CADI KAZANI

Çevirenler :

Sabahattin Eyuboğlu – Vedat Günyol

BU OYUNUN TARİHSEL GERÇEKLİĞİ ÜSTÜNE BİR AÇIKLAMA

Bu oyun, sözcüğün akademik anlamında, tarihsel değildir. Birçok kişiler burada tiyatro gereği bir tek kişiyle birleştirilmiştir. Çığlık koparan kızların sayısı azaltılmıştır. Abigail'in yaşı biraz daha büyüktür. Aslında birçok eşit yetkili yargıçlar varken ben hepsini Hathorne ve Danforth'da özetledim. Bununla birlikte, öyle sanıyorum ki, okuyucu burada insanlık tarihinin en garip, en korkunç sayfalarından birini özüne uygun bir biçimde bulacaktır. Kişilerden her birinin tarihte ve oyundaki rolü birbirinin benzeri ya da tıpatıp eşidir.

Kişilerin huyları, mizaçları üstüne bildiklerim pek azdı; bunları birkaç mektuptan, mahkeme tutanaklarından, zamanında yazılmış bazı yazılardan ve davranışları üstüne doğrulukları az çok kestirilebilen kaynaklardan çıkardım. Bunlara yine de benim uydurmalarım diye bakılabilir: Bilinen yanlarına dayanarak bilinmeyen yanlarını elimden geldiği kadar yakıştırmaya çalıştım; ama araya kattığım açıklamalarda bilinenlere bir şey eklemedim.

KİŞİLER

Rahip Parris

Betty Parris

Tituba

Abigail Williams

Susanna Walcott

Bayan Ann Putnam

Thomas Putnam

Mercy Lewis

Mary Warren

John Proctor

Rebecca Nurse

Giles Corey

Rahip John Hale

Elizabeth Proctor

Francis Nurse

Ezekiel Cheever

Marshal Herrick

Yargıç Hathorne

Vali Danforth

Sarah Good

Hopkins

BİRİNCİ PERDE

(Bir açış)

(1692 yılı baharında, Massachusetts'in Salem Köyü'nde rahip Samuel Parris'in evinde bir küçük yatak odası.

Solda daracık bir pencere. Demir parmaklıklar arasından sabahın ilk ışıkları içeri sızıyor. Sağda, yatağın yanında hâlâ yanan bir şamdan. Bir küçük dolap, bir iskemle, bir de ufak masa. Dipte alt katın merdivenine açılan bir kapı. Oda yoksulca ve temiz. Tavanda kasvetli bir renk almış kaba kütükler.

Perde açıldığı zaman, rahip Parris, yatağında kımıltısız yatan kızı Betty Parris'in yanında diz çökmüş, dua eder görünür)

Bu olaylar olup biterken, Parris kırk beşlerinde vardı. Kendisi bu öyküde kötü bir yol tutuyor. Kendisine iyi bir insan da denemez. Ona sorarsanız, her gittiği yerde, halkı ve Tanrı'yı kazanmak için elinden geleni yapar, yine de haksızlığa uğrardı. Duldur, çocuklarla ilgilenmez, hiç anlamazdı onlardan. Çocuklara yetişkin insan gözüyle bakardı. Bu garip olaylar patlak verinceye kadar, bütün Salemliler gibi onun için de çocuk dediğin: Doğru dürüst yürümesine izin verildiğine şükreder, gözlerini önüne eğer, kolları hep iki yanına sarkık durur, yalnız konuş dendiği zaman ağzını açar.

Evi güya "kent"tedir, ama bugün buna köy demek bile güçtür. Kilise, evin yanı başındadır ve bu noktanın ilerisinde – koya ya da içerilere doğru – Massachusetts'in amansız kışına karşı birbirine sokulmuş bir avuç küçük pencereli, karanlık ev vardı. Salem kurulalı daha kırk yıl bile olmamıştı. Avrupa dünyası için bütün eyalet, koyu softa olmakla birlikte, sayıca ve değerce yavaş yavaş artan ürünlerini dışarıya yollayan kimselerin oturduğu, uygarlık girmemiş bir yerdi.

Salem'de nasıl yaşandığını kimse bilmez. Romancıları yoktu. Olsa da, kimsenin roman okumasına izin verilmezdi zaten. Dinsel inançlarına göre, tiyatroya, "boş eğlence"lere benzer ne varsa yasaktı. Noel bayramı yapmazlardı. Tatil demek de onlar için kendilerini daha fazla duaya vermek demekti.

Bu karanlık ve sıkı yaşamı bozan hiçbir şey yoktu demek istemiyoruz. Yeni bir çiftlik evi yapıldı mı, dostlar el birliğiyle "çatıyı atar", o gün her zamankinden başka türlü yemek yenir ve belki de keskin elma şarabı da dağıtılırdı. Salem'de bir hayli uygunsuz kişi de vardı. Bunların bütün yaptığı da Bridget Bishop'un meyhanesinin, tezgahında sallanıp durmaktı.

Burada Salemlileri kötülükten kurtaran, dinden çok, sıkı çalışma idi. Çünkü, halk her buğday tanesi için kahramanlar gibi toprakla çekişmek zorundaydı. Kimsenin aylak dolaşmaya pek vakti yoktu.

Bununla birlikte, bazı serseriler vardı herhalde. Bunu ikişer kişilik devriyelerin kol gezmesinden anlıyoruz. Bunlar: "Allah'a dua saatlerinde, Allah'ın emrine ve nizamlarına aykırı ve mazeretsiz olarak kilise dolaylarında dolaşanları, evde, tarlada kalanları gözetleyecek, böylelerinin adlarını alıp yargıçlara verecek, onlar da suçluyu usulünce yargılayacaklar." Başkalarının işine burnunu sokmak o zamanki Salem halkının başlıca merakıydı ve hiç kuşkusuz, göreceğimiz deliliği besleyen kuşkularda bu merakın payı büyüktür. Bana kalırsa, John Proctor'ı çileden çıkaran şeylerden biri de buydu. Çünkü silah gücü ile yaşadıkları dönem neredeyse bitmişti; ülke, iyice değilse bile, bir hayli güvenliğe kavuşmuş, eski sıkı düzenler gevşemeye başlamıştı. Ama bu gibi durumlarda işin nereye varacağı kestirilemezdi. Çünkü tehlike büsbütün ortadan kalkmış değildi ve güvenliği asıl sağlayacak olan yine de halk arasında birlik olmasıydı.

Vahşilerin yaşadıkları topraklar yanı başlarındaydı. Batıya doğru alabildiğine uzayan Amerika kıtası onlar için gizlerle doluydu. Bu karanlık ve yıldırı dolu dünya, gece gündüz enselerine dikiliyordu. Çünkü Kızılderililer zaman zaman baskına geliyorlardı ve rahip Parris'in bölgesindeki din kardeşleri arasında dinsizlere karşı savaşırken ölmüş yakınları olanlar vardı. Salem halkının aşırı softalığı Kızılderililer Hıristiyan etmekteki başarısızlığın nedenleri arasındaydı. Belki de bu adamlar, Kızılderililerle din kardeşi olmaktansa, topraklarını almayı daha kazançlı buluyorlardı. Nedeni ne olursa olsun, Hıristiyan olmuş Kızılderili pek azdı ve Salemliler el değmemiş ormanları şeytanın son sığınağı, anayurdu ve sınır kalesi sayıyorlardı. Onlara göre, Amerikan ormanı, yeryüzünde, Allah'a boyun eğmeyen tek yerdi.

Özellikle bu nedenlerden, kendilerini bir düşmanlık, hatta bir zulüm karşısında sanıyorlardı. Babaları da İngiltere'de zulüm görmüştü. Yeni Kudüs'lerinin kötü yollar ve bozguncu düşüncelerde sarsılmaması için hem kendileri, hem kiliseleri, herhangi bir başka mezhebe özgürlük tanımamayı gerekli saymışlardı.

Kısacası, dünyayı aydınlatan mumu sağlam ellerde tuttuklarına inanıyorlardı. Bu inanç bize babalarımızdan kalmıştır. Onun hem iyiliğini gördük, hem kötülüğünü. Sıkı bir düzen kurma bakımından bu inanç, atalarımızın işine yaramıştı. Onlar kendilerini Allah'tan görevli sanıyorlardı. Babalarının ya da kendilerinin bu memlekette seçtikleri yaşamı sonuna kadar götürmek zorundaydılar.

Bu inançlarına verdikleri değer, belki de, daha güneyde Virginia'daki ilk yerleşme yeri olan Jamestown'nın düştüğü kötü durumu görmekten geliyordu. Buraya çıkan İngilizler daha çok kazanç hırsına kapılmışlardı. Yeni Dünya'nın hazinelerini sömürüp İngiltere'ye zengin olarak dönmeyi kurmuşlardı. Bunlar, kendilerinden başka kimseyi düşünmeyen ve Massachusettslilerden çok daha sokulgan kimselerdi. Ama Virginia onların başını yedi. Massachusetts de bu koyu Hıristiyanları yok etmek istedi ama, onlar birleştiler; din kardeşliğine dayanan bir topluluk kurdular. Başlangıçta çadır kurmuş bir ordu gibi bir şeydiler. Sıkı bir düzenleri, başa bağlılıkları vardı. Bununla birlikte, herkesin isteği ile kurulmuş, kendi kendini yöneten bir topluluktu bu. Hepsini birleştiren ortak bir ülkü vardı. Bunca sıkıntılara onun için katlanıyorlardı. Boş saydıkları her işten kaçınmaları, ona kuşku ile bakmaları, demir pençe adaletleri, insana böylesine düşman olan bir ülkenin fethi için yetkin bir silahtı.

Ama, 1692'de Salem halkı Mayflower ile gelen ateşli halk değildi. Büyük bir değişiklik olmuştu, daha kendi zamanlarında bir devrim, krallık hükümetini devirmiş, yerine geçen bir komite her şeyi eline almıştı. Halkın gözünde bu, çığırından çıkmış bir dönemdi; herhalde bizim gibi onlar da her şeyi karmakarışık, içinden çıkılmaz bir halde görüyorlardı. Bu kargaşalığı derin ve karanlık güçlerin başlarına bela ettiğine inandıklarını kestirmek zor değildir. Mahkeme tutanaklarında bunun izine rastlamıyoruz ama, her dönemde toplumsal kargaşalıklar mistik kuşkulara yol açar. Salem'de olduğu gibi, toplumun alt tabakalarından mucizeler yükselmeye başladı mı, halkın güçsüzlüğünden gelen bütün hıncını kurbanlarından almakta uzun zaman gecikmesi beklenemez.

Bu sayfalarda başlamak üzere olan Salem dramı, aykırı bir olaydan çıktı. Biz hâlâ bu olayın pençesi altındayız, daha uzun zaman bunun çaresini de bulacağa benzemiyoruz. Bu aykırı olay şu idi: Salem halkı, iyi niyetlerle, hatta yüksek düşüncelerle bir din devleti kurdu. Dinle devlet gücünü birleştirmekten beklediği, herkesi birlik içinde tutmak, maddi manevi düşmanların yararlanacağı ayrılıkları önlemekti. Böyle bir sonuca varmak zorundaydılar ve vardılar da. Ama, her kurum, bir şeyin atılması, yasak edilmesi düşüncesi üzerine kurulur ve kurulmalıdır, çünkü iki şey bir anda aynı uzay içinde bulunamaz. İster istemez, Yeni İngiltere'de öyle bir an geldi ki, düzen adına yapılan baskılar bu düzenin önlemek istediği tehlikelerden çok daha ağır oldu.

Cadı avcılığı, halkın bütün tabakalarında uyanan bir korkunun sapık bir belirtisi oldu. Bu korkuyu, teker teker herkeste gittikçe artmaya başlayan bir özgürlük isteği doğuruyordu.

İşlediği bir günah için üzerine saldırılan bir adama acıyabiliriz, aynı şey bir gün kendi başımıza da gelebilir, o zaman bize de acırlar. Ama hiçbir baskı olmaksızın da toplumsal bir yaşam kurulamaz. Düzenle özgürlük arasında bir denge bulmak zorundayız.

Bununla birlikte, cadı avı sadece bir baskı değildi. Bu işe baskı kadar önemli bir gereksinim daha karışıyordu: Herkes, kurbanları suçlandırma bahanesiyle, içlerinde uzun zaman saklı kalmış suçlarını, günahlarını uluorta söyleme fırsatını buluyordu. Şöyle bir şey birdenbire söylenebiliyor; hatta milli, kutsal bir ödev haline geliyordu: "Martha Corey gece benim yatak odama geldi, karım yanı başımda uyurken Martha göğsüme abandı ve beni neredeyse boğacaktı." Tabii, bu gelen Martha'nın ruhuydu yalnız. Ama, Martha'nın kendi de gelmiş olsa, bu iç boşaltmaktan duyduğu haz daha hafif olmayacaktı. Çünkü, insan böyle şeyleri herkesin önünde söylemek fırsatını kolay kolay bulamaz. Herkesin uzun zaman içine attığı komşu kinleri artık açıkça ortaya dökülebiliyor, dinin acıma buyruklarını unutarak herkes istediğinden öcünü alabiliyordu. O güne kadar sınır, senet kavgalarıyla ortaya çıkan toprak hırsı şimdi artık ahlak alanında yükseliyordu. Komşu komşusuna büyücü derken, üstelik kendini pekala haklı da hissediyordu. Eski hesaplar Tanrı ile şeytan arasındaki savaş planında görülüyordu. Yoksulun mutlu kişilere karşı içten içe duyduğu hınçlar da bu arada patlak verebilirdi, nitekim verdiği de oldu.

(Rahip Parris'in dua ettiği şimdi daha iyi belli olur.Söyledikleri işitilmez ama, büyük bir kaygı içinde olduğu bellidir. Duasını mırıldanırken birden ağlamaklı olur, ağlar, tekrar dua eder. Kızda hiçbir kımıldama gözükmez.

Kapı açılır ve kölesi zenci kadın içeri girer. Tituba kırklarında vardır. Parris, rahip olmadan önce birçok yıl tüccarlıkla yaşadığı Barbados'dan gelirken onu da beraberinde getirmiştir. Sevdiği birisinden daha fazla ayrı kalmaya dayanamayan bir insanın hali var üzerinde. Bununla birlikte büyük bir korku içindedir: Köleliğin verdiği bir sezi ile, evde kötülük olursa, eninde sonunda her şeyin kendi sırtına yükleneceğini bilir.)

TITUBA *(içeri girmişken bir adım gerileyerek sorar)* : Betty'ciğim kurtulacak mı yakında?

PARRIS : Defol buradan!

TITUBA *(kapıya doğru gerileyerek)* : Betty'ciğim ölecek mi yoksa?...

PARRIS *(öfkeyle ayağa kalkar)* : Git, gözüm görmesin seni! *(Tituba çıkar.)* Git diyorum…*(Hıçkırıklarını tutamaz. Dişlerini sıkarak kendini zapt eder. Kapıyı kapar ve bitkin bir halde sırtını dayar.)* Allah'ım! Yardım et bana! *(Korka korka, hıçkıra*

hıçkıra, mırıldana mırıldana, Betty'nin yatağına gider, usulca elini tutar.) Betty. Yavrum. Sevgili yavrum. Uyan, aç gözlerini! Betty, yavrucuğum benim…

(Tekrar diz çökeceği sırada yeğeni, on yedi yaşlarındaki Abigail Williams, içeri girer. Bu yetim kızın göz alıcı bir güzelliği vardır ve içindekini gizlemekte ustadır. Şimdilik büyük bir üzüntü, kaygı içinde uslu ve saygılı görünmektedir.)

ABIGAIL : Amca! *(Parris ona bakar.)* Susanna geldi. Hekim yollamış.

PARRIS : Aman gelsin, gelsin içeri!

ABIGAIL *(kapı aralığından eğilerek, birkaç merdiven aşağıda duran Susanna'ya seslenir.)* Gel, Susanna, gel!

(Abigail'den birkaç yaş küçük, sinirli, telaşlı, Susanna Walcott içeri girer.)

PARRIS *(telaşla)* : Ne diyor hekim, kızım?

SUSANNA *(Parris'in sağından solundan Betty'yi görmeye çalışarak)* : Beni yolladı, efendim, git söyle dedi, kitaplarında bu derde hiçbir ilaç bulamamış.

PARRIS : Arasın, daha arasın.

SUSANNA : Aman efendim, sizden ayrılalı beri durmadan kitap karıştırıyor. Şunu da söyle dedi, tekin bir hastalık değilmiş bu, şeytanın parmağı varmış bunda.

PARRIS *(gözleri yerinden fırlayarak)* Olmaz, olmaz öyle şey. Şeytanın ne işi var bunda? Sen git, de ki ona, Beverly'den rahip Hale'i çağırttım, o da gelip söyleyecek herhalde öyle bir şey olmayacağını. Ecinnileri bir yana bıraksın da, ilaç bulsun. Olamaz burada söylediğin şeyler.

SUSANNA : Ama, efendim, bana öyle tembih etti. Bunu söyle dedi. *(Gitmeye yeltenir.)*

ABIGAIL : Köyde sakın bir şey söyleme, Susanna.

PARRIS : Doğru evine git ve sakın ecinniden falan söz edeyim deme.

SUSANNA : Peki efendim. Gider, dua ederim Betty için. *(Çıkar.)*

ABIGAIL : Amca, bir cadı lafıdır tutmuş ortalığı. Bana sorarsanız, bir aşağı inin de kendiniz söyleyin böyle bir şey olmadığını. Konuşma odanız tıklım tıklım oldu. Ben Betty'yi beklerim.

PARRIS *(sıkıntılı, ona döner)* : Ne diyeceğim onlara? Kızımla yeğenimi ormanda gördüm mü diyeceğim? Ateşe tapanlar gibi hora tepiyorlardı mı diyeyim?

ABIGAIL : Evet amca, hora teptik ormanda. Gizlemiyorum bunu, söyleyin onlara. Kırbaçlasınlar beni isterlerse. Ama onlar cinleri dolamışlar ağızlarına. Betty'yi cin falan çarpmış değil.

PARRIS : Abigail, sen bana her şeyi apaçık anlatmadıkça, toplumun önüne çıkamam. Ne yaptınız onunla ormanda?

ABIGAIL : Söylüyorum ya, amca, hora tepiyorduk. Siz birden bire çalılıkların arasından çıkınca Betty'nin ödü patladı, düşüp bayıldı. Bütün olay bu.

PARRIS : Bak kızım. Otur şuraya.

ABIGAIL *(korka korka oturur.)* : Ben, bir kötülük etmedim. Ben canım gibi severim Betty'yi.

PARRIS : Dinle kızım. Şimdilik sana bir şey yapacak değilim. Ama ormanda cinleri falan çağırmaya kalktınsa, bunu bir an önce bana söylemelisin. Çünkü düşmanlarım bunu er geç öğrenir ve mahvederler beni.

ABIGAIL : Biz cin min çağırmadık ki.

PARRIS : Peki öyleyse gece yarısından beri niçin eli ayağı tutmuyor Betty'nin? Olan olmuş kıza! *(Abigail başını önüne eğer.)* Baklayı çıkaracaksın ağzından…yoksa düşmanlarım çıkarır. Söyle bana, ne yaptınız ormanda? Abigail, anlamıyor musun: Bir sürü düşmanım var benim.

ABIGAIL : Evet, duydum böyle bir şeyler, amca.

PARRIS : Birtakımları beni buradan atmaya ant içmişler. Halden anlasana biraz!

ABIGAIL : Anlıyorum amca.

PARRIS : Benim kuyumu kazdıkları bir sırada, bir de bakıyorlar ki benim kendi evim birtakım yüzkarası rezaletlerin yatağı olmuş. Ormanda kepazece işler yapılmış…

ABIGAIL : Biz oyun oynuyorduk, amca!

PARRIS *(Betty'yi göstererek)* : Oyun diyorsun buna ha? *(Abigail başını önüne eğer. Parris yalvarır gibi)* Abigail, Allah rızası için, hekimin işine yarayacak bir şey biliyorsan söyle. *(Abigail susar.)* Sizi ormanda gördüğüm zaman, Tituba ateşin üstünde elini kolunu sallıyordu. Neydi bu yaptıkları? Neydi o çığlıklar, o ulumalar? Ateşin üstünde eğile büküle vahşi hayvan sesleri çıkarıyordu.

ABIGAIL : O hep bize memleketinin türkülerini söyler, biz de dans ederiz.

PARRIS : Ben gördüğüme göz yumamam, Abigail, düşmanlarım da yumamaz. Otların üstünde bir entari yatıyordu.

ABIGAIL *(masumca)* : Entari mi?

PARRIS *(söylemeye dili varmayarak)* : Evet bir entari. Birisini de görür gibi oldum…Çırılçıplak, ağaçların arasında koşan birisini.

ABIGAIL *(korku içinde)* : Çıplak kimse yoktu. Yanılmış olacaksınız, amca.

PARRIS *(öfkeyle)* : Gördüm diyorum sana! *(Abigail'den uzaklaşır, sonra kararlı bir sesle)* Doğrusunu söyle bana şimdi, Abigail. Sakladığın şeyin ağırlığını duymalısın: Rahipliğim gidiyor elden, rahipliğim ve belki de Betty'nin yaşamı. Yaptığınız kepazelik ne olursa olsun, bir bir anlatacaksın bana. Her şeyi bilmeden aşağıya inip, çıkamam karşılarına.

ABIGAIL : Gözüm kör olsun, başka bir şey yok, amca!

PARRIS *(onu iyice süzer, yarı inanır gibi başını sallar.)* Abigail, burada üç yıl uğraştım, didindim, bu vurdumduymaz herifleri yola getireyim diye.Tam biraz saygı görmeye başladığım sırada, adımı kötüye çıkaracaksın. Seni barındırdım, giydirip kuşandırdım…Şimdi sana soracaklarıma dürüstçe karşılık ver. Bu memlekette senin adın kötüye, hiç kötüye çıkmadı, değil mi?

ABIGAIL *(içerlemiş gibi)* : Ne münasebet, niye kötüye çıkacakmış adım! Kimse leke süremez bana.

PARRIS *(üsteleyerek)* : Goody Proctorların yanından niye çıkarmışlardı seni? Bana söylediklerinden başka bir nedeni yok muydu bunun? Proctor'ın karısı bu yıl kiliseye niye seyrek geliyormuş, biliyor musun? Bak ben sana duyduğumu söyleyeyim: Günaha girmiş birisiyle yan yana oturmak istemiyormuş da ondan. Ne demek oluyor bu?

ABIGAIL : Beni görünce ifrit oluyor, amca. Elbette olacak. Kölesi olmak istemedim de ondan. Katı yürekli bir kadın o. Yalancının, ağlamış suratlının, soğuk nevanın biri. Böyle bir kadının yanında çalışır mıyım ben?

PARRIS : Olabilir. Ama beni üzen şu: Onlardan ayrılalı tam yedi ay oluyor, o gündür bu gündür, kimse seni işe almak istemedi.

ABIGAIL : Onların aradıkları köle, beni isterler mi? Gitsinler, Barbados'ta kendilerine köle arasınlar. Onlar için yüzümü karaya boyayıp zenci olamam ya. *(Amcasına sitem eder gibi)* Sizde yatıp kalkmamı istemiyor musunuz yoksa?

PARRIS : Yok canım, o değil.

ABIGAIL *(öfkeyle)* : Benim adım tertemizdir köyde. Kimseye kirlettirmem adımı. Goody Proctor dedikoducunun, yalancının birisidir.

(Bayan Ann Putnam girer. Kırk beş yaşlarında asık yüzlü, evhamı bir kadın.)

PARRIS *(kapının açıldığını duyar duymaz)* : Hayır, hayır, kimse girmesin içeri! *(Bayan Putnam'ı görünce, öfkesi sürmekle birlikte, saygılı bir tavır takınır.)* Ha, Bayan Goody Putnam, siz misiniz? Buyurun!

BAYAN PUTNAM *(soluk soluğa, gözleri parlayarak)* : Olur şey değil. Uğursuz şeytan, nereden geldi buldu sizi? Onun işi bu, muhakkak.

PARRIS : Yok, yok, Bayan Putnam, yok öyle şey.

BAYAN PUTNAM *(Betty'ye bir göz atarak)* : Cin çarpmış kızı, cin. Kanatlanıp uçmuş bile havalara, hem de nasıl!

PARRIS : Yok canım, uçtuğu filan yok.

BAYAN PUTNAM *(büyük bir sevinçle)* : Uçmuş canım, bal gibi uçmuş. Bay Collins gözleriyle görmüş. Ingersoll'lerin ambarı üstünden havalanmış, sonra da bir kuş gibi süzülüp konmuş damın üstüne. Görmüş diyorum size, kendi söyledi.

PARRIS : Siz bana baksanıza Bayan Putnam, uçmadı diyorum size. *(Thomas Putnam girer. Elli yaşlarında, varlıklı, kelli felli bir çiftçi)* O! Günaydın, Bay Putnam.

PUTNAM : Allah'a şükürler olsun, iş anlaşıldı şimdi. Şükürler olsun! *(Yatağa doğru gider.)*

PARRIS : Neymiş anlaşılan, neymiş?

(Bayan Putnam da yatağa doğru gider.)

PUTNAM *(Betty'ye bakarak)* : Bak, bak, gözleri kapalı! Görüyor musun, Ann?

BAYAN PUTNAM : Garip şey, çok garip! *(Parris'e)* Bizim çocuğunkiler açık.

PARRIS *(hayretle)* : Ruth hasta mı ki?

BAYAN PUTNAM *(hastalıklı bir taşkınlıkla)* : Hastalık denmez buna. Cin çarpması hastalıktan bin beter. Ölümün ta kendisi bu; kanlarına, iliklerine işlemiş. Eziyor, delik deşik ediyor onları.

PARRIS : Durun canım, Allah aşkına! Nesi var kızınızın?

BAYAN PUTNAM : Nesi olacak, cehennem azapları içinde…Bu sabah bir türlü kendine gelemedi. Gözleri açık, ayakta dolaşıyor ama ne bir şey gördüğü var, ne de işittiği. Yemek yemek de hak getire. Canı uçmuş gitmiş.

(Parris donakalır.)

PUTNAM *(işi incelemek ister gibi)* : Beverly rahibi Bay Hale'i çağırmışsınız diyorlar. Doğru mu?

PARRIS *(gittikçe sarsılarak)* : Önlem olarak sadece. Cin peri işlerinde çok daha deneyimi var diye, ben de…

BAYAN PUTNAM : Olmaz olur mu? Daha geçen yıl Beverly'de bir cadıyı bulup çıkarmadı mı? Unuttunuz mu?

PARRIS : O kadar büyütmeyin canım; bir cadı lafı oldu, ama ben bir cadı işi filan görmedim bunda.

PUTNAM : Ya, öyle mi, cadı işi filan görmediniz demek! Ne demek istiyorsunuz, Bay Parris?

PARRIS : Thomas, Thomas, yalvarırım size, bir de cadı işi çıkarmayın başımıza! Sizden, hele sizden hiç beklemem bunu. Benim bu kadar büyük bir kuşku altında kalmamı istemezsiniz. Cadı işi olmaz. Yoksa Salem'den yuhalayıp atarlar beni, evimde öyle şeyler oldu diye.

Thomas Putnam üstüne birkaç söz. Bu adamın birçok yakınmaları vardır. Bunlardan bir tanesi hiç değilse haklı gibi görünüyordu. Karısının kaynı, James Bayley, bir süre önce Salem rahipliğine gelecek olmuştu. Bayley'in rahip olma yeterliliği vardı, üstelik oyların üçte ikisini de toplamıştı ama, bilinmeyen nedenlerle, bir hizip rahipliğinin onanmasına engel oldu.

Thomas Putnam, Salem'in en zengin adamının büyük oğluydu. Narragansett'te Kızılderililerle dövüşmüştü ve köy toplumunun işleriyle yakından ilgiliydi. Köyün en önemli işlerinden birine adaylığını koymuş, ama köylü bunu bağıra çağıra reddetmişti; Putnam bunu bir nankörlük sayıyordu; çünkü kafaca çevresindekilerden üstün biliyordu kendini.

Putnam, cadı öykülerinden önce, içindeki kini belli etmişti. Başka bir Salem rahibi, George Burroughs, karısının cenazesini kaldırmak için borç almış ve köylü aylığını geç verdiği için borcunu vaktinde ödeyememişti. Thomas Putnam ve kardeşi John, başka borçlar da uydurarak adamı hapse attırdılar. Bu olayın önemli yanı şu ki, Burroughs, Putnam'ın kaynı Bayley'in yerine rahip olmuştu: İşin gareze dayandığı apaçıktı. Putnam, ailesinin onuruna leke sürülmüş sayıyor ve köyden böylece öç almış oluyordu.

Bu adamın içini dolduran zehrin bir başka nedeni daha vardı: Babası ölürken aileden birine ölçüsüz bir miras bırakmıştı; Putnam, babasının istediğini yerine getirmek istemedi, dava açtı ve Salem ona bu davayı da kaybettirdi.

Onun için, bizi ilgilendiren, mahkemeye verilmiş jurnallerin bir çoğunun Putnam'ın elyazısı olmasına, adının tanık olarak sık sık geçmesine, kızının mahkemede en nazik anlarda çığlıklar koparmasına şaşmamalı. Hele mahkemede…Ama bunları sırası gelince anlatacağım.

PUTNAM : Bay Parris, başka işlerde hep sizi tuttum, yine de tutacağım. Ama bu işte ayak dirersiniz size yardım edemem. Bu çocuklara kötü ruhların kancayı taktığı su götürmez.

PARRIS : Ama, Thomas, doğru değil bu sizin böyle…

PUTNAM : Ann! Anlatsana Bay Parris'e başına gelenleri.

BAYAN PUTNAM : Bay Parris, yedi çocuğumu, daha vaftiz olmadan, toprağa verdim. İnanın bana, doğdukları zaman dünyanın en gürbüz çocuklarıydı. Ama hepsi doğdukları gece kollarımın arasında sönüp gittiler. Ağzımı açıp kimseye bir şey söylemedim ama, içim kan ağladı. Bu yıl da biricik evladım Ruth'a bir haller olmaya başladı. İçine kapalı bir çocuk oldu bu yıl. Sarardı soldu, bir sülük kanını emiyormuş gibi sanki. O zaman sizin Tituba'ya göndereyim dedim…

PARRIS : Tituba'ya mı? Tituba ne karışıyor bu işe?

BAYAN PUTNAM : Tituba ölülerle konuşmasını biliyor, Bay Parris.

PARRIS : Ruhları çağırmak çok büyük günahtır, Goody Ann?

BAYAN PUTNAM : Günah benim boynuma. Ama başka kimden öğrenebilirdim benim çocuklarımı kimin öldürdüğünü?

PARRIS *(korku içinde)* : Neler söylüyorsun!

BAYAN PUTNAM : Evet, ya, öldürdüler çocuklarımı Bay Parris! İspatı meydanda. Dün gece Ruth'um onların yanı başındaydı, onların küçük ruhlarının yanı başında. Biliyorum bunu. Yoksa nasıl ağzı kilitlenirdi böyle? İşin içinde karanlık bir sır olmasa bu hale düşer miydi?

PUTNAM : Anlamıyor musunuz? Aramızda kanlı bir cadı var, hep karanlıklarda yaşayan bir cadı. *(Parris Betty'ye döner, büyük bir korku içindedir.)* Düşmanlarınıza bırakın onu, ne isterlerse yapsınlar, daha fazla göz yumamazsınız.

PARRIS *(Abigail'e)* : Demek, dün gece ruhları çağırdınız.

ABIGAIL *(fısıldar gibi)* Ben çağırmadım, Tituba ile Ruth çağırdılar.

PARRIS *(şimdi yeni bir korkuyla döner, Betty'ye doğru gider, ona bakar, sonra başını kaldırır.)* : Sana ettiğim iyilikleri böyle mi ödeyecektin, Abigail? Ben bitmiş bir adamım artık.

PUTNAM : Hiç de bitmiş değilsiniz! Koyuvermeyin kendinizi öyle. Başkalarına fırsat vermeyin. Onlar söylemeden siz kendiniz söyleyin. Bir cadılığı meydana çıkarmış olursunuz.

PARRIS : Benim evimde mi, Thomas? Benim evimde mi? Mahvederler beni bununla. Bununla beni…

(Putnam'ların hizmetçisi Mercy girer. On sekiz yaşlarında, iriyarı, sinsi, katı yürekli bir kız.)

MERCY : Kusura bakmayın. Betty nasıl diye bakayım dedim de.

PUTNAM : Niye çıktın evden? Ruth'un yanında kim var?

MERCY : Büyükannesi geldi yanına. Biraz iyileşti gibime geliyor. Öyle bir hapşırdı ki demin.

BAYAN PUTNAM : Aman, bu iyiye işaret.

MERCY : Korkacak bir şey kalmadı artık bayanım. Adamakıllı hapşırdı. Böyle bir daha hapşırdı mı, içinde ecinni mecinni ne varsa hepsini atar dışarı. *(Yatağa gidip bakar.)*

PARRIS : Beni yalnız bırakır mısınız, Thomas? Dua edeceğim, kendi başıma.

ABIGAIL : Amca, gece yarısından beri dua ediyorsunuz. Niye aşağı inip de onlara…

PARRIS : Bırak, bırak. *(Putnam'a)* Kalabalığa söyleyecek sözüm yok benim. Bay Hale gelinceye kadar bekleyeceğim. *(Bayan Putnam'a gidiniz der gibi)* Goody Ann, isterseniz şöyle biraz…

PUTNAM : Dinleyin beni, Bay Parris. Şeytanla savaşmanız, ona karşı koymanız gerek. Bütün köyün duasını alırsınız. İnin aşağı, konuşun onlarla, birlikte dua edin. Sizi dinlemeye can atıyorlar. Evet, evet, dua edin onlarla.

PARRIS : *(kararsızlık içinde)* : Bir ilahi söyleyeyim bari onlarla. Ama cadılıktan filan söz etmeyin şimdilik. Bunun tartışmasına girmek istemiyorum. Zaten nedenini de bildiğim yok. Buraya geleli bir hayli çatıştım onlarla. Yeniden çatışmaya niyetim yok artık.

BAYAN PUTNAM : Mercy, sen eve git, Ruth'un yanına, işitiyor musun, sana söylüyorum.

MERCY : Peki bayanım.

(Bayan Putnam çıkar.)

PARRIS *(Abigail'e)* : Betty pencereye filan gitmeye kalkarsa hemen seslen bana.

ABIGAIL : Peki amca.

PARRIS *(Putnam'a)* : Betty'nin kollarında bugün öyle kuvvet var ki. *(Putnam ile birlikte çıkarlar.)*

ABIGAIL *(telaşlı, kısık sesle)* : Ruth ne halde?

MERCY : Vallahi, bilmem ki, bir tuhaf. Dün geceden beri canlı cenaze gibi dolaşıyor ortalıkta.

ABIGAIL *(ansızın dönüp Betty'ye doğru giderek, korkuyla)* : Betty! *(Betty kımıldamaz. Abigail onu sarsar. Betty kımıldamaz. Mercy yaklaşır.)*

MERCY : Dövmeyi denedin mi? Ben Ruth'a bir şamar attım, şıp diye ayılıverdi. Bırak, buna da bir tane indireyim.

ABIGAIL *(Mercy'i tutarak)* : Olmaz. Şimdi yukarı çıkıverir neredeyse. Sen beni dinle şimdi. Bizi sorguya çekerlerse, dans ettik de. Yalnız bu kadarını söyledim ona.

MERCY : Ayy! Başka ne söyledin?

ABIGAIL : Tituba, Ruth'un kız kardeşlerini mezarından çıkardı ya, onu da biliyor.

MERCY : Başka?

ABIGAIL : Seni de çıplakken görmüş.

MERCY *(hastalıklı bir gülüşle ellerini birbirine vurarak)* : Aman yarabbi!

(Mary Warren girer. Soluk soluğadır. On yedi yaşlarında, nazik, saf ve çekingen bir kız.)

MARY WARREN : Ne yapacağız şimdi? Bütün köy sokaklara düştü. Çiftlikten geliyorum. Herkesin ağzında cadı lafı. Adımız cadıya çıkacak, Abby.

MERCY *(Mary Warren'a bakıp onu göstererek)* : Bu kız ağzını tutamayacak, görürsün.

MARY WARREN : Abby, söyleyeyim her şeyi. İnsana cadı dendi mi, darağacını boylar. Boston'da öyle olmadı mı iki yıl önce? Doğrusunu söylemeli, Abby! Dans ve öteki şeyler için kırbaçlanırsınız sadece.

ABIGAIL : O da ne demek, kırbaçlanırız desene!

MARY WARREN : Ben bir şey yapmadım ki, Abby. Ben yalnız seyrettim.

MERCY : Bu kız ağzını tutamayacak, görürsün.

MARY WARREN : Abby, söyleyeyim her şeyi. İnsana cadı dendi mi, darağacını boylar. Boston'da öyle olmadı mı iki yıl önce? Doğrusunu söylemeli, Abby! Dans ve öteki şeyler için kırbaçlanırsınız sadece.

ABIGAIL : O da ne demek, kırbaçlanırız desene!

MARY WARREN : Ben bir şey yapmadım ki, Abby. Ben yalnız seyrettim.

MERCY *(Mary'nin üstüne tehditle yürüyerek)* : Seyretmeye gelince korku nedir bilmezsin…Delikten gözetlemeye varsın.

(Betty yatağında ağlamaya başlar. Abigail ona döner.)

ABIGAIL : Betty! *(Yanına gider.)* Haydi uyan, Betty'ciğim. Bak, Abigail yanında. *(Betty'yi yatağa oturtup öfkeyle sarsar.)* Betty, döverim seni! *(Betty ağlar.)* Haydi haydi, çok daha iyisin. Babanla konuştum, her şeyi söyledim ona. Korkacak bir şeyin kalmadı artık.

BETTY *(yataktan fırlayıp Abigail'den korka korka duvara doğru çekilerek)* : Annemi isterim!

ABIGAIL *(telaş içinde, ürkütmemeye çalışarak Betty'ye yaklaşır.)* : Nen var, ne oluyorsun Betty? Annen çoktan öldü, mezarda annen.

BETTY : Annemin yanına uçmak istiyorum. Bırakın beni, uçayım. *(Uçacakmış gibi kollarını açar, pencereye atılır, bir ayağını dışarı çıkarır.)*

ABIGAIL *(onu pencereden uzaklaştırarak)* : Her şeyi söyledim diyorum sana. Biliyor ne yaptıysak.

BETTY : Sen kan içtin, Abby, kan. Bunu söylemedin ona.

ABIGAIL : Betty, bunu bir daha duymayayım ağzından. Kimseye söylemeyeceksin bunu, anladın mı, hiç kimseye.

BETTY : İçtin, içtin! Proctor'ın karısı ölsün diye içtin. Büyü yaptın Goody Proctor'a.

ABIGAIL *(Betty'yi tokatlar.)* : Sus bakayım sen! Sus!

BETTY *(yatağa yığılarak)* : Anne! Anneciğim! *(Hıçkıra hıçkıra ağlar.)*

ABIGAIL : Şimdi beni dinleyin hepiniz! Ormanda hora teptik. Tituba da Ruth'un ölmüş kız kardeşlerinin ruhlarını çağırdı. Hepsi bu kadar. Aklınızı başınıza toplayın. Ağzınızdan başka bir şey, tek bir söz kaçıracak olursanız, zifiri karanlık bir gece, korkunç bir gece gelir, sizi bulurum ve öyle bir şey yaparım ki, siz de tir tir titrersiniz. Dedim mi de, yaparım, bilirsiniz. Kızılderililer gözlerimin önünde anamın babamın başını ezdiler, ne kanlı şeyler görmüşüm ben gece yarıları. Öyle bir şey yaparım ki size, bir daha akşam olmasın diye dua edersiniz. *(Betty'ye gider, onu hoyratça sarsar.)* Bırak zırlamayı da, otur şurada.

(Betty kolları arasında bayılır ve yatağa serilir.)

MARY WARREN *(korkudan gözleri büyüyerek)* : Ne oldu, ne oluyor Betty'ye? *(Abigail ürkmüş gözlerle Betty'ye bakar.)* Abby, Betty ölüyor, ölecek! Ruh çağırmak büyük günah. Bizim bu yaptığımız…

ABIGAIL *(Mary'ye doğru atılarak)* : Kes sesini, Mary Warren!

(John Proctor girer. Onu görünce Mary Warren ürker.)

Proctor, otuz beş yaşlarında bir çiftçiydi. Köyde herhangi bir hizibin adamı değildi, ama ikiyüzlülerin acı ve amansız düşmanı olduğu besbelliydi. Bu iriyarı, kanlı canlı adam, kolay elde edilir takımından değildi; bir hizibe katılmadı mı, herkesten çok da, ona içerlerlerdi. Öyle adamdı ki Proctor, insan deliyse onun karşısında hemen deliliğini anlar, işte onun için de bir Proctor her zaman iftiraya uğramak durumundadır.

Ama, göreceğimiz gibi, Proctor'un sertliği, çetinliği bir vicdan rahatlığından gelmiyordu. Bir günah işlemişti Proctor, hem de yalnız zamanının ahlak modasına karşı bir günah değil, kendi dürüstlük anlayışına karşı bir günah. Bu adamlar günahlarını kilisede çıkarıp atamazlardı. Bu yanları bize de miras kalmıştır: Kendi kendimizi cezalandırıp adam etmeye yarayan bu özellik içimizde ikiyüzlülüğü de beslemiştir. Salem'in saydığı hatta korktuğu Proctor, bu günah yüzünden kendini bir çeşit sahtekar gibi görmeye başladı. Ama bunun hiçbir belirtisi yüze çıkmış değildi. Kalabalığın içine çıkıp sahneye geldiği zaman, dizginlenmiş kuvvetiyle, rahat, kendine güvenli, heybetli bir insan görüyoruz onu. Hizmetçisi Mary Warren, karşısında utançtan ve korkudan zor konuşur.

MARY WARREN : Ben de şimdi eve gidiyordum, Bay Proctor.

PROCTOR : Aklını mı kaçırdın sen, Mary Warren? Kulağın sağır mı senin? Evden dışarı çıkma demedim mi sana? Ne diye para veriyorum sana? İneklerden çok, senin peşinden koşuyorum!

MARY WARREN : Bir şeyler oluyor ortalıkta, görmeye geldim.

PROCTOR : Senin sırtında bir şeyler olacak bu günlerde, görürsün o zaman. Şimdi çek arabanı, doğru eve! Senin yapacağın işleri hanım yapıyor, koş!

(Mary Warren istifini bozmamaya çalışarak yavaş yavaş çıkar.)

MERCY LEWIS : *(hem korkmuş, hem de gıdıklanmış bir tuhaf sesle)* : Ben de gitsem daha iyi olacak galiba. Ruth'uma bakayım nasıl oldu. Hoşçakalın, Bay Proctor.

(Mercy yan yan çıkıp gider. Proctor içeri girdi gireli, Abigail gözlerini açmış, parmaklarının ucuna basar gibidir. Proctor ona bir göz atar, sonra Betty'nin yatağına doğru gider.)

ABIGAIL : Ne heybetlisin, John! Boyunu posunu unutmuşum neredeyse.

PROCTOR *(Abigail'e bakar. Yüzünde hafif, anlamlı bir gülümseme vardır.)* : Bir kötülükler oluyormuş burada? Nedir?

ABIGAIL *(sinirli bir gülüşle)* : Hiç canım, sersemliği tuttu biraz.

PROCTOR : Bizim evin önünden sürü ile insan geçti sabah sabah Salem'e doğru. Herkesin ağzında bir cadı lafıdır gidiyor.

ABIGAIL : Bırak canım sen de! *(Kendine güvenir bir tavırla Proctor'a sokulur. Bir sır söyler gibi, kurnazca)* Dün gece ormanda dans ediyorduk, amcam birden üstümüze geldi. Betty de korktu. Bütün sorun bu.

PROCTOR *(daha yaygın bir gülümseme ile)* : Yine bir haltlar karıştırdın galiba! *(Abigail bir kahkaha atar, Proctor'a daha fazla sokulur, ateşli gözlerle yüzüne bakar.)* Yirmisine varmadan kodesi boylayacaksın.

(Proctor gitmek üzere bir adım atar, Abigail yolunu keser.)

ABIGAIL : Bir şey söyle, John. Bir tek tatlı söz. *(Abigail'in istekli bakışları Proctor'ın yüzündeki gülümsemeyi siler.)*

PROCTOR : Hayır, hayır, Abby. Kapandı o konu, bitti artık.

ABIGAIL *(kadınca bir tavırla)* : Bu sersem kızın uçtuğunu görmek için mi bir saatlik yolu tepip geldin? Sen bunu benim külahıma anlat.

PROCTOR *(Abigail'i soğukça yolundan iterek)* : Amcanı görmeye geldim sadece. Bakalım yine ne dolaplar çeviriyor diye. *(Kesip atarak)* Aramızda bir şey yok artık. Çıkar bunu aklından, Abby.

ABIGAIL *(kurtulmaya çalışan Proctor'ın eline yapışarak)* : Her gece seni bekliyorum.

PROCTOR : Gelirim diye umut vermedim ki sana, Abby.

ABIGAIL *(öfkelenmeye başlar, Proctor'ın sözünü ciddiye almaz)* : Umut da ne kelime! Umuttan çok daha öteye gittik sanırım.

PROCTOR : Çıkar artık bunları aklından. Gelmem artık sana, bekleme.

ABIGAIL : Şaka ediyorsun herhalde.

PROCTOR : Sen benim şaka etmediğimi bilirsin.

ABIGAIL : Evinin arkasında peşimden koşup beni sıkıştırdığını da bilirim ama. Yanına sokulur sokulmaz nasıl aygırlar gibi terlediğini de bilirim. Yoksa düşümde mi gördüm bunları? Beni kapı dışarı eden karındı, ben kovdum diyemezsin ya? Yüzünün ne hale geldiğini görmüştüm çıkarken. O zaman da seviyordun beni, şimdi de.

PROCTOR : Deli deli konuşma, Abby!

ABIGAIL : Deli olan delice konuşur. Ama pek o kadar deli değilim, galiba. Karın beni kovduktan sonra da gördüm seni. Hem de geceler gecesi.

PROCTOR : Yedi aydır çiftlikten dışarı adım atmadım neredeyse.

ABIGAIL : Ben koku almasını bilirim, John. Kokunu her aldıkça pencereye koşar, görürdüm seni karşıda, yapayalnız, gözlerin yukarıda. Pencereme bakmıyor muydun? Bakmadım diyebilir misin?

PROCTOR : Bakmış olabilirim.

ABIGAIL *(daha yumuşak)* : Bakacaksın elbet. Taş yürekli bir adam değilsin ki sen. Ben iyi bilirim seni, John. Çok iyi bilirim. *(Ağlar)* Uyumuyorum ki düş göreyim. Düş filan göremem, hep uyanığım. Bir aşağı, bir yukarı dolaşıyorum evin içinde. Sanki her an kapı açılacak da karşıma çıkıvereceksin gibi. *(Proctor'a çılgınca yapışır)*

PROCTOR *(tatlılıkla onu iter, sevgiyle karışık bir kararlılıkla)* : Çocuksun sen, çocuk!

ABIGAIL *(birden parlayarak)* : Çocuk mu dedin? Nasıl çocuk dersin bana?

PROCTOR : Arada bir, seni sevgiyle düşünebilirim. Ama elimi keserim de, bir daha dokunmam sana. Sil kafandan olanı biteni. Birbirimize el sürmüş bile değiliz, Abby.

ABIGAIL : Nasıl değiliz?

PROCTOR : Değiliz işte!

ABIGAIL : *(acı bir öfkeyle)* : Aklım almıyor, nasıl oluyor da senin gibi güçlü kuvvetli bir adam, o hasta, o cılız kadınla…

PROCTOR *(hem Abigail'e hem de kendine kızarak)* : Elizabeth'in adını ağzına alma!

ABIGAIL : O benim adımı kötüye çıkardı ama! Benim için uydurmadığı kalmadı. O buz gibi soğuk, o mızmız, avucuna almış seni. Bu gidişle benzetir seni de bir…

PROCTOR *(onu sarsarak)* : Dayak mı istiyor senin canın?

(Aşağıdan bir ilahi sesi duyulur.)

ABIGAIL *(gözyaşları içinde)* : Ben, John Proctor'ı istiyorum, beni uykulardan uyandıran, gözümü açan Proctor'ı. Ben, Salem'e metelik vermiş değilim. O softa karıların, o kılıbık kocaların yalancı öğütlerine hiç kulak asmadım. Şimdi sen bana tutmuş,

gözlerini kapa diyorsun. Kapamayacağım, kapayamam gözlerimi. Sen beni sevdin, John Proctor, ne kadar günah da olsa, yine de seviyorsun beni. *(Proctor birden dönüp dışarı çıkmak ister. Abigail üzerine atılır.)* John, acı bana, John.

(Aşağıdan ilahi sesleri gelir. "İsa'ya gidelim…" Betty kulaklarını tıkar, ağlar.)

ABIGAIL : Betty! *(Betty'ye doğru koşar. Betty, yatağına oturmuş, ağlar.Abigail, Betty'nin ellerini kulaklarından çekmeye çalışırken Proctor "Betty!" diye seslenerek ona doğru koşar.)*

PROCTOR *(gittikçe sinirlenerek)* : Ne oluyor bu kıza? Nen var, kızım? Bırak bu ağlamayı!

(Bu arada aşağıda ses kesilir ve Parris içeriye girer.)

PARRIS : Ne oldu? Ne yapıyorsunuz kıza? Betty! *(Yatağa doğru koşar.)* Betty! Betty! *(Bayan Putnam büyük bir merak içinde içeri girer. Ardından Thomas Putnam ve Mercy Lewis girerler. Parris, yatakta Betty'nin yüzüne hafif hafif vurarak onu dindirmeye çalışır. Betty ağlaya sızlaya yataktan kalkmaya çalışır.)*

ABIGAIL : Sizin ilahilerinizi duydu, birden doğrulup ağlamaya başladı.

BAYAN PUTNAM : İlahiyi duydu, ilahiyi! Allah'ın adını duymaya gelmiyor!

PARRIS : Aman, Allah göstermesin! Mercy, koş, hekimi çağır. Söyle bu olanları. *(Mercy Lewis fırlar.)*

BAYAN PUTNAM : Bundan iyi belirti mi olur? Ta kendisi.

(Rebecca Nurse girer. Yetmiş iki yaşlarındadır. Bembeyaz saçlarıyla bastonuna dayanarak yürür.)

PUTNAM *(sızlanan Betty'yi göstererek)* : Cadı parmağı var bunda. Besbelli artık, Goody Nurse, işte canlı örneği.

BAYAN PUTNAM : Annem söylemişti bana. Allah'ın adını duyar da dayanamazsa…

PARRIS : *(titreyerek)* : Rebecca, Rebecca, git Betty'nin yanına, mahvolduk. Allah'ın adını duyamaz oldu artık…

(Giles Corey girer. Seksen üç yaşında bir yaşlı, ama hâlâ güçlü kuvvetli ve meraklı.)

REBECCA : Burada ağır hasta var, Giles Corey, gürültü etme, ne olur.

GILES : Ağzımı açmadım ki. Bir kelime söylemedim. Söylesin buradakiler, bir laf ettim mi? Betty uçacak mı yine? Uçuyormuş dediler.

PUTNAM : Babalık, sus bakalım biraz!

(Odada bir sessizlik olur. Rebecca yatağa doğru ilerler, üzerinden huzur akmaktadır. Betty, gözleri kapalı, daha sakin, inler. Rebecca çocuğun başında sessiz durur. Betty'nin inlemesi yavaş yavaş kesilir.)

Onlar böyle dalgın düşünedursun, biz Rebecca üstüne bir iki söz edelim. Rebecca Nurse, Francis Nurse'ün karısıydı. Francis Nurse, mahkemede her iki tarafın her bakımdan saygıyla karşılayacağı adamlardan biriydi. Resmi sıfatı bulunmayan bir yargıç olarak, bütün kavgalarda ona başvurulurdu. Rebecca'yı da herkes üstün bir insan diye görüyordu. Üç yüz dönüm kadar toprakları vardı, çocukları da aynı çiftlikte, ayrı evlerde oturuyorlardı. Şu var ki, Francis, bu çiftliği ilkin kira ile tutmuş, bir söylentiye göre de, azar azar ödeyip elde etmiş, durumunu yükseltmiş, bu yükselme de bazılarını ürkütmüş.

Rebecca ile Francis'e karşı sistemli savaşın bir içyüzü de şu: Francis'in toprak sorunları yüzünden kavgalı olduğu çiftlik komşularından biri de Thomas Putnam idi. İki tarafın adamları arasında bu yüzden ormanda iki gün süren yaman bir cenk olmuş. Rebecca gibi herkesin saygıyla baktığı bir insana nasıl cadı denebilmiş, çoluk çocuğun ona nasıl el kaldırabilmiş olduğunu anlamak için o zamanki tarlalara, çiftlik sınırlarına bakmak gerek.

Bilindiği gibi, Thomas Putnam'ın köy rahipliğine getirmek istediği adam, Bayley idi. Nurse'ün adamları ise Bayley'in rahipliğine engel olmuşlardı. Bundan başka, Nurselere akrabalık ya da dostlukla bağı olan ve çiftlikleri onlarınkine yakın ya da bitişik bulunanlar, Salem'den kopmuş ve Topsfield diye neredeyse ayrı ve eski Salemlileri kızdıran bir birlik kurmuşlardı.

Olan bitenlerin arkasında Putnam'ın parmağı olduğu şundan da belli ki, mahkeme başlar başlamaz, Topsfield – Nurse tayfası kiliseye gelmez oldular. Rebecca'yı ilk suçlandıran yazıda Edward ile Jonathan Putnam'ın imzaları vardı. Thomas Putnam'ın küçük kızı da mahkemede bir çığlık kopararak Rebecca'ya cadı diye parmağını uzatacaktı. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, şu anda büyülenmiş çocuğu seyre dalmış olan Bayan Putnam, Rebecca'nın ruhu beni kötülüğe sürüklüyor, diyecekti. Bunda Bayan Putnam'ın sandığından daha büyük bir gerçek saklıydı.

BAYAN PUTNAM *(şaşırarak)* : Ne yaptın da durdu?

(Rebecca, dalgın, yataktan ayrılır, oturur.)

PARRIS *(hayret içinde, geniş bir soluk alarak)* : Ne yaptın, Rebecca?

PUTNAM : *(sabırsızlıkla)* : Aman, Rebecca, Ruth'un yanına da git, ne olursun. Onu da ayılt.

REBECCA *(oturduğu yerden)* : Vakti gelince o da kendiliğinden uyanır. Telaş etmeyin. On bir çocuğum var benim. Yirmi altı tane de torunum. Hepsinin delilik zamanlarını gördüm. Gelir geçer. Geçti mi de, çarpık bacaklarıyla koşarak şeytanı yarı yolda bırakırlar. Kızcağız bu oyundan bıktı mı, kendi kendine uyanır. Çocuğun ruhu da kendine benzer. Arkasından koştun mu, kaçar, yakalayamazsın. Sakin olacaksın, sevecen olacaksın, çok geçmez, kendiliğinden döner gelir.

PROCTOR : Doğru bu söylediklerin, Rebecca!

BAYAN PUTNAM : Çocuk deliliği filan değil bu, Rebecca. Kızıma büyü yaptılar, büyü. Yemek yiyemiyor.

REBECCA : Daha karnı acıkmamıştır da ondan. *(Parris'e)* Uçan ruhların peşine düşmezsin inşallah, Bay Parris? Dışarıda öyle bir şeyler çalındı kulağıma.

PARRIS : Şeytan aramızda dolaşıyor diye bir laf çıktı ortaya. Birçokları inanıyor buna. Yanıldıklarını ispat etmem gerek.

PROCTOR : Öyleyse dışarı çıkın, yanıldıklarını söyleyin. Siz kime sordunuz da rahip Hale'i çağırdınız, şeytanı arasın diye?

PARRIS : Şeytan aramaya gelmiyor buraya.

PROCTOR : Ne diye geliyor öyleyse?

PUTNAM : Can çekişen çocuklar var burada, Proctor, şaka değil.

PROCTOR : Ölen mölen yok ortada. Bunca insanı aklınızın estiği yana sürükleyemezsiniz, Bay Putnam. *(Parris'e)* Kimseyi toplayıp da konuştunuz mu daha önce?

PUTNAM : Bıktık bu toplantılardan. Toplantı yapmadan parmağımızı oynatamayacak mıyız?

PROCTOR : Parmağınızı oynatabilirsiniz ama, şeytanı değil.

REBECCA : Öfkelenme John. *(Biraz durur. Proctor kendini toplar.)* Bana sorarsan, rahip Hale'i, gelir gelmez, hemen geri gönder, Parris. Gelip herkesi birbirine katacak bu adam. Bırak da başımızı dinleyelim bu yıl. Biraz dua, bir de hekim bize yeter bence.

BAYAN PUTNAM : Rebecca, hekim ne yapacağını şaşırdı.

REBECCA : Öyleyse biz de Allah'a baş vururuz. Uçan ruhların falan peşine düşmek çok tehlikeli, çok tehlikeli bir şeydir. Korkarım bundan ben, korkarım. Bir suç varsa daha çok kendimizde arayalım da…

PUTNAM : Suç nasıl kendimizde olur? Biz dokuz kardeştik. Bu toprakları bizim soyumuz şenlendirdi. Böyleyken benim sekiz çocuğumdan bir tanesi sağ kaldı, o da şimdi gitti gidecek.

REBECCA : Kim bilir nedendir, bunu aramak bana düşmez.

BAYAN PUTNAM *(gittikçe artan bir canlılıkla)* : Bana düşer! Buna Allah'ın işi diyorsunuz. Çünkü sizin ne büyük, ne de küçük çocuğunuz öldü. Bense, sekiz çocuğumun yedisini toprağa verdim. Dolap içinde dolap, ateş içinde ateş var bu köyde.

PUTNAM *(Parris'e)* : Rahip Hale gelince şeytan belirtileri var mı, yok mu, ararsınız.

PROCTOR *(Putnam'a)* : Bay Parris'e emir veremezsiniz siz. Herkesin tek oyu var burada. Siz bütün köy halkı adına konuşamazsınız.

PUTNAM : Sizin köy halkı ile ilgilendiğinizi pek duymadık şimdiye kadar, Bay Proctor. Kış bitti biteli, sizi hiçbir Pazar kilisede görmedik.

PROCTOR : Benim kendi dertlerim bana yeter; beş saatlik yoldan gelip bir de onun cehennem, zebani öykülerini mi dinleyeceğim? Haberiniz olsun, Bay Parris. Son günlerde birçokları kiliseden ayağını kesti. Pek Allah'ın adını eriğiniz yok çünkü.

PARRIS *(öfkeyle)* : Ne demek istiyorsunuz? Ne oluyor bu çirkin iftira?

REBECCA : Hani pek o kadar da yanlış değil söyledikleri. Birçokları korkuyor çocuklarını kiliseye…

PARRIS : Ben çocuklar için vaaz etmiyorum, Rebecca. Kiliseyi umursamayanlar çocuklar değil.

REBECCA : Gerçekten var mı umursamayanlar?

PARRIS : Salem'in yarısı diyebilirim.

PUTNAM : Daha da fazla.

PARRIS : Hani bana verilecek olanlar? Anlaşmaya göre, benim büyün yakacağımı köy verecekti. Kasımdan beri bir odun parçası almış değilim. O soğuk ayda Londra dilencileri gibi ellerim dondu.

GILES : Her yıl odun için size altı lira veriyorlar ya, Bay Parris.

PARRIS : Bu altı lirayı maaşımdan sayıyorum. Aldığım ne ki, altı lirasını oduna vereyim?

PROCTOR : Altmış lira alıyorsunuz. Odun için de ayrıca altı lira.

PARRIS : Maaşım altmış altı liradır, Bay Proctor! Ben koltuğunda kitapla gezen rençber papazlardan değilim. Harvard Üniversite'sini bitirmişim.

GILES : Evet, hesap işlerini de iyi öğrenmişsiniz üniversitede!

PARRIS : Bay Corey, siz yılda altmış lira ile benim gibisini zor bulursunuz. Ben böyle yoksulluğa alışık değilim. Barbados'taki kazançlı işimi bıraktım da girdim Tanrı'nın hizmetine. Bir türlü anlayamıyorum, neden bu kadar hor görülüyorum burada. Ne söylesem, bin dereden su getirip gürültü patırtı ile lafımı ağzıma tıkıyorlar. Acaba şeytan mı var buralarda bir yerde diye sorarım hep kendi kendime. Yaptıklarınıza başka türlü bir anlam veremiyorum.

PROCTOR : Bay Parris, bu eve ilk sahip çıkan sizsiniz…

PARRIS : Peki, sorarım size; bir rahibin oturacak evi olmayacak mı?

PROCTOR : Oturacak evi olsun, iyi. Ama, evin sahipliğini istemek, kiliseyi kendine mal etmek gibi bir şey. Son geldiğim vaazda o kadar maldan mülkten, borçtan harçtan söz ettiniz ki, kendimi müzayede salonunda sandım.

PARRIS : Benim aradığım yalnızca güvenliktir. Yedi yılda üç rahip değiştirdiniz. Halkın aklına esince beni bir kedi gibi sokağa atmasını istemiyorum. Köyünüze gelen bir rahibin Tanrı'nın adamı olduğunu pek anlamışa benzemiyorsunuz. Bir rahip, bu kadar hiçe sayılacak, her dediğine karşı gelinecek adam değildir.

PUTNAM : Ya, öyle!

PARRIS : Kiliseye ya saygı gösterilir, ya da kilise bir cehennem gibi yakar insanı.

PROCTOR : Cehennemi araya katmadan hiçbir laf edemez misiniz siz? Bıktık sizin bu cehenneminizden.

PARRIS : Size söylenmesi gereken şeyin ne olduğunu bilecek siz değilsiniz.

PROCTOR : İçimden geleni söylemek hakkımdır, sanırım.

PARRIS *(öfkeyle)* : Ayrı gayrı din mi var burada? Mezhepler ayrılmadı daha bu ülkede, Bay Proctor. Bunu peşinden sürüklediğin adamlarına söyle.

PROCTOR : Peşimden sürüklediğim adamlar mı?

PARRIS : *(çileden çıkmıştır artık)* : Bu kilisede bir ikilik var. Kör değilim ben. Bir ikilik, bir fesat ocağı var.

PROCTOR : Size karşı mı?

PUTNAM : Hem ona, hem de bütün baştakilere karşı.

PROCTOR : Böyle bir ocak varsa söyleyin, ben de gideyim onlara katılayım.

(Bu sözler herkesi ürpertir.)

REBECCA : Bu değil demek istediği, canım, bu değil.

PUTNAM : Açığa vurdu sonunda.

PROCTOR : Buydu demek istediğim, Rebecca. Bu bizim başımızdakilerin durumunu beğenmiyorum.

REBECCA : Kendi rahibine sert davranmaya hakkın yok. Sen öyle adamlardan değilsin, John. Haydi, sık elini de, barış.

PROCTOR : İşim gücüm var benim, buğday ekeceğim, eve odun götüreceğim. *(Öfkeyle kapıya doğru gider, sonra gülümseyerek Corey'e döner.)* Ne dersin, Giles? Gidip bulalım şu ocağı. Bir ocak varmış diyor.

GILES : Ben fikrimi değiştirdim, John. Bay Parris, affını dilerim. Ben zaten sizin hiçbir zaman o kadar katı olduğunuzu düşünmemiştim.

PARRIS *(şaşırarak)* : Sağ ol, Giles, sağ ol!

GILES : Bu son yıllarda aramızda çıkan gürültü patırtının nedenini anlar gibi oluyor insan. *(Herkese birden)* Bir düşünün. Ne diye herkes birbirini mahkemelerde süründürüyor? İyi düşünün, iyi. Bu işin içinde iş var. Karanlık kuyular içindeyiz. Bu yıl altı kez mahkemelik oldum…

PROCTOR *(Giles'ın kızacağını bile bile, dostça bir tavırla)* : Birader, sana da insan merhaba diyecek olsa, hakaret davası açıyorsun. Kocadın artık, Giles, eskisi gibi iyi işitmiyor kulakların.

GILES : John Proctor, senden bile dört lira tazminat aldım geçen ay, el alemin önünde damına çıkar, ocağını yakarım dedin diye. Bunu söyleyince…

PROCTOR *(gülerek)* : Ben hiç de böyle laf etmedim ama, yine de paranı verdim. Onun için şimdi sana beş para vermeden sağır demeye hakkım var. Haydi gel, gel de, şu benim odunları eve götürelim.

PUTNAM : Bir dakika, Bay Proctor. Hangi odunları götürüyorsun eve, sorabilir miyim?

PROCTOR : Kendi odunlarımı. Dere kıyısındaki koruluğumdan kestiğim odunları.

PUTNAM : Yasa masa dinlemez olduk bu yıl. Bir curcunadır gidiyor. O benim dediğin koruluk, bizim çiftliğin sınırları içindedir, Bay Proctor, bizim sınırlarımız içinde.

PROCTOR : Sizin sınırlarınız mı? *(Rebecca'yı göstererek)* Bu koruluğu ben beş ay önce Goody Nurse'ün kocasından satın aldım.

PUTNAM : Onun satmaya hakkı yoktu. Büyükbabamın açık isteğine göre, dere kıyısındaki bütün topraklar…

PROCTOR : Büyükbabanızın açık isteği, izninizle, hiç de kendinin olmayan topraklara sahip çıkmıştı.

GILES : Allah bilir ya, doğru söylüyor! Benim kuzeyde otlağımı elimden alacaktı neredeyse. Ama, anladı ki, bir elini uzatsa, kolunu koparacağım. Haydi, odunları götürelim evine, John! Birden kollarıma bir kuvvet geldi.

PUTNAM : Hele bir meşe dalına dokunun da bakalım, görürsünüz gününüzü.

GILES : Biz de gösteririz sana gününü bu deli oğlanla birlikte, Putnam. Haydi, yürü!

(Proctor'a döner ve çıkar.)

PUTNAM : Adamlarımı takayım peşine de, sen gör! Aklın başına gelir o zaman.

(Beverly rahibi John Hale girer.)

Bay Hale, kırkına yakın, gergin yüzlü keskin bakışlı bir kafa adamıydı. Bu işe can atarak gelmişti. Cadı marifetlerini açığa vurmak üzere buraya çağırılmış olmanın gururu içindeydi;bu alandaki yetkisine sonunda açıkça başvurulmuştu. Bütün kitap adamları gibi, o da, zamanının büyük bir bölümünü görünmeyen dünyayı incelemekle geçirmişti; hele kendisi az zaman önce kendi kilise bölgesinde bir cadıya rastladıktan sonra. Gerçi derin incelemeleri cadının sadece sapık bir kadın olduğunu meydana koymuş ve işkence ettiği çocuk, Hale'in evinde biraz hoş karşılandıktan ve birkaç gün dinlendikten sonra iyice kendine gelmişti ama, bu deneyim onda öbür dünyanın varlığı ve şeytanın dünyadaki bin bir yüzlü elçileri üstüne hiçbir kuşku uyandırmamıştı. Ama, Hale'in inancı onu hiç de küçültmüyordu. Ondan çok daha kafalı insanlar, hâlâ bugün bile, göze görünmeyen bir ruhlar dünyasının varlığından emindiler. Şunu söylemekten kendimizi alamıyoruz ki, bu oyunda Hale'in sözlerinden hiçbiri, hiçbir yerde, dinleyicileri güldürmedi. Demek ki: "Bütün bunlara boş inan diye bakamayız. Şeytanın varlığı su götürmez." Anlaşılıyor ki, henüz şeytan işlerini ciddiye mi, alaya mı alacağımızı bilmiyoruz. Bunların bizi bu kadar afallatması boşuna değildir. Daha kestirip atmış değiliz bu sorunu.

Rahip Hale ve sahnedeki bütün insanlar gibi biz de şeytanı dünyamızın hatırı sayılır biz varlığı, atılamaz bir parçası sayıyoruz. Bizimkisi öyle ikilik içinde bir dünya ki, orada birçok düşünceler, duygular, olaylar Allah'tan gelir, bunların tersi olan birçokları da şeytandan. Birçoğumuz için şeytansız, günahsız bir ahlak düşünmek, göksüz bir dünya düşünmek kadar zordur. 1962'den beri yüzeyden birçok değişmeler Allah'ın sakallarını ve şeytanın boynuzlarını biraz kırptı, ama dünyamız hâlâ bu iki taban tabana karşıt gücün pençesi altındadır. "Olumlu ile olumsuzu" aynı gücün iki yönü sayan, hayırla şerri bağlantılı,

değişen ve hep bir arada gören birleştirici düşünce henüz fizik bilimlerinden ve düşünce tarihini kavramış tek tük aydınların görüşlerinden pek öteye geçememiştir. Hıristiyanlıktan önce, ruhlar dünyası hiç de korkunç sayılmıyordu; bütün tanrılar, bazı aksamalar bir yana, insanın işine yarıyor, ona hep dostça davranıyorlardı. Hıristiyanlıkta bu durum değişti. Yüzyıllarca, dünyaya insanın değersizliği düşüncesi sürekli ve sistemli olarak aşılandı. Tanrı'nın kurtaramadığı insan, yok olmuş demekti. Bütün bunlar düşünülecek olursa, şeytanın bir silah olarak gerekliliği anlaşılabilir: Öyle bir silah ki, her çağda insanları ikide bir kamçılamış, küçük büyük, bir kiliseye ya da bir din devletine teslim olmaya zorlamıştı…

…Yine Salem'e dönecek olursak, rahip Hale kendini ilk denemeye çağırılmış genç bir bilgin olarak görmektedir. Bin bir zorlukla elde ettiği bilgi silahları, cadı belirtileri, söz tuzakları, araştırma yolları sonunda bir uygulama alanı bulacak. Beverly yolunda bu sabah olağanüstü bir gidiş geliş vardı: Yolda türlü dedikodular dinlemiş, köylülerin bu dünyanın en açık biliminden ne kadar habersiz olduklarına gülümsemişti. O şimdi kendini Avrupa'nın en üstün kafalarıyla, krallar, filozoflar, bilginler ve bütün büyük rahiplerle bir arada düşünüyor. Amacı dünyayı ışığa, iyiliğe kavuşturmak, dini korumaktır. Kutsal bir coşku içindedir. Geniş bilgilerle kesinleşmiş olan zekası sonunda şeytanın kendisiyle karşı karşıya gelecek, belki de kanlı bir savaşa girişecektir.

(Ellerinde bir sürü ağır kitaplarla girer.)

HALE : Şunları alır mısınız elimden, lütfen?

PARRIS *(sevinçle)* : Bay Hale! Ne mutlu sizi burada görmek! *(Birkaç kitabı elinden alarak)* Aman yarabbi, ne ağır kitap bunlar!

HALE *(kitapları yere koyarak)* : Elbette ağır olacaklar! Her şeyin başı onlarda.

PARRIS *(ürkmüş gibi)* : Hazırlıklı gelmişsiniz, bakıyorum.

HALE : Şeytanı alt etmek kolay iş değil. Çok okumak gerek. *(Rebecca'yı fark ederek)* Siz Rebecca Nurse olmayasınız?

REBECCA : Evet efendim. Tanıyor musunuz beni?

HALE : Tuhafınıza gidebilir sizi tanımam, ama siz iyi ruhlardansınız, sanırım. Ne kadar dini bütün bir insan olduğunuzu Beverly'de hep duyarız.

PARRIS : Bu bayı tanıyor musunuz? Bay Thomas Putnam. Bu iyi bayan da karısı.

HALE : Putnam mı dediniz? Burada bu kadar seçkin kimseler bulacağımı beklemiyordum.

PUTNAM *(memnun)* : Seçkin olmak bugünlerde hiç de işimize gelmiyor, Bay Hale. Sizi evimizde bekliyoruz, çocuğumuzu kurtarmanız için.

HALE : Sizin çocuğunuz da hasta mı?

BAYAN PUTNAM : Ruhu, ruhu uçtu uçacak. Uykuda gezer oldu…

PUTNAM : Yemek de yiyemiyor.

HALE : Yemek yiyemiyor mu? *(Bir an düşünür. Proctor'la Giles Corey'ye)* Sizin çocuklarınız da hasta mı?

PARRIS : Hayır, hayır, bunlar çiftçi. John Proctor…

GILES : O, cadılara filan inanmaz.

PROCTOR *(Hale'e)* : Ne inanırım, ne inanmam. Lafını bile ettiğim yoktur. Haydi, geliyor musun, Giles?

GILES : Hayır, hayır John, gelemem. Tuhafıma giden bir şeyler var, onları soracağım bu baya.

PROCTOR : Sizin aklı başında bir insan olduğunuzu duydum, Bay Hale. İnşallah Salem'e de biraz akıl getirirsiniz.

(Proctor çıkar. Hale bir an ne yapacağını bilemez.)

PARRIS *(atılarak)* : Kızıma bir bakmaz mısınız? *(Hale'i yatağa doğru götürür.)* Pencereden atlamaya kalktı. Bu sabah onu yolun ortasında bulduk, uçmak ister gibi, durmadan kollarını sallıyordu.

HALE : *(kaşlarını çatarak)* : Uçmak ister gibi ha?

PUTNAM : Allah'ın adını duydu mu fena oluyor, Bay Hale. İşe cadı karıştığına bundan iyi belirti mi olur?

HALE *(ellerini kaldırarak)* : Hayır, hayır. Bırakın anlatayım size. Kocakarı masallarını bırakın bir yana. Şeytan ne ise odur. Belirtileri besbellidir, elle tutulur gibi. Bakın söyleyeyim hepinize, kızın üstünde şeytan izi görmezsem inanacaksınız bana, yoksa girmem bu işe.

PARRIS : Kabul, kabul, siz ne derseniz o olacak.

HALE : Pekala. *(Yatağa gider, Betty'ye bakar. Eğilip Parris'e)* : Şimdi söyleyin bana, sizi ilk kuşkulandıran ne oldu?

PARRIS : Ne mi oldu, şey…Dün gece onu…*(Abigail'i göstererek)* Yeğenimle ormanda gördüm. On, on iki genç birlikte hora tepiyorlardı.

HALE : *(şaşırarak)* : Buna izin mi verdiniz?

BAYAN PUTNAM *(kendini tutamayarak söze atılır.)* : Bay Parris'in kölesi Tituba ruh çağırmasını biliyor.

PARRIS *(Bayan Putnam'a)* : Bundan daha emin değiliz, Ann…

BAYAN PUTNAM *(korku içinde, alçak sesle)* : Biliyorum, ben biliyorum. Kızımı ben kendim yolladım Tituba'ya. Kız kardeşlerini kimin öldürdüğünü Tituba bulsun diye.

REBECCA *(kulaklarına inanamayarak)* : Ann! Nasıl olur? Kızınızı ölülerle konuşmaya mı yolladınız?

BAYAN PUTNAM : Günahı benim boynuma, sizin değil. Rebecca, sizin değil. Karışmayın bir daha benim işime, istemiyorum. *(Hale'e)* Yedi çocuğunu bir gün yaşamadan toprağa vermek olacak şey mi bu?

PARRIS : Şüşşt!

(Rebecca,büyük bir üzüntü içinde, yüzünü çevirir. Bir duraklama olur.)

HALE : Doğarken ölen yedi çocuk!

BAYAN PUTNAM *(alçak sesle)* : Evet ya, evet. *(Sesi kısılır, Hale'e bakakalır. Hale düşüncelidir. Parris ona bakar. Hale kitaplarına gider, birini açar, okur. Herkes merakla bekler.)*

PARRIS : Durun bakalım, neymiş bu kitap?

BAYAN PUTNAM : Ne var bu kitapta?

HALE *(çok kitap karıştırmış bir insan tavrıyla)* : Göze görünmeyen bütün dünya bunun içinde. Ne varsa o dünyada, yakalanmış, ölçülmüş, biçilmiş, açıklanmış burada. Bu kitaplar şeytanı gizli kapaklı her kötülüğünden soyup çıkarmış, çırılçıplak göstermişler. Bildiğiniz bütün cinler, periler; kadınların, erkeklerin düşlerine yapışan bütün karalar kurular; yerde, havada, suda gezen bütün cadılar; gecenize, gündüzünüze büyü katanlar, hepsi bu kitaplarda. Hiç korkmayın, bulur çıkarırız onu aramızdaysa. Hele bir yüzünü göstersin, ezerim kafasını. *(Yatağa doğru gider.)*

REBECCA : Çocuk çok acı çekecek mi?

HALE : Bir şey söyleyemem. Şeytan onu pençesine aldıysa, koparıp atmak için kesmek, biçmek gerekebilir.

REBECCA : Ben gideyim öyleyse. Bu korkunç şeyleri görecek yaşta değilim. *(Kalkar.)*

PARRIS *(onu tutmaya çalışarak)* : Ne diye gidiyorsun, Rebecca? Bu büyük çıbanı deşip bütün taslarımızdan kurtulabiliriz.

REBECCA : Öyle olur inşallah! Ama ben gidip Allah'a başvurayım sizin adınıza.

PARRIS : Ne diye gidiyorsun, Rebecca? Bu büyük çıbanı deşip bütün tasalarımızdan kurtulabiliriz.

REBECCA : Öyle olur inşallah! Ama ben gidip Allah'a başvurayım sizin adınıza.

PARRIS : *(içerleyip titrek bir sesle bağırarak)* : Ne demek istiyorsun, Rebecca, biz şeytana mı başvuruyoruz? *(Küçük bir duraklama.)*

REBECCA : Bir bilsem ne yaptığınızı. *(Çıkar; tavrındaki üstünlük hepsinin sinirine dokunur.)*

PUTNAM : *(birden bire)* : Haydi, Bay Hale, biz işimize devam edelim. Oturun şuraya.

GILES : Bay Hale, birtakım acayip kitaplar okuyorlar. Nedir bunun anlamı, okumuş bir adama hep sormak isterdim.

HALE : Hangi kitaplar?

GILES : Ne bileyim ben? Hep saklıyor.

HALE : Kim saklıyor?

GILES : Martha, karım. Geceleri kaç defa uyandım, baktım, bir köşede kitap okuyor. Ne dersiniz buna?

HALE : Olur ya, bu kitabın mutlaka…

GILES : Aklım almıyor bir türlü. Dün gece o okurken – iyi dinleyin bunu – dua edeyim dedim birkaç kez, baktım, nafile. Ama, kitabı kapayıp dışarı çıkınca – iyi dinleyin – bir de baktım, dua edebiliyorum.

Baba Giles üstüne de birkaç söz etmeliyiz: Ne de olsa yaman bir yazgısı, başkalarından çok ayrı bir yazgısı oldu bu adamın. O günlerde seksenine giriyordu ve bu öykünün en gürültücü kahramanıydı. Hiç kimsenin adı onunki kadar kötüye çıkmamıştır. Köyde bir inek kaybolsa, ilk iş, Corey'nin evinden yana bir göz atmak olurdu. Hakkında şunun bunun verdiği hükümlere kulak astığı yoktu. Yalnız son yıllarda, Martha ile evlendikten sonra, kilise ile pek kaygılanmaya başladı. Karısı yüzünden duasını bir türlü bitiremediği doğru olabilir; ama, şunu söylemeyi unutuyor ki, bu duaları daha yeni öğrenmiş ve okurken sık sık bir yerde takıldığı olmuştur. Giles, sağı solu olmayan, belalı, ama aslında temiz, dürüst bir adamdı. Şu fıkra onu iyi anlatır: Mahkemede soruyorlar ona: Sen bir domuz görmüşsün, halindeki tuhaflık seni ürkütmüş, doğru mu? Giles, bunun hayvan kılığına girmiş şeytan olduğundan kuşkusu bulunmadığını söylemiş. Peki, seni ürküten ne oldu, demişler. Giles, bu ürkme sözcüğüne takılarak, hemen reddetmiş: Ben ömrümde böyle bir söz kullandığımı hatırlamıyorum, demiş.

HALE : Haa! Dua tıkanması…Tuhaf şey. Bunu sonra görüşürüz sizinle.

GILES : Şeytanla bir alışverişi var demiyorum ama, nedir bu okuduğu kitaplar, niye saklıyor onları, öğrenmek istediğim bu. Söylemiyor, ne kadar sorsam. Bilmem, anlatabiliyor muyum?

HALE : Anlıyorum, anlıyorum, konuşuruz bunları. *(Herkese dönerek)* Şimdi dinleyin beni, içinde şeytan varsa bu kızın, korkunç şeyler göreceksiniz bu odada, ama sakın soğukkanlılığınızı kaybetmeyin. Bay Putnam, siz yanı başında durun, belki uçmaya kalkar. Haydi bakalım, şimdi, Betty, kızım, kalk, otur. *(Putnam kıza sokulur. Ama Betty bir külçe gibidir elleri arasında)* Hımmmm… *(Betty'yi dikkatle süzer. Ötekiler heyecanla bakarlar.)* Duyuyor musun beni? Ben Beverly rahibi John Hale. Sana yardıma geldim. Hani benim iki kızım var Beverly'de. Hatırlıyor musun? *(Betty kımıldamaz.)*

PARRIS *(korku içinde)* : Nasıl olur bu, nasıl? İblis'in ne işi var benim evimde? Beni mi buldu vuracak, köyde bunca günahlı insan varken?

HALE : İçinde zaten kötülük olan bir ruha el atmakta şeytanın ne kazancı olabilir?En iyileri ister şeytan, rahipten de iyisi mi olur?

GILES : Derin söz bu, Bay Parris, derin, çok derin!

PARRIS *(kararlı)* : Betty! Konuş, yanıt ver Bay Hale'e.

HALE : Birisi kötülük mü ediyor sana, kızım? Bir kadın veya bir erkek olmayabilir. Belki de bir kuş geliyor, başkalarının gözüne görünmeyen bir kuş…Ya da bir domuz, bir sıçan, herhangi bir hayvan. Gel uçalım diyen bir şey var mı sana?*(Betty hâlâ hareketsizdir. Hale sessizce başını yastığa dayar. Ellerini ona doğru açarak bir dua mırıldanır.)* İn nomine Domini Sabaoth sui filiique ite ad infernos. *(Betty yine kımıldamaz. Rahip, Abigail'e döner, gözleriyle onu süzerek)* Abigail, onunla ormanda ne biçim bir dans ettiniz?

ABIGAIL : Ne biçim mi? Basbayağı dans.

PARRIS : Bir şey var, söylemem gerek size. Şey, şey. Dans ettikleri yerde, otlar içinde bir…bir kazan gördüm.

ABIGAIL : Çorba vardı içinde.

HALE : Ne çorbası vardı içinde, Abigail?

ABIGAIL : Ne bileyim, fasulye…mercimek, bir de şey…

HALE : Bay Parris, kazanda canlı bir şey gözünüze ilişti mi? Bir fare, bir örümcek, bir kurbağa örneğin?

PARRIS *(korku ile)* : Galibaaa vardı; çorbanın içinde kımıldayan bir şeyler vardı.

ABIGAIL : Kendi sıçradı, düştü içine, biz atmadık ki!

HALE *(atılarak)* Ne sıçradı içine?

ABIGAIL : Hiç canım, ufacık bir kurbağa.

PARRIS : Kurbağa mı dedin, Abby?

HALE *(Abigail'i kollarından yakalayarak)* Bak, Abigail, Betty bu yüzden ölebilir. Dün gece şeytanı çağırdınız mı, çağırmadınız mı?

ABIGAIL : Ben değilim çağıran, Tituba, Tituba…

PARRIS *(beti benzi atarak)* : Şeytanı çağırdı ha?

HALE : Tituba ile görüşmek isterim.

PARRIS : Ann, gidip Tituba'yı buraya getirir misin? *(Bayan Putnam çıkar.)*

HALE : Peki, nasıl çağırdı şeytanı?

ABIGAIL : Bilmem ki. Zenci diliyle konuştu.

HALE : Şeytanı çağırdığı zaman acayip şeyler olmadı mı? Birden bir soğuk esinti, yerde bir sarsılma gibi örneğin?

ABIGAIL : Ben şeytan falan görmedim. *(Betty'yi sarsarak)* Betty, uyan, uyan artık, Betty, Betty!

HALE : Elimden kurtulamazsın Abigail! Betty kazandan bir şey içti mi?

ABIGAIL : Ne içti, ne bir şey.

HALE : Sen içtin mi?

ABIGAIL : Hayır.

HALE : Tituba iç dedi mi sana?

ABIGAIL : Dedi ama, içmedim.

HALE : Ne diye saklıyorsun bildiklerini. Şeytana mı sattın kendini?

ABIGAIL : Ben kendimi satmış falan değilim! Tertemiz bir kızım ben, namuslu bir kız.

(Bayan Putnam Tituba ile birlikte girer girmez, Abigail o sırada Tituba'ya doğru parmağını uzatır.)

ABIGAIL : O içirdi bana. Betty'ye de o içirdi.

TITUBA *(şaşkın ve kızgın)* : Abby!

ABIGAIL : Bana kan içirdi.

PARRIS : Kan mı?

BAYAN PUTNAM : Kızımın kanı mıydı bu?

TITUBA : Hayır, hayır, tavuk kanı. Tavuk kanı içirdim ona!

HALE : Kadın, bu çocukları şeytanın buyruğuna verdin mi, vermedin mi?

TITUBA : Hayır, hayır efendim. Benim şeytanla alışverişim yok!

HALE : Öyleyse niye uyanmıyor bu çocuk? Sen değil misin onu konuşturmayan?

TITUBA : Ben Betty'yi canım gibi severim.

HALE : Büyüledin çocuğu, değil mi? Ruhunu saldın üstüne. Şeytana ruh topluyorsun değil mi sen?

ABIGAIL : Benim üzerime de saldı ruhunu kilisede. Dua ederken güldürdü beni.

PARRIS : Evet, duada boyuna güler.

ABIGAIL : Her gece gelip beni kan içmeye götürüyor.

TITUBA : Sen yalvarmadın mı bana şeytanı çağıralım diye? İlle de büyü yapmaya zorluyor beni.

ABIGAIL : Yalan söyleme! *(Hale'e)* Uyurken yakamı bırakmıyor beni. Hep kötü şeyler sokuyor düşüme.

TITUBA : Bunları da nereden çıkarıyorsun, Abby!

ABIGAIL : Bazı geceler uyanıp bakıyorum ki, kapının eşiğindeyim…Çırılçıplak…kapı da açık. Uykum arasında hep onun kahkahaları kulağımda çınlıyor. Zenci şarkıları söylüyor. Beni kandırıp…

TITUBA : Bay rahip, ben hiçbir zaman,

HALE *(daha kararlı)* : Tituba, bu kızı uyandır diyorum sana!

TITUBA : Benim ne gücüm olabilir onu uyandıracak?

HALE : Uyandıracaksın, çare yok! Hemen çözeceksin büyüyü. Şeytanla ne zaman anlaştın?

TITUBA : Ne şeytanı, ne anlaşması?

PARRIS : Ya her şeyi söylersin açıkça, ya da şimdi seni aşağıya indirip gebertesiye döverim, Tituba.

PUTNAM : Asmalı bu karıyı! Alıp götürmeli, asmalı!

TITUBA *(korku içinde dizlerinin üstüne yığılır)* : Yok, yok, Tituba'yı asmayın! Söyleyeceğim ona, ben yokum artık diyeceğim.

PARRIS : Şeytana mı?

HALE : Demek görüştün onunla? *(Tituba ağlar.)* Bak bana, Tituba, insan şeytana bağlandı mı, ayrılması zordur, bilirim. Sana yardım edeceğiz kurtulmak için…

TITUBA *(başına geleceklerden korkarak)* : Bay rahip,çocukları bir başkası büyülüyor, inanın bana.

HALE : Kim?

TITUBA : Bilmiyorum, ama şeytanın birçok cadıları var.

HALE : Var mı dersin? *(Bir ipucu bulmuş gibidir.)* Gözlerimin içine bak, Tituba! Gel, iyice bak! *(Tituba korka korka gözlerini ona kaldırır.)* Sen iyi bir Hıristiyan olmak istersin, değil mi, Tituba?

TITUBA : Elbette efendim, iyi bir Hıristiyan.

HALE : Bu küçük kızları da seversin, değil mi?

TITUBA : Sevmez olur muyum? Küçük çocukların kılına dokunmak istemem.

HALE : Allah'ı da seversin, değil mi Tituba?

TITUBA : Allah'ımı canımdan çok severim.

HALE : Şimdi Allah'ın kutsal adına…

TITUBA : Allah büyüktür, Allah büyüktür! *(Diz üstü çöker ve korku içinde hıçkırmaya başlar.)*

HALE : Ulu Tanrım, şükürler olsun…Aç içini Tituba, aç da, Tanrı'nın nuru dolsun içine.

TITUBA : Tanrı'ma şükürler olsun! Kurban olayım sana Allah'ım!

HALE : Şeytan sana gelince yalnız mı gelir, birisiyle mi gelir? *(Tituba ona hayretle bakar.)* Belki köyden biri, tanıdığın biri.

PARRIS : Kim vardı yanında? Söyle!

PUTNAM : Sarah Good örneğin? Sarah Good'u hiç gördün mü onunla? Ya da Osburn?

PARRIS : Yanındaki kadın mıydı, erkek miydi?

TITUBA : Ya kadın, ya erkek. Kadındı…kadın.

PARRIS : Hangi kadın? Bir kadın diyorsun, değil mi, hangi kadın?

TITUBA : Zifiri karanlıktı. Hem ben…

PARRIS : Görebilirdin pekala. Niçin göremedin?

TITUBA : Durmadan konuşuyorlardı, koşuyorlardı öteye beriye, boyuna gidiyorlardı…

PARRIS : Salem'den dışarı mı gidiyorlardı? Salem cadıları mıydı bunlar?

TITUBA : Evet, öyle sanıyorum efendim.

(Bu söz üzerine Hale Tituba'nın elini tutar, Tituba şaşırır.)

HALE : Tituba! Bunların kim olduklarını bize hiç korkmadan söyleyeceksin, hiç korkmadan, anlıyor musun? Biz varken kimse bir şey yapamaz sana. Şeytan, bir rahiple hiçbir zaman başa çıkamaz. Bunu bilirsin, değil mi?

TITUBA : *(Hale'in elini öper.)* Bilmez olur muyum, bilirim.

HALE : Büyü yaptığını saklamadın. Böylece doğru yola girmiş oldun. Seni tutacağız Allah'ın önünde, Tituba.

TITUBA *(geniş soluk alarak)* : Allah razı olsun, Bay Hale!

HALE *(gitgide coşarak)* : Şeytanın aramıza saldığı kimseleri bulmak için Allah gönderdi seni bize. Seni seçti, seni gönderdi, köyü temizlemede bize yardım edesin diye. Tituba, ne varsa içinde, söyle. Sırtını şeytana çevir, yüzünü Allah'a, Allah'a çevir yüzünü, Tituba, çevir ki, korusun seni!

TITUBA *(onlara katılarak)* : Allah Tituba'yı korusun.

HALE *(tatlılıkla)* : Şeytanla birlikte kim geldi sana? İki kişi mi, üç kişi mi, dört kişi mi, kaç kişi?

(Tituba soluk soluğadır. Önce sallana sallana geri gider, sonra öne atılarak gözlerini boşluğa diker.)

TITUBA : Dört kişi! Dört kişiydiler.

PARRIS *(üstüne vararak)* : Kim, kim? Adlarını söyle, adlarını!

TITUBA *(birden boşanarak)* : Kaç kez sizi öldürmemi istedi benden, Bay Parris.

PARRIS : Beni öldürmek ha?

TITUBA *(bir çılgın gibi)* : Bay Parris ölmeli diyor bana! Bay Parris iyi adam değil, cimri adam, cömert adam değil, diyor bana. Şeytan diyor ki bana, kalk yatağından git, kes boğazını Bay Parris'in. *(Herkes heyecan içindedir.)* Ama ben de diyorum ki ona, ben bu adama düşman değilim, bu adamı öldürmek istemiyorum. O da diyor ki bana, sen benden yana çalış, seni kölelikten kurtaracağım! Sana güzel giysiler vereceğim, seni göklere çıkaracağım, uça uça Barbados'a götüreceğim seni, diyor. Ben de diyorum ki ona, aldatma beni şeytan, yalancı şeytan! Bir fırtınalı gecede yine geldi bana ve şunu söyledi: "Bak, benim için çalışan beyaz insanlar da var." Ben de baktım, ne göreyim: Good değil miymiş!

PARRIS : Sarah Good!

TITUBA *(sallana sallana ağlayarak)* : Evet, ya! Osburn de birlikte.

BAYAN PUTNAM : Biliyordum bunu. Osburn üç kez ebelik etti bana. Sana yalvardım, Thomas. Yalvarmadım mı? Ne olur, dedim, bu kadını getirme bana, korkuyorum ondan. Yavrularım avucunun içinde eriyiveriyorlardı.

HALE : Korkma, devam et! Hepsinin adını vereceksin bize. Bu çocuğun çektiklerini görüp de yüreğin yanmıyor mu? Baksana buna, Tituba! *(Yataktaki Betty'yi gösterir*

ona.) Bak, Allah'ın şu günahsız meleğine. Ruhu da taptaze. Onu kurtarmalıyız Tituba! Şeytan gelmiş, saldırıyor üstüne, saf bir kuzunun etine saldıran bir kurt gibi. Allah sevindirecek seni bize yardım ettiğin için.

(Abigail ayağa fırlar, ilham gelmiş gibi, gözlerini boşluğa dikerek bağırır.)

ABIGAIL : Ben de içimi dökmek istiyorum. *(Herkes şaşkın şaşkın ona bakar. Nurlu bir dünyadaymış gibi kendinden geçmiş bir haldedir.)* Allah'ın ışıkları dolsun içime, İsa'nın sevgisiyle erisin içim. Şeytanın önünde hora teptim ben. Gördüm onu, defterine yazıldım. Şimdi İsa'ya dönüyorum tekrar. Öpüyorum ellerini. Sarah Good'u şeytanın yanında gördüm! Osburn'ü şeytanın yanında gördüm! Bridget Bishop'u şeytanın yanında gördüm!

(O konuşurken Betty yatağından doğrulur, gözleri çakmak çakmak, kendini bu havaya kaptırır.)

BETTY *(ötekiler gibi boşluğa bakarak)* : Gördüm, George Jacobs'ı gördüm. Şeytanın yanında! Howe kadını gördüm şeytanın yanında!

PARRIS : Konuşuyor! *(Betty'yi kucaklamaya koşar.)* Konuşuyor!

HALE : Allah'a şükürler olsun! Büyü çözüldü! Kurtuldular!

BETTY *(çılgınca, içini boşaltırcasına bağırarak)* Martha Bellows'u gördüm şeytanın yanında!

ABIGAIL : Siber kadını gördüm şeytanın yanında! *(Bağrışma bir sevinç çığlığına dönüşmüştür artık.)*

PUTNAM : Muhtarı, gidip muhtarı çağırayım!

(Parris bir şükür duası etmeye koyulmuştur.)

BETTY : Alice Barrow'u gördüm şeytanın yanında!

(Perde inmeye başlar.)

HALE *(çıkmak üzere olan Putnam'a)* : Muhtara söyle, zincirleri de getirsin.

ABIGAIL : Hawkins kadını gördüm şeytanın yanında!

BETTY : Biber kadını gördüm şeytanın yanında!

ABIGAIL : Booth kadını gördüm şeytanın yanında!

(Bu son çığlıklar üzerine perde iner.)

İKİNCİ PERDE

(Proctor'ın evinde konuk odasında sekiz gün sonra. Sağda kırlara açılan bir kapı. Solda, bir ocak arkasında, yukarı kata çıkan merdiven. Basık, karanlık, uzunca bir eski zaman odası. Perde açılırken oda boştur. Yukarıdan, çocuklara usul usul ninni söyleyen Elizabeth'in sesi gelir. Birden kapı açılır, John Proctor tüfeğiyle girer. Ocağa doğru yürürken odaya bir göz gezdirir, karısının sesini duyunca bir an durur. Tekrar ocağa doğru yürür. Bir yandan tüfeğini duvara dayar, bir yandan da ocağa asılı duran bir kazanı çeker, koklar. Sonra kazanı çengelden çıkarıp, içindekini tadar. Pek hoşuna gitmez. Bir kutuya uzanıp içinden aldığı bir tutam tuzu kazana atar. Yeniden tadına bakacağı sırada merdivendeki ayak seslerini duyar. Kazanı yerine iter, musluğa gider, elini yüzünü yıkar. Elizabeth girer.)

ELIZABETH : Neredeydin bu vakte kadar? Gece oldu neredeyse.

PROCTOR : Ormanın kıyısındaydım, fidan diktim.

ELIZABETH : Bitmişsindir öyleyse.

PROCTOR : Eeeh, iş de bitti ama. Çocuklar uyudu mu?

ELIZABETH : Uyurlar neredeyse. *(Ocağa gider, kazandan bir tabağa kepçeyle yemek koyar.)*

PROCTOR : Şimdi dua et de iyi bir yaz olsun.

ELIZABETH : İnşallah!

PROCTOR : Nasılsın bugün?

ELIZABETH : İyiyim. *(Tabağı masaya koyar ve Proctor'a göstererek)* Tavşan.

PROCTOR *(masaya giderek)* : Sahi mi? Jonathan'ın tuzağına mı geldi?

ELIZABETH : Yok canım, eve geldi kendiliğinden, öğle üzeri. Bir de baktım, şu köşeye oturmuş, konukluğa gelmiş gibi.

PROCTOR : Aman, uğurdur kendiliğinden içeri girmesi.

ELIZABETH : Hayırdır inşallah! İçim sızladı derisini yüzerken; zavallı tavşancık! *(Oturur, kocasının yemesini seyreder.)*

PROCTOR : İyi olmuş!

ELIZABETH *(memnun)* : Epey uğraştım. Yumuşak mı bari?

PROCTOR : Hımmm…*(Yer; karısı bakar.)* Çok geçmez, yeşerir tarlalar. Toprağın altı kan gibi sıcak.

ELIZABETH : Şükür Allah'a.

PROCTOR *(yerken birden başını kaldırır.)* : Ürün iyi olursa George Jacob'ın kısrağını satın alacağım. Sevinir misin?

ELIZABETH : Elbette.

PROCTOR *(zoraki bir gülüşle)* : Benim istediğim de seni sevindirmek, Elizabeth!

ELIZABETH *(biraz kendini zorlayarak)* Biliyorum, John.

(Proctor kalkar, karısına gide, onu öper. Kadın kıpırdamaz. Proctor biraz bozulmuş, masaya döner.)

PROCTOR *(elinden geldiği kadar tatlılıkla)* : Şarabın yok mu?

ELIZABETH *(unuttuğuna kızmış gibi)* : Olmaz olur mu? *(Kalkar, bir maşrapa doldurur. Proctor belini tutup gerinir.)*

PROCTOR : Tohum atarken bizim çiftlik uçsuz bucaksız geliyor insana, git, git, bitmiyor.

ELIZABETH *(şarabı getirir.)* : Öyledir.

PROCTOR *(uzunca içer, maşrapayı masaya koyar.)* : Eve çiçek getirmelisin biraz.

ELIZABETH : Bak yine! Unuttum! Yarın getiririm.

PROCTOR : Bahar geldi, bizim evdeyse hâlâ kış! Pazara benimle gel, birlikte dolaşalım çiftliği. Bu kadar çiçek bolluğu görmedim dünyada! *(İçi güzel duygularla dolarak gider, açık kapıdan göklere bakar.)* Leylaklar menekşe kokuyor sanki. Tam da karanlık bastırırken salıyorlar kokularını galiba. Şu bizim ülke bir cennet oluyor baharda!

ELIZABETH : Sahi öyle.

(Bir duraklama. Elizabeth, geceye dalmış kocasına bakar. Konuşmak isteyip de konuşamıyor gibidir. Kalkar, tabağı, maşrapayı, çatalı alır, musluğa gider. Bir ara, sırtı kocasına dönük kalır. O sırada Proctor dönüp karısına bakar. Bir ayrılık girmiş gibidir aralarına.)

PROCTOR : Senin yine keyfin yok galiba?

ELIZABETH *(çatışmak istemez, ama yine de kendini tutamaz)* : O kadar geç geldin ki, öğleden sonra Salem'e gittin sandım.

PROCTOR : Ne diye? Salem'de bir işim yok ki.

ELIZABETH : Geçen gün gideceğim demiştin de…

PROCTOR *(ne demek istediğini anlamıştır)* : Sonra düşündüm, vazgeçtim.

ELIZABETH : Mary Warren oradaydı bugün.

PROCTOR : Ne diye bıraktın? Bir daha Salem'e gitmeyeceksin demedim mi ona kaç kez, senin yanında?

ELIZABETH : Durduramadım, ne yapayım.

PROCTOR : Yanlış, Elizabeth, yanlış bu yaptığı! Bu evin hanımı sensin, Mary Warren değil.

ELIZABETH : Öyle korkuttu ki beni, elim ayağım kesildi.

PROCTOR : Korkuttu mu? O miskin seni korkuttu ha? Aman Elizabeth…

ELIZABETH : Miskinliği falan kalmadı artık. Gitmeyeceksin dediğim zaman ne yaptı biliyor musun? Kalktı ayağa, bir prenses gibi şöyle bir yukarıdan baktı bana: Bayan Proctor, dedi bana, Salem'e gitmem gerek benim: Mahkemede işim var!

PROCTOR : Mahkemede mi? Ne mahkemesi?

ELIZABETH : Ya, basbayağı mahkeme kurulmuş orada. Boston'dan dört yargıç getirmişler, Büyük Mahkeme'den, yüksek yargıçlar. Vali de başlarındaymış, öyle diyor.

PROCTOR : Haydi canım, delirmiş!

ELIZABETH : Allah vere de delirmiş ola. On dört kişiyi hapse attılar, diyor. *(Proctor, anlayamıyormuş gibi karısına bakar.)* Mahkeme sorguya çekecekmiş onları, asacakmış belki de…

PROCTOR *(güler ama sarsılmıştır)* : Asacakmış! Lafa bak!

ELIZABETH : Vali söylemiş, John; itiraf etmezlerse asılacaklar demiş. Bütün köy, kudurdu galiba. Abigail için öyle şeyler anlatıyorlar ki, Allah'ın sağ kolu olmuş neredeyse. Öteki kızları mahkemeye Abigail getiriyormuş. Yolda yürürken, önünden ikiye yarılıyormuş kalabalık; Musa'nın önünde yarılan deniz gibi. Onu bunu getiriyorlarmış kızların karşısına: Kızlar bağırıp çağırdılar, yerlere yattılar mı, kim olursa olsun, cadı, büyücü diye atıveriyorlarmış hapse.

PROCTOR *(gözleri dört açılarak)* : Olur kepazelik değil!

ELIZABETH : Bence gitmelisin, John. *(Proctor ona döner.)* Sahi söylüyorum, git. Git, söyle bu işin bir yalan olduğunu.

PROCTOR *(düşünmeye başlayarak)* : Yalan elbet, hem de nasıl yalan!

ELIZABETH : Ezekiel Cheever'a git: O seni iyi tanır. Ona söyle Abigail'in sana geçende dediklerini amcasının evinde. Bu işte büyü, şeytan falan olmadığını söyledi sana, söylemedi mi?

PROCTOR *(düşünceli)* : Söyledi ya, söyledi canım. *(Bir duraklama.)*

ELIZABETH *(fazla ileri gidip kocasını kızdırmaktan korkarak, yavaşça)* : İnşallah bunu mahkemede saklamazsın, John! Bilmeleri gerek bunu.

PROCTOR : *(kendi içinde boğuşarak, alçak sesle)* : Gerek elbet, bilmeleri gerek. Nasıl inanırlar bu kıza, şaşıyorum.

ELIZABETH : Ben olsam, hemen giderim Salem'e John, hemen, bu gece.

PROCTOR : Bir düşüneyim.

ELIZABETH *(cesaretlenerek)* : Bunu saklamaya hakkın yok, John.

PROCTOR *(kızarak)* : Biliyorum, hakkım yok, saklayamam, biliyorum. Düşüneyim, dedim ya sana!

ELIZABETH *(kırgın ve soğuk)* : Peki, düşün öyleyse. *(Kalkar ve çıkmaya yeltenir.)*

PROCTOR : Bana söylediğini nasıl ispat edebilirim, onu düşünüyorum, Elizabeth. Kıza ermiş gözüyle bakıyorlarsa, gel de inandır onları düzmeci olduğuna. Köy öyle budala oldu ki son zamanlarda! Odada yalnızdık onunla bunu söylediği zaman. Şahit, ispat yok elimde.

ELIZABETH : Onunla yalnızdım mı dedin?

PROCTOR *(sinirli)* : Bir ara yalnız kaldık, evet.

ELIZABETH : Ya! Bana öyle söylememiştin ama.

PROCTOR *(öfkelenmeye başlayarak)* : Bir ara diyorum sana. Ötekiler geldi hemen.

ELIZABETH *(ona bütün güvenini yitirmiş gibi, sükunetle)* : Nasıl istersen öyle yap. *(Dönüp çıkacak olur.)*

PROCTOR : Hanım! *(Elizabeth döner.)* Aramızda kuşku istemiyorum artık!

ELIZABETH *(biraz yukarıdan alarak)* : Ben öyle bir şey…

PROCTOR : İstemiyorum, anladın mı, kuşku istemiyorum!

ELIZABETH : Kuşkulandıracak şey yapma öyleyse.

PROCTOR *(birden sesini değiştirerek)* : Bana inanmıyor musun sen?

ELIZABETH *(yine yukarıdan bir gülümseme ile)* : John, bu işin ucu Abigail'e dokunmasaydı, durup düşünür müydün böyle, gitmek için? Düşünmezdin.

PROCTOR : Sen baksana bana…

ELIZABETH : Gördüğümü görmezlik edemem, John.

PROCTOR *(ciddi bir anlaşma tavrıyla)* : Benden kuşkulanmaya hakkın yok, Elizabeth. Abigail'in düzmeceliğini ortaya çıkarmadan önce, biraz düşünüyorsam, bir nedeni var da onun için düşünüyorum. Sen kendi içinde olup bitene bir bak da, kocandan kuşkulan ondan sonra. Ben Abigail'i çoktan unuttum, sen tutmuş…

ELIZABETH : Ben de unuttum.

PROCTOR : Haydi canım, sen de! Hiçbir şeyi unutmaz, hiçbir şeyi bağışlamazsın. İnsaflı ol, be kadın! Kız gideli yedi ay oldu, o gün, bugündür, çıt çıkarmadım bu evin içinde.Acaba hoşuna gider mi, gitmez mi diye düşünmeden, şuradan şuraya adım atmaz oldum; sen hâlâ yas içinde gibisin. Ne söylesem kuşku çekiyorum üstüme; ağzımdan ne çıksa yalan oluyor. Her gelişimde, eve değil, mahkemeye geliyorum sanki!

ELIZABETH : John, açık konuşmuyorsun benimle. Onu herkesin içinde gördüm, demiştin. Şimdiyse…

PROCTOR : Kendimi savunmayacağım artık, Elizabeth!

ELIZABETH *(kendini özürlü göstermeye çalışarak)* : John, ben kendim için değil, senin iyiliğin için…

PROCTOR : Hayır, savunmayacağım artık! Benden ilk kuşkulandığın zaman susturmalıydım seni. Ama, zayıf davrandım, Hıristiyanlığım ağır bastı, içimi döktüm sana, gizli günahımı serdim önüne. O gün bir düş görüm de seni Allah mı sandım, kim bilir. Ama değilsin, Allah değilsin sen, anladın mı? Bunu unutma. Biraz da iyi yanlarımı gör, ne olur, hep yargılama beni.

ELIZABETH : Benim yargıladığım yok, kendi içindeki yargıç seni yargılayan. Ben hiçbir zaman kötü adam demedim ki sana, John! *(gülümseyerek)* Birazcık yolunu şaşırmışsın, o kadar.

PROCTOR *(acı acı gülerek)* : Ah Elizabeth, yumuşadığın zaman bile buz gibisin! *(Birden dışarıdan gelen bir gürültüye doğru döner. Kapıya giderken Mary Warren girer. Proctor onu görür görmez öfkeyle yakasına yapışır.)* Sen nasıl gidersin Salem? Gitmeyeceksin demedim mi sana? Hiçe mi sayıyorsun beni? *(Kızı sarsarak)* Bir daha bu evden adımını atarsan kırbaçlarım seni!

(Mary Warren, garip bir hal içinde, hiç karşı koymaz, kendini Proctor'ın kolları arasına bırakmış, sarkar gibidir.)

MARY WARREN : Hastayım, hastayım, Bay Proctor. Allah rızası için, dokunmayın bana. *(Proctor kızın garip halini, benzinin uçukluğunu, bitkinliğini fark edince bırakır onu.)* : Tüylerim ürperiyor hâlâ, tir tir titriyor için; bütün gün sorgu sual içindeydim, ne diyorsunuz.

PROCTOR *(meraktan öfkesi yatışmaya başlar.)* : Ya buradaki işlerin sorgu suali? Yılda dokuz altın almıyor musun benden? Buna karşılık eve bakacak, karıma bu zayıf halinde yardım edecek sen değil misin?

(Mary Warren, ödeşmek ister gibi, Elizabeth'e bez parçalarından yapılmış bir bebek verir.)

MARY WARREN : Size bir hediye getirdim, hanımcığım, bugün yaptım size. Saatlerce iskemlede otur otur, dikiş dikeyim bari dedim.

ELIZABETH *(şaşkın şaşkın bebeğe bakarak)* : Ya! Eline sağlık, güzel olmuş.

MARY WARREN *(titrek, bitkin bir sesle)* : Birbirimizi sevmeliyiz, Bayan Proctor, Allah'ın emri bu.

ELIZABETH *(kızın tuhaf haline büsbütün şaşırarak)* : Tabii, elbette.

MARY WARREN *(odaya göz gezdirerek)* : Yarın erken kalkar, evi temizlerim. Şimdi gidip uyuyayım. *(Dönüp çıkmak ister.)*

PROCTOR : Mary! *(Kız durur.)* Doğru mu? On dört kadını tevkif mi ettiler?

MARY WARREN : On dört değil, dokuz oldu şimdi. *(Birden kendini tutamaz, hıçkırmaya başlar, bir iskemleye çöker.)*

ELIZABETH : Ne oldu? Niye ağlıyor? Nen var kızım?

MARY WARREN : Osburn kadın…Asacaklar!

(Korkudan duraklama. Kız yine hıçkırır.)

PROCTOR : Asacaklar mı? Asacaklar mı dedin?

MARY WARREN *(hep ağlayarak)* : Asacaklar!

PROCTOR : Vali de izin verecek mi buna?

MARY WARREN : Yargıyı o verdi. Vermesin de ne etsin. *(Teselli eder gibi)* Ama, Sarah Good'u asmayacaklar; itiraf etti de ondan.

PROCTOR : İtiraf mı? Neyi itiraf etti?

MARY WARREN : Şeytanla…*(Aklına geldikçe korkarak)* Evet ya, şeytanla anlaştığını, adını deftere yazdığını, hem de kanıyla. Yemin etmiş ki, Allah'ı devirinceye kadar rahat vermeyecekmiş Hıristiyanlara, sonunda hep şeytana tapacakmışız.

(Duraklama.)

PROCTOR : Ama sen biliyorsun onun hep abuk sabuk şeyler söylediğini. Anlatmadın mı yargıçlara?

MARY WARREN : Bay Proctor, öyle bir şey yaptı ki mahkemede, ölecektik korkudan.

PROCTOR : Ne yaptı?

MARY WARREN : Ruhunu içinden dışarı yolladı.

ELIZABETH : Aman Mary, bırak artık bu…

MARY WARREN *(birden taşarak)* : Beni kaç kez öldürmeye kalktı, siz biliyor musunuz, Bayan Proctor?

ELIZABETH : Ne bileyim? Hiçbir şey duymadım senden bugüne kadar.

MARY WARREN : Ben de bilmiyordum bugüne kadar. Ben hiçbir şey bilmiyormuşum meğer bugüne kadar. Mahkemeye geldiği zaman acıdım ona: Hayır, dedim kendi kendime, ben bu kadının kötülüğüne tanıklık etmem. Hendeklerde yatıyor zavallı, ihtiyar, yoksul, perişan. Ama geldi oturdu, başladı inkar etmeye, inkar, inkar, inkar. O zaman garip bir soğukluk girdi içime, sırtımdan aşağı doğru. Kafamın derisine dikenler batıyormuş gibi oldum. Bu çember geçti boğazımdan, soluk alamaz oldum ve birdenbire…*(Vecd içinde konuşur.)* Bir ses duydum, çılgınca bağıran bir ses, kendi sesimdi bu ve işte o anda, tam o anda, anımsadım bana bütün yaptıklarını.

PROCTOR : Neyi anımsadın? Ne yaptı sana?

MARY WARREN *(bilinmedik, görünmedik şeylere ermiş bir insan haliyle)* : Şu kapıya geldi, Bay Proctor, kaç kez geldi şu kapıya. Ekmek dilendi benden, elma şarabı istedi. Vermediğim zaman ne yapardı, biliyor musunuz, dikkat edin buna, başlardı ağzının içinde bir şeyler mırıldanmaya.

ELIZABETH : Ne olmuş mırıldanmış da? Aç insan mırıldanır elbet!

MARY WARREN : Ama ne mırıldanırdı, ona bakın siz. Anımsarsınız, Bayan Proctor, geçen ay, bir pazartesiydi galiba, yine böyle mırıldanıp gitmişti: İki gün, iki gece bağırsaklarıma neler oldu, ne hale geldim, anımsıyor musunuz?

ELIZABETH : Ha, evet, anımsıyorum öyle bir şey, ama…

MARY WARREN : İşte bunu anlattım yargıç Hathorne'a; o da sordu: Bayan Osburn, dedi, bu kızdan ayrıldığın zaman mırıldandığın beddua neydi? Seninki ne yanıt verdi yargıca: *(Bir ihtiyar kadın taklidi yaparak)* "Aman, yargıç hazretleri, ben beddua falan etmedim. Dinimizin on buyruğu var ya, onları mırıldandım. Ne günlere kaldık! Bu da mı yasak yoksa!" Demez mi…

ELIZABETH : İyi ya? Pekala karşılık vermiş işte.

MARY WARREN : Evet, ama yargıç Hathorne da dedi ki ona: Dinimizin on buyruğunu söyle bakalım dedi. *(Üzerine doğru yürüyüp bağırarak)* Bir tanesini bile söyleyemedi on buyruğun. Hiç bilmezmiş meğer dinin emirlerini. Suçüstü yakalandı.

PROCTOR : Sonra? Bununla mı mahkum ettiler kadını?

MARY WARREN *(Proctor'ın işi ciddiye almamasına biraz sinirlenerek)* : Etmeyip de ne yapsalardı? O kendi kendini mahkum etti.

PROCTOR : Peki ama, delil yok ortada! Neye dayandılar da mahkum ettiler?

MARY WARREN *(sabırsızlanarak)* : Söyledim ya size neye dayandıklarını; kaya gibi sağlam dayandıkları delil; yargıç öyle söyledi.

PROCTOR *(bir an duraklar, sonra)* : Bir daha mahkemeye gitmeyeceksin, Mary Warren!

MARY WARREN : Gitmemek mi? Her gün gideceğim, Bay Proctor, haberiniz olsun! Şaşıyorum size: Gördüğümüz büyük işin farkında değilsiniz galiba?

PROCTOR : Hangi iş? Yaşlı bir kadını asmak mı, iş dediğin? Hıristiyanlığa yakışır mı bu?

MARY WARREN : Ama, Bay Proctor, itiraf edeni asmıyorlar! Sarah Good biraz hapis yatıp çıkacak. : Bir daha mahkemeye gitmeyeceksin, Mary Warren!

MARY WARREN : Gitmemek mi? Her gün gideceğim, Bay Proctor, haberiniz olsun! Şaşıyorum size: Gördüğümüz büyük işin farkında değilsiniz galiba?

PROCTOR : Hangi iş? Yaşlı bir kadını asmak mı, iş dediğin? Hıristiyanlığa yakışır mı bu?

MARY WARREN : Ama, Bay Proctor, itiraf edeni asmıyorlar! Sarah Good biraz hapis yatıp çıkacak. *(Bir şey hatırlayarak)* Aman, size müthiş bir haber; buna ne diyeceksiniz bakalım: Goody kadın gebe imiş, gebe!

ELIZABETH : Gebe mi? Deli mi oldular bunlar? Neredeyse altmışlık kadın!

MARY WARREN : Doktor Griggs muayene etti: Yüklemiş karnını, gırtlağına kadar yüklenmiş. Yıllardır pipo içiyormuş, kocası da yok üstelik! Ama kurtardı yakayı: Günahsız çocuğa kıymak istemediler. Allah'ın işine bakın! Ne mucize, değil mi? Anladınız mı şimdi, ne iş görüyoruz, nasıl hizmet ediyoruz Allah'a. Onun için, gideceğim her gün, ne kadar sürer bilmem. Hem benim görevim, mahkemede resmi görevim varmış benim, öyle dediler, siz beni nasıl…*(Merdivenin başına kadar gelmiştir.)*

PROCTOR : Sen görürsün şimdi görevini! *(Ocağın yanında asılı duran kırbacı alır.)*

MARY WARREN *(korkar, ama çalımını bozmamak için dimdik durmaya çalışır.)* : Yoo, beni kırbaçlayamazsın artık!

ELIZABETH *(Proctor yaklaşırken, telaşla)* : Mary, gitmeyeceğim de! Evden çıkmayacağım da!

MARY WARREN *(Proctor'ın önünde geriler, ama dik durmaya, istifini bozmamaya çalışır)* : Şeytan, Salem'e girmiş, dolaşıyor, Bay Proctor; bulup çıkarmalıyız onu meydana.

PROCTOR : Kırbacı ye de, bak şeytan nasıl çıkarmış ortaya! *(Kırbacı kaldırıp üzerine yürür; kız geri sıçrayıp bağırır.)*

MARY WARREN *(Elizabeth'i göstererek)* : Onun hayatını kurtardım bugün.

(Duraklama. Proctor kırbacı yavaş yavaş indirir.)

ELIZABETH : Suçlu mu dediler benim için?

MARY WARREN *(titreyerek)* : Adınız geçti. Ama ben sizde hiçbir kötü belirti görmediğimi söyledim, kimseyi çarpmış değildir, dedim. Hep yanınızda durduğumu öğrenince, yargıçlar fazla durmadılar üstünde.

ELIZABETH : Kim suçlu dedi benim için?

MARY WARREN : Yasa izin vermiyor, söyleyemem. *(Proctor'a)* Pek o kadar hor görmezsiniz beni artık. Dört yargıç, valiyle, kralın vekiliyle birlikte oturup yemek yediler bizimle bir saat önce. Biraz kibarca konuşun benimle bundan sonra…

PROCTOR *(korku ve tiksinti içinde homurdanır gibi)* : Haydi, haydi, git yat!

MARY WARREN *(ayağını yere vurarak)* : Git yat, diyemezsiniz bana, Bay Proctor. On sekiz yaşındayım; evli olmasam da, bir kadının sonunda!

PROCTOR : Oturmak mı istiyorsun? Otur öyleyse!

MARY WARREN : Hayır, yatmak istiyorum.

PROCTOR *(öfkeyle)* : İyi geceler, öyleyse!

MARY WARREN : İyi geceler! *(Biraz bozulmuş, kararsız, çıkar. Proctor ile Elizabeth, boş gözlerle bakakalırlar.)*

ELIZABETH *(alçak sesle)* : İp hazırlanıyor, boynuma takılacak ip!

PROCTOR : Ne ipi canım sen de.

ELIZABETH : Ölmemi istiyorlar benim. Bir haftadır biliyorum işin buna varacağını.

PROCTOR : Durmamışlar, dedi ya, senin üstünde.

ELIZABETH : Bugün için, ama yarın? Bırakmazlar beni! Bağırıp çağıracak beni şaşırtıncaya kadar.

PROCTOR : Otur canım, otur.

ELIZABETH : Ölmemi istiyor, John, biliyorsun bunu.

PROCTOR : Otur diyorum sana! *(Elizabeth titreyerek oturur. Proctor, kendini tutmaya çalışarak, sükunetle konuşur.)* Soğukkanlı olalım, Elizabeth; telaşa gerek yok.

ELIZABETH *(her şeyin bittiğine inanarak)* : Ya, tabii, tabii, telaş edecek ne var?

PROCTOR : Sen hiç korkma! Gider Ezekiel Cheever'ı bulurum. Bana söyledi derim yalancıktan yaptığını.

ELIZABETH : Hapse atılanlar bu kadar çoğalınca, Cheever'ın yardımı yetmez artık sanırım. Benim için bir şey yapmak ister misin? Git, Abigail'i gör!

PROCTOR *(ne demek istediğini anlayıp kasılmaya başlayarak)* : Ne olacak Abigail'i göreceğim de?

ELIZABETH *(tatlılıkla)* : John, dinle beni, ne olur! Genç kızları biraz yanlış anlıyorsun, kabul et bunu. Sevişirken bir kıza verilen söz…

PROCTOR *(öfkesini tutmaya çalışarak)* : Ne sözü?

ELIZABETH : Ağzını açmasa da insan, söz vermiş olur sevişmekle. Böyle bir söze bağlanmış olabilir. Abigail, umudunu kesmemiştir senden, eminim. Beni ortadan kaldırıp yerime geçmeyi kuruyordur.

(Proctor öfkeden konuşamayacak hale gelir.)

ELIZABETH : Bütün düşündüğü, can attığı budur, John, biliyorum.n Binlerce kadın adı var, niçin benimki çıkıyor ağzından? Onun için tehlikeli de böyle bir adı vermek. Ben, tarlalarda yatan Good kadın, ya da sarhoş, yarı bunamış Osburn kadın değilim ki. Bir çiftlik sahibinin karısına dil uzatmak için korkunç bir çıkarı olmalı insanın. Benim yerimi koymuş aklına, John.

PROCTOR : Aklına koyamaz böyle bir şeyi? *(Karısının doğru söylediğini bilir.)*

ELIZABETH *(soğukkanlılıkla)* : John, onu hiç umursamadığını belli ettin mi kendisine? Kilisede yanından geçti mi, yüzün kızarıyor hemen…

PROCTOR : İşlediğim günahtan utanıyorum da ondan.

ELIZABETH : Ama o başka anlam verir yüzünün kızarmasına.

PROCTOR : Sen ne anlam veriyorsun, sen Elizabeth onu söyle?

ELIZABETH *(aşağıdan alarak)* : Ben yanındayım diye sıkılıyorsun biraz, diyorum.

PROCTOR : Beni ne zaman tanıyacaksın, be kadın? Yüreğim taştan olsa, şu yedi aydır çatlardı utancından.

ELIZABETH : Öyleyse git, orospu de yüzüne karşı. Ne umudu kaldıysa kır, John, bir şey beklemesin senden.

PROCTOR *(dişleri arasından)* : Peki, dediğin olsun, gidiyorum. *(Kalkıp tüfeğini alır.)*

ELIZABETH *(korka korka)* : Ama ne kadar istemeyerek!

PROCTOR *(silahı elinde, karısına dönerek)* : Cehennemin küllerinden kızgın küfürler savuracağım suratına. Ama, Allah rızası için, öfkemi de çok görme bana!

ELIZABETH : Öfke değil ki benim istediğim, ben yalnız…

PROCTOR : O kadar bayağı mıyım ben? O kadar aşağılık mı görüyorsun beni?

ELIZABETH : Ben aşağılık demedim ki sana!

PROCTOR : Öyle ise ne diye umut vermekle suçlandırıyorsun beni? Bir aygırın kısrağa verdiği umut benim bu kıza verdiğim…

ELIZABETH : Peki, ne diye kızıyorsun, kır bu umudu dediğim zaman?

PROCTOR : Zehirli bir söz bu da ondan, bense yalan söylemiyorum sana. Ama artık savunmayacağım kendimi. Ömrümün biricik günahını dolamışsın bir kez parmağına, ne yapsam çıkaramam artık bunu aklından.

ELIZABETH *(bağırarak)* : Öyle bir çıkarırsın ki! Hele sen bir koy aklına ki, biricik karın benim, benden başka karın da olamaz! Bu kızın ateşi içinde hâlâ, John Proctor, çok iyi de biliyorsun bunu!

(Ansızın bir yüz görünür kapı aralığından, boşlukta peydahlanmış gibi. Proctorlar şaşırır. Gelen, Bay Hale'dir. Bir başka adamdır sanki şimdi: Çekingen, saygılı, hatta suç işlemiş bir hali vardır.)

HALE : Merhaba!

PROCTOR *(hâlâ şaşkın)* : Bay Hale! Siz buralarda? Buyurun, buyurun içeri.

HALE *(Elizabeth'e)* : Rahatsız etmiyorum inşallah.

ELIZABETH : Hayır efendim, biraz şaşırdım yalnız, at sesi duymadım da…

HALE : Bayan Proctor'sınız, değil mi?

PROCTOR : Evet, Elizabeth.

HALE *(selamlayarak)* : Yatacak değildiniz ya?

PROCTOR *(tüfeğini dayayarak)* : Yok, yok. *(Hale ilerler. Proctor sinirli halini açıklamak ister gibi)* Karanlık bastıktan sonra bize pek konuk gelmez, ama iyi ettiniz, hoş geldiniz. Oturmaz mısınız?

HALE : Sağ olun. *(Oturur.)* Buyurun, oturun, Bayan Proctor.

(Elizabeth oturur, gözünü hiç ondan ayırmaz. Hale odaya göz gezdirirken bir duraklama olur.)

PROCTOR : Elma şarabı içer misiniz, Bay Hale?

HALE : Hayır, mideme dokunuyor. Bu gece başka yerlere de gideceğim. Oturun lütfen. *(Proctor oturur.)* Fazla rahatsız etmeyeceğim, sizinle görüşeceğim bir şey vardı da…

PROCTOR : Mahkemeyle ilgili bir iş mi?

HALE : Hayır, hayır; kendiliğimden geldim, mahkemenin buyruğuyla falan değil. Diyeceğim şu. *(Dudaklarını ıslatır.)* Haber aldınız mı bilmem, mahkemede karınızın adı geçti bugün.

PROCTOR : Biliyoruz. Bizim Mary Warren söyledi. Şaştık kaldık.

HALE : Ben buranın yabancısıyım, biliyorsunuz. Bir şey bilmediğim için, mahkemeye suçlu olarak gelenler üstüne doğru dürüst bir kanıya varamıyorum. Onun için evden eve dolaşıyorum öğleden beri. Şimdi Rebecca Nurse'ün evine uğradım, oradan da…

ELIZABETH *(afallayarak)* : Rebecca suçlu ha?

HALE : Allah böyle bir insanı suçlu olmaktan korusun! Ama ne yapalım ki adı geçti.

ELIZABETH *(neredeyse gülerek)* : Rebecca'nın da artık şeytanla alışverişi olduğuna inanamazsınız herhalde!

HALE : Olur olur, ne bileyim.

PROCTOR *(geri çekilerek)* : Böyle bir şey düşünemezsiniz.

HALE : Garip zamanlar yaşıyoruz, bayım. Karanlık güçlerin bu köye aç kurtlar gibi saldırmış olduğundan kimse kuşkuya düşemez artık. O kadar belli ki bu, kimse inkar edemez. Sizce de öyle değil mi, Bay Proctor?

PROCTOR *(kaçınarak)* : Vallahi, ben, ben o kadar anlamam bu işlerden. Ama bu kadar dini bütün bir kadın, yetmiş yıllık duadan tapınmadan sonra, tutsun, gizliden gizliye şeytana uşaklık etsin. Buna inanmak zor doğrusu.

HALE : Elbette zor. Ama şeytan da işini bilir, değil mi ya, bilmez diyemezsiniz. Hoş, Rebecca'ya suçlu diyen yok, olmayacak da, biliyorum. *(Bir duraklama.)* Bu ev üstüne Hıristiyanlık bakımından birkaç şey sormak istiyorum, izin verirseniz.

PROCTOR *(kırgın ve soğuk)* : Hay hay…buyurun…Sorulardan korkacak bir yanımız yok bizim, Bay Hale.

HALE : Çok iyi. *(Daha rahat oturur.)* Rahip Parris'in tuttuğu defterden anladığıma göre, Pazar günleri kiliseye pek gittiğiniz yok.

PROCTOR : Bir yanlışınız olacak, bayım.

HALE : On yedi ayda yirmi altı defa gitmişsiniz. Buna seyrek demek zorundayım. Nedenini sorabilir miyim?

PROCTOR : Bay Hale, bu adama kiliseye gittiğim, evde kaldığım günlerin hesabını vermem gerektiğini hiç de bilmiyordum. Bu kış karım hastaydı.

HALE : Söylediler, biliyorum. Ama siz yalnız gidebilirdiniz.

PROCTOR : Gidebildiğim zaman gittim, gidemediğim zaman da duamı evde yaptım.

HALE : Bay Proctor, eviniz kilise sayılmaz, din kitabınızda böyle bir şey yoktur herhalde.

PROCTOR : Yoktur, bayım, yoktur, ama benim bildiğim din kitabında bir rahibin Allah'a dua etmek için altın şamdanlara da gereksinimi yoktur.

HALE : Hangi altın şamdanlara?

PROCTOR : Biz kiliseyi yaptığımız zamandan beri mihrapta bakır şamdanlar vardı. Onları yapan da Francis Nurse'tü, bilirsiniz. Hiçbir insan eli bakırı bu kadar güzel işlememiştir. Ama, Bay Parris geldi, yirmi ay bütün vaazlarında altın şamdan diye tutturdu, sonunda da yaptırdı dediğini. Ben, gün ağarırken başlar, akşam karanlığına kadar toprakla uğraşırım. İnanın bana, İsa'ya bakıp da dirseklerinde benim kazandığım paranın pırıltısını gördüm mü, duam bozuluyor bayım, duam bozuluyor. Bazen öyle geliyor ki, bu adamın aklı fikri koca kiliselerde, burada değil.

HALE *(biraz düşünür, sonra)* : Öyle olsa da, bir Hıristiyan'ın Pazar günü kiliseye gitmesi şart. *(Duraklama.)* Üç çocuğunuz var, değil mi, sizin?

PROCTOR : Evet, üç oğlum.

HALE : Neden ikisi vaftiz olmuş yalnız?

PROCTOR *(konuşmaya başlar, durur, sonra tutamaz kendini)* : İstemiyorum Bay Parris'in oğluma elini sürmesini, istemiyor canım. Bu adamda Allah'ın ışığını görmüyorum, söyleyeyim size açıkça.

HALE : Ben de şunu söyleyeyim size: Bunu görmek size düşmez. Bir insan rahip olmuşsa, onda Allah'ın ışığı var demektir.

PROCTOR *(fena kızmıştır, ama gülümsemeye çalışır.)* : Nedir benimle zorunuz, Bay Hale? Kuşkulanıyor musunuz benden?

HALE : Yoo, yoo, ben sade…

PROCTOR : Kilisenin tavan direklerini ben çaktım, kapısını ben…

HALE : Ya, öyle mi? Bu lehinize bir şey.

PROCTOR : Bu adamdan soğumakta belki acele ettim biraz, olabilir; ama biz burada tutmuş, dine karşı geliyoruz, diyemezsiniz. Sizin kuşkulandığınız böyle bir şey galiba, öyle değil mi?

HALE *(kararsız gibi)* : Yok, ama, nasıl söyleyeyim, biraz gevşeme var sizin din davranışınızda.

ELIZABETH : Bay Parris'e karşı biraz katı yürekli davrandık, orası doğru, fazla kaçtı bu kadarı; ama hiç de şeytana kapılmış değiliz, bunu bilin.

HALE *(başını eğer, düşünür, sonra fark ettirmeden bir yoklama yapar gibi)* : Siz, Kitabın buyruklarını biliyor musunuz, Elizabeth?

ELIZABETH *(hiç duraksamadan)* : Elbette biliyorum. Benim yaşamımın kuşkulanacak hiçbir yanı yoktur, Bay Hale. Allah'a şükür, tam bir Hıristiyan'ım!

HALE : Ya siz, Bay Proctor?

PROCTOR *(biraz duraklar)* : Ben mi, biliyorum tabii.

HALE *(Elizabeth'e bir göz atar, sonra John'a)* : Tekrarlar mısınız lütfen?

PROCTOR : Buyrukları mı?

HALE : Evet.

PROCTOR *(yüzünü başka yana çevirip terlemeye başlar)* : Öldürmeyeceksin.

HALE : Evet?

PROCTOR *(parmaklarıyla sayarak)* : Hırsızlık etmeyeceksin. Komşularının malına göz dikmeyeceksin. Üstüne resim çizdirmeyeceksin. Allah'ın adını boşuna ağzına almayacaksın. Benden başka Tanrı tanımayacaksın. *(Biraz duraklayarak)* Pazar ibadetini unutmayacaksın. *(Yine durur.)* Ananı babanı sayacaksın. Yalancı tanıklık etmeyeceksin. *(Dayanır. Parmaklarını tekrar sayar, bir tane eksik olduğunu fark eder.)* Üstüne resim çizdirmeyeceksin.

HALE : Bunu saymıştınız.

PROCTOR *(şaşkın)* : Evet. *(Düşünür,bulamaz.)*

ELIZABETH *(yavaşça)* : Haram kadın, John.

PROCTOR *(ciğerine gizli bir ok saplanmış gibi)* : Evet, o işte. *(Gülümsemeye çalışır. Hale'e)* On buyruğu da biliyoruz ikimiz bir araya gelince. *(Hale, Proctor'a dikkatle bakar, onu iyice anlamaya çalışır gibidir. Proctor sıkılır.)* Bir eksik büyük bir kusur sayılmaz herhalde.

HALE : Din bilgisi bir kale gibidir, bayım; kalede bir tek gedik oldu mu, bütün kale gider. *(Kalkar. Kaygılı görünür. Derin derin düşünerek birkaç adım atar.)*

PROCTOR : Bu evde şeytanla dostluğu olan yok, anladınız mı, bayım?

HALE : Dua ediyorum, candan dua ediyorum olmamasına. *(Her ikisine bakar, yüzünde hafif gülümseme belirir, ama güvenmediği bellidir.)* Eh, ben gideyim artık, iyi geceler.

ELIZABETH *(kendini tutamayarak)* : Bay Hale! *(Hale döner.)* Siz benden biraz kuşkulanıyorsunuz, değil mi, kuşkulanıyorsunuz?

HALE *(ne diyeceğini bilmeyerek, kaçamaklı)* : Ben yargıç değilim ki, Bayan Proctor. Bu işte benim görevim yüksek mahkemeye din bakımından elimden gelen yardımı yapmak yalnız. İkinizin de sağlığınıza, esenliğinize dua ederim. *(John'a)* İyi geceler, bayım.

ELIZABETH *(umutsuz bir tavırla)* : Söylemen iyi olacak galiba, John.

HALE : Ne var?

ELIZABETH *(bağırmamaya çalışarak)* : Söylesene John!

(Duraklama. Hale merakla John'a bakar.)

PROCTOR *(güçlükle)* : Tanık…tanığım falan yok, hiçbir şeyi ispat edemem inanmazlarsa sözüme. Bildiğim bir şey varsa, o da çocukların hastalandığında cadı parmağı filan olmadığıdır.

HALE *(donakalarak)* : Olmadığı mı dediniz?

PROCTOR : Bay Parris onları ormanda oynarken yakalamış. Korkudan fena olmuş, hastalanmışlar.

(Duraklama.)

HALE : Kim söyledi bunu size?

PROCTOR *(çekinerek)* : Abigail Williams.

HALE : Abigail mi?

PROCTOR : Evet.

HALE *(gözleri fal taşı gibi açılarak)* : Cadı parmağı olmadığını Abigail mi söyledi size?

PROCTOR : O söyledi, hem de sizin geldiğiniz gün.

HALE *(kuşkuyla)* : Peki, niçin…niçin bunu söylemediniz şimdiye kadar?

PROCTOR : Bu akşama kadar bilmiyordum ki bu saçma sapan şeylerle herkesin zıvanadan çıktığını.

HALE : Saçma sapan şeyler mi? Bayım, ben kendim sorguya çektim Tituba'yı, Sarah Good'u ve birçoklarını. Hepsi de itiraf etti şeytanla düşüp kalktıklarını. Açıkça itiraf ettiler.

PROCTOR : Elbette edecekler, asılmaktan kurtulmak için. Darağacı korkusuyla istediğiniz şey üstüne ant içer insan. Bunu hiç hesaba katmadınız mı?

HALE Kattım elbette, katmaz olur muyum? *(İçinden kuşkulanır ama, belli etmez. Önce Elizabeth'e, sonra John'a bir göz atar.)* Peki siz…gelip mahkemede söyler misiniz bunu?

PROCTOR : Mahkemeye geri gitmeyi düşünmemiştim ama, gidecek olursam…söylerim.

HALE : Ama çekiniyorsunuz galiba?

PROCTOR : Çekindiğim falan yok, ama böyle bir mahkeme benim söylediklerime inanır mı, onu düşünüyorum. Anlamıyorum doğrusu, nasıl oluyor da, sizin gibi okumuş yazmış bir rahip, Rebecca gibi bir kadından kuşkuya düşer. Hiç yalan söylememiş, söylemeyecek bir kadından. Dünya alem bilir yalan söylemeyeceğini onun. Biraz çekinirim böyle olunca, bayım. Budala değilim ya!

HALE *(sakin,ama biraz sarsılmıştır)* : Proctor, açık konuşun benimle, sizin için bir şeyler duydum. Üzüldüm onlara. Dediklerine göre, siz hiçbir yerde cadı madı olduğuna da inanmıyormuşsunuz. Doğru mu bu dedikleri?

PROCTOR *(işin sarpa sardığını bilir, Hale ve kendi haline karşı duyduğu tiksintiyi yenmeye çalışır; karşılık vermek bile gücüne gider.)* : Ne dediğimi bilmiyorum, ama böyle bir şey söylemiş olabilirim. Dünyada cadı var mı, yok mu, ben ne bileyim, demiş olabilirim. Herhalde buralarda şimdi öyle bir şey olacağına da inanmıyorum.

HALE : Ya, demek inanamıyorsunuz?

PROCTOR : Ben bu işlerden anlamam. Kitap, cadılardan söz ediyor, etmiyor demiyorum. Onun için yok deyip atamam.

HALE : Ya, siz Elizabeth?

ELIZABETH : Ben…ben de inanamıyorum pek.

HALE *(irkilerek)* : İnanmıyor musunuz?

PROCTOR : Elizabeth, ne diye şaşırtıyorsun bay rahibi?

ELIZABETH *(Hale'e)* : Benim gibi hak yolundan ayrılmamış bir kadının ruhunu şeytan alamaz, buna inanamıyorum, Bay Hale. Benim kötülüğüm yok, biliyorum. Siz benim kötü hiçbir şey yapmadığımı bile bile şeytanla alışverişim olabileceğini söylerseniz, o zaman…o zaman inanmam ben de buna.

HALE : Ama cadıların olduğuna inanıyorsunuz, değil mi?

ELIZABETH : Beni bir cadı biliyorsanız, inanmıyorum cadı olduğuna.

HALE : İncil'den kuşkunuz yok, değil mi, İncil'den?

PROCTOR : İncil'e inanmaz olur mu? Her sözcüğüne inanır.

ELIZABETH : Siz İncil'i Abigail'e sorun, bana değil.

(Hale ona dik dik bakar.)

PROCTOR : İncil'den kuşkulandığı yok, böyle bir şey aklınıza gelmesin. Bir Hıristiyan evi burası, bayım, bir Hıristiyan evi.

HALE : İkiniz de Tanrı'ya emanet.Üçüncü çocuğunuzu hiç çekinmeden vaftiz ettirin bir kere, her Pazar sabahı kiliseye gidin, hiç kaçırmayın. Birbirinize karşı da iyi davranıp, kavga etmeyin. Bana sorarsanız…

(Giles Corey eşikte görünür.)

GILES : John!

PROCTOR : Giles! Ne oluyor?

GILES : Karımı götürüyorlar.

(Francis Nurse girer.)

GILES : Onun Rebecca'sını da götürüyorlar.

PROCTOR *(Francis'e)* : Rebecca'yı da hapse mi atıyorlar?

FRANCIS : Evet, Cheever geldi, arabasına koydu, götürdü. Şimdi hapishaneden geliyoruz. Görmeye bile bırakmadılar içeri.

ELIZABETH : Gemi azıya almışlar artık, Bay Hale!

FRANCIS *(Hale'e doğru yürüyerek)* : Bay rahip! Siz gidip vali ile görüşmez misiniz? Aldanıyor bu kadınlar hakkında. Yüzde yüz aldanıyor.

HALE : Rica ederim telaşlanmayın, Bay Nurse.

FRANCIS : Benim karım kilisenin temel taşıdır, Bay Hale. *(Giles'i göstererek)* Martha Corey de öyle. Hiç kimse Allah'ına Martha'dan daha yakın olamaz.

HALE : Rebecca'ya ne suç buluyorlar, Bay Nurse.

FRANCIS *(alaylı, yarı cüretli bir gülüşle)* : Adam öldürmekle suçlandırıyorlar! *(Celp kâğıdında gördüğü sözü alayla tekrarlayarak)* "Putnam'ın çocuklarını insan dışı,

doğaüstü karanlık güçlere başvurarak öldürmek suçuyla." Ben şimdi ne yapayım, Bay Hale?

HALE *(büyük bir sarsıntı içindeki Francis'in yüzüne bakamayarak)* : İnanın bana, Bay Nurse, karınızın içine bir bozukluk girmişse, hiçbir şey dünyayı cayır cayır yakmaktan kurtaramaz. Mahkemenin adaletine güvenin. Yakında onu evine geri yollayacaktır, eminim.

FRANCIS : Mahkeme önüne mi çıkaracaklar onu? Olmaz böyle şey!

HALE *(kendini savunur gibi)* : İçimiz sızlıyor, ama ne gelir elimizden, Bay Nurse? Şimdiki zamanlar böyle! Öyle karanlık, öyle sinsice hazırlanmış bir tuzak önündeyiz ki, eski dostlarımıza bağlı kalır, hatır gönül dinlersek günaha gireriz. Mahkemede öyle tüyler ürpertici gerçeklerin ortaya çıktığını gördüm ki…Şeytan, Salem'de fink atıyor, her parmağın gösterdiği ipucunun ardından gitmek zorundayız. Gitmemek ne haddimize!

PROCTOR *(öfkeyle)* : Böyle bir kadın nasıl çocuk öldürebilir?

HALE *(büyük bir azap içinde)* : Behey insanoğlu, unutuyor musun? Şeytan cehenneme düşmezden bir saat önce, Allah onu güzel güzel oturuyor sanıyordu.

GILES : Ben hiçbir zaman karımın cadı olduğunu söylemedim, Bay Hale. Birtakım kitaplar okuyor dedim sadece.

HALE : Karınız için asıl söylenen neydi, Bay Corey?

GILES : O Walcott haydudu dil uzattı ona. Beş yıl önce, gelip karımdan bir domuz satın alıyor, domuz geberiyor az sonra. Seninki gelip karıma musallat oluyor, parasını geri istiyor. Karım da diyor ki ona, domuzu doğru dürüst beslemezsen, ömrün oldukça domuz sahibi olamazsın. Şimdi, gitmiş mahkemeye demiş ki, o günden beri hiçbir domuzu sağ kalmıyormuş. Dört hafta geçer geçmez hepsi geberiyormuş. Nedeni de neymiş, benim Martha kitaplarıyla büyü yapıyormuş onlara.

(Ezekiel Cheever girer. Bir şaşkınlık duraklaması.)

CHEEVER : Akşamlarınız hayırlı olsun!

PROCTOR : Siz misiniz, Bay Cheever? Hoş geldiniz.

CHEEVER : Hepinize merhaba! Merhaba, Bay Hale!

PROCTOR : İnşallah mahkeme yollamıyordur sizi?

CHEEVER : Evet, Proctor, mahkeme. Mahkemenin buyruğunda çalışıyorum şimdi, biliyorsun ya!

(Muhtar Herrick girer. Otuz yaşlarındadır. Biraz sıkıntılı bir hali vardır.)

GILES : Yazıklar olsun Ezekiel, senin gibi cennete gidecek namuslu bir terzi cehennemlik olsun ha! Bu yüzden cehennemde yanacaksın. Biliyor musun?

CHEEVER : Sen de biliyorsun, ne derlerse yapmak zorundayım. Bilmemen diye bir şey olamaz, Giles. Beni böyle şıp diye cehenneme göndermen doğru değil. Bunun lafını bile etmek hoş değil, lafını bile. *(Proctor'dan çekinir, ceplerini arar.)* Bakın bana, Proctor! Yasanın bütün ağırlığı benim sırtımda bu akşam. *(Celp kâğıdını çıkarır.)* Karınız için bir celp var.

PROCTOR *(Hale'e)* : Suçlanmadı demiştiniz onun için.

HALE : Benim bundan hiç haberim yok. *(Cheever'a)* Ne zaman suçlandırdılar?

CHEEVER : Bu akşam on altı celp kâğıdı verdiler bana. Bir tanesi de bu.

PROCTOR : Suçlandıran kim?

CHEEVER : Kim olacak? Abigail.

PROCTOR : Neye dayanarak, neye? Söylesene!

CHEEVER *(odaya göz gezdirerek)* : Bay Proctor, vaktim dar. Mahkeme evinizde arama yapmamı istedi. Ama ben sevmem evleri aramayı. Karınızın evde sakladığı bebek falan varsa, arattırmayın da, verin.

PROCTOR : Bebek mi?

ELIZABETH : Ben bebek saklamam evimde, ta genç kızlığımdan beri.

CHEEVER *(ocağın üstünde duran bebeği, Mary Warren'ın getirdiği bebeği gözü ile çekine çekine göstererek)* : Ben bir tanesini yakaladım, Bayan Proctor.

ELIZABETH : Ha! *(Almaya gider.)* Mary'nin bebeği.

CHEEVER : Onu bana verir misiniz lütfen?

ELIZABETH *(bebeği Cheever'a uzatır, Hale'e sorar)* : Mahkeme şimdi de bebeklere mi tanıklık ettiriyor yoksa?

CHEEVER *(bebeği özenle tutarak)* : Bundan başka var mı evde?

PROCTOR : Yok, bu akşama kadar bu da yoktu. Nedir bu bebek hikayesi?

CHEEVER : Ne olacak, bebek…*(Dikkatle bebeğin arkasını çevirir.)* Bir bebek bazen çok şey…Bayan, lütfen benimle gelir misiniz?

PROCTOR : Gelemez. *(Elizabeth'e)* Git, Mary'yi buraya çağır!

CHEEVER *(kabaca Elizabeth'in önünde durarak)* : Olmaz, olmaz! Gözümün önünden ayrılması yasak.

PROCTOR *(kollarını tutup iterek)* : Gözünden de ayıracaksın onu, aklından da çıkaracaksın, anlıyor musun? Git, Mary'yi çağır, Elizabeth! *(Elizabeth merdivenden yukarı çıkar.)*

HALE : Bebek de ne demek oluyor, Bay Cheever?

CHEEVER *(ellerinde bebeği evirip çevirerek)* : Ne demek mi? Diyorlar ki, bebek…*(Bebeğin eteğini kaldırır, gözleri korkudan fal taşı gibi açılır.)* Bakın, işte, işte!

PROCTOR *(bebeğe uzanarak)* : Nedir, ne var?

CHEEVER : Ne mi? İşte! *(Bebekten uzun bir iğne çıkarır.)* İğne burada, Herrick, Herrick iğne burada! *(Herrick yanına gelir.)*

PROCTOR *(öfkeli ve şaşkın)* : Ne olmuş, iğne varmış da?

CHEEVER *(elleri titreyerek)* : Ne söylüyorsunuz, Proctor? Karınız için çok fena bu. Kuşkulanmıyor değildim, kuşkulanıyordum ama, bu bir yıkım, Proctor. *(Hale'e göstererek)* Gördünüz ya, bayım, iğne işte, iğne.

HALE : E, ne var, nedir bunun anlamı?

CHEEVER *(gözlerini açarak, titreye titreye)* : Kız, kız, Williams'ın kızı Abigail! Bu akşam, rahip Parris'in evinde sofraya oturmuş, oturur oturmaz da tek söz söylemeden yere yuvarlanmış. Vurulmuş bir hayvan gibi düşüvermiş; öyle bir çığlık da koparmış ki, danaların yüreği bile dayanmaz. Rahip yardımına koşmuş, bakmış ki karnına koca bir iğne saplanmış, iki parmak büyüklüğüne bir iğne; çekmiş çıkarmış. Bunu kimin soktuğunu sorunca, kız demiş ki…*(Proctor'a dönerek)* Karınızın ruhu geldi soktu, demiş.

PROCTOR : Kendi sokmuştur, kendi. *(Hale'e)* İnşallah bunu ciddiye almazsınız, Bay Hale!

(Hale bu delil karşısında donakalmış, susar.)

CHEEVER : Ciddiye alınmayacak gibi değil! *(Hale'e)* Bayan Proctor'ın evinde bir bebek buluyorum, ben, kendim buluyorum. Bu bebeğin karnına da bir iğne saplanmış. Allah bilir ya, Proctor, bu kadar korkunç bir kanıtla karşılaşacağım aklımdan geçmezdi, onun için bırakın, engel olmayın bana, yoksa…

(Elizabeth, Mary Warren'la girer. Proctor, Mary'yi görür görmez, gidip kolundan çeker.)

PROCTOR : Gel bakalım buraya! Bu bebek benim evime nasıl geldi, Mary?

MARY WARREN *(korkudan sesi değişmiş)* : Hangi bebek, ne bebeği?

PROCTOR *(hemen Cheever.2ın elindeki bebeğe parmağını uzatarak)* : Şu bebek, şu!

MARY WARREN *(bebeğe bakarak,kaçamaklı)* : Bu mu? Bu bebek…benimki galiba…

PROCTOR : Senin mi, değil mi bu bebek? Söyle!

MARY WARREN *(işin neye varacağını kestiremeyerek)* : Evet, ne olacak? Benim.

PROCTOR : Bu eve nasıl girdi bu bebek?

MARY WARREN *(merakla bekleyen yüzlere bir göz atarak)* : Ne var? Mahkemede yaptım; bu akşam da Bayan Proctor'a verdim.

PROCTOR *(Hale'e)* : Duydunuz değil mi, bayım?

HALE : Mary Warren, bu bebeğin içinde bir iğne bulundu.

MARY WARREN *(afallamış)* : Evet? Ne var bunda?

PROCTOR *(çabucak)* : Sen bıraktın değil mi bu iğneyi?

MARY WARREN : Olabilir, evet, evet, ben bıraktım.

PROCTOR *(Hale'e)* : Kaldı mı bir diyeceğiniz?

HALE *(Mary Warren'a dikkatle bakarak)* : Kızım, aklın başında olduğundan emin misin? Belki şu an biri içine girip söyletiyor seni, başka biri?

MARY WARREN : Başka biri mi? Neden? Yoo…Aklım başımda sanırım. Susanna Walcott'a sorun isterseniz: Mahkemede bebeği dikerken gördü beni. Abigail'e sorun daha iyisi: Yanı başımda oturuyordu Abigail, dikerken.

PROCTOR *(Hale'e Cheever'ı kastederek)* : Söyleyin, gitsin artık. İşin ne olduğunu anladınız artık. Söyleyin gitsin, Bay Hale.

ELIZABETH : İğne de ne oluyor?

HALE : Mary, ne yaptığını biliyor musun? Abigail'i suçlandırıyorsun: Bile bile birini öldürmeye kalkmakla suçlandırıyorsun.

MARY WARREN : Öldürmeye mi? Ben kimseyi…

HALE : Abigail hançerlendi bu akşam; koca bir iğne buldular karnında.

ELIZABETH : Bunu benim yaptığımı söylüyorlar, değil mi?

HALE : Evet.

ELIZABETH *(soluğu kesilerek)* : Katil! Korkunç bir katil bu kız! Yok etmeli bu kızı ortadan!

CHEEVER *(Elizabeth'e parmağını uzatarak)* : Duydunuz değil mi, Bay Hale? Yok etmeli bu kızı dedi. Herrick duydun, duydun, değil mi?

PROCTOR *(Cheever'ın elinden celp kâğıdını çekip alarak)* : Defol buradan!

CHEEVER : Proctor, bu kâğıda dokunamazsın!

PROCTOR *(kâğıdı yırtarak)* : Defol!

CHEEVER : Valinin buyruğunu yırttın, valinin buyruğunu!

PROCTOR : Valinin de Allah belasını versin! Defol evimden!

HALE : Proctor, kendine gel, Proctor!

PROCTOR : Haydi siz de, siz de çıkın gidin onlarla! Rahipliğiniz kalmamış sizin de!

HALE : Proctor, karınız suçsuzsa mahkeme…

PROCTOR : Suçsuzsa! Neden Parris için, Abigail için suçsuzsa demiyorsunuz? Başkasına kötü diyen iyi midir her zaman? Hep çamur atanlar mıdır Allah'ın temiz kulları? Salem'de ne oluyor, söyleyeyim mi size? İftira başa geçiyor Salem'de! Bizler ne idiysek yine oyuz burada, ama devletin anahtarları birkaç kızın eline geçmiş, oynuyorlar bizimle. Dedikodu aldı yürüdü; iftira yasa oldu Salem'de. Bu celp kâğıdı yok mu, iftira kâğıdı bu! Karımı iftiranın kucağına atamam ben.

ELIZABETH : Gideceğim, John…

PROCTOR : Gitmeyeceksin!

HERRICK : Dışarıda dokuz adamım var. Karşı koyamazsın, götüreceğiz. Yasanın buyruğu John, benim elimden bir şey gelmez.

PROCTOR *(Hale'e saldırmak üzeredir)* : Ses çıkarmayacak mısın bu yaptıklarına?

HALE : Proctor, mahkemeye güven…

PROCTOR : Seni Pontius Pilatus! Ama, Allah yıkatmaz sana ellerini!

ELIZABETH : John, gitmem daha doğru. *(Proctor karısına bakamaz.)* Mary, yarın sabah için ekmek var; fırını öğleden sonra yakarsın. Bay Proctor'a kızıymışsın gibi yardım et, bu kadarını istemeye hakkım var senden: Neler borçlu olduğunu bilirsin bana. *(Gözyaşlarını tutar. Proctor'a)* Çocuklar uyanınca cadılardan filan söz etme onlara, korkarlar. *(Gitmeye ayağı çekmez.)*

PROCTOR : Evine getireceğim seni, korkma; çabuk çıkarırım seni.

ELIZABETH : Bekliyorum, John, çabuk kurtar beni!

PROCTOR : O mahkemenin üstüne bir fırtına gibi düşeyim de görsünler. Hiç korkma, Elizabeth.

ELIZABETH *(korkudan ürpererek)* : Korkuyorum, John. *(Odaya son bir kez bakar gibi göz gezdirir.)* Çocuklara bir hastaya bakmaya gittiğimi söyle.

(Elizabeth önde, Herrick ile Cheever arkasında, çıkarlar. Proctor bir an kapıdan bakar. Zincir sesleri işitilir.)

PROCTOR : Herrick! Herrick! Zincire vurma! *(Dışarı fırlar. Dışarıdan)* Allah'tan korkun yok mu senin! Bırak şu zincirleri! Bırakın diyorum size! Zincire dayanamam…Bırakın…

(Dışarıda bağrışmalar olur. Hale, vicdan azabı ve kararsızlık içindedir; görmemek için kapıdan uzaklaşır. Mary Warren oturup ağlamaya başlar. Giles Corey, Hale'e bağırır.)

GILES : Hâlâ susuyor musun, rahip olacak adam! Göz göre göre iftira be! Düpedüz iftira! Ne duruyorsun yahu?

(Herrick ve iki adam Proctor'ı kollarından tutup iterek içeri sokarlar.)

PROCTOR : Yanına komam, Herrick, bunu komam senin yanına!

HERRICK *(soluk soluğa)* : Allah'ın buyruğunu yerine getiriyorum, John; ben ne yapabilirim. Hepsini zincire vurmak zorundayım, hepsini. Otur şimdi, biz gidinceye kadar çıkma bu evden. *(Adamlarıyla çıkar.)*

(Proctor soluyarak durur olduğu yerde. At, araba sesleri duyulur.)

HALE *(büyük bir kararsızlık içinde)* : Bay Proctor…

PROCTOR : Çekil git karşımdan!

HALE : İmanını yitirme, Proctor, yüreğini sağlam tut. Burada onu kurtaracak ne duydumsa söyleyeceğim mahkemede, hiç çekinmeden. Allah bana yardım etsin! Ben ona ne suçlu diyebilirim, ne suçsuz; bilmiyorum çünkü. Şunu unutma yalnız: Dünya birbirine girmişken sen tutup her şeyi bir kızcağızın iftirasına yüklersen pek kazanamazsın davayı.

PROCTOR : Adam değilsin sen! Allah'ın adamı da olsan, adam değilsin sen!

HALE : Proctor, ufacık bir iftira yüzünden Allah'ın bu kadar gazaba geleceğine nasıl inanırım? Hapishaneler doldu, taşıyor. En büyük yargıçlarımız Salem'e gelmiş! Asma izni çıkmış! Bu kadar ağır şeylerin elbette ağır bir nedeni olacak; onu aramalıyız. Bu Salem'de, kim bilir kim, gizliden gizliye bir günah, korkunç bir günah işlemiş olmalı. Cezasız kalmış bir günah var bir yerde, budur Allah'ın gücüne giden. Nedir bu günah? Bize yardım edin de bulalım. Yapacağınız şey budur, inan bana, yapacağınız tek şey budur. Başka türlü düzelemez dünya. *(Giles ile Francis'e doğru yürür.)* Baş başa verip

düşünün, köyce arayın Tanrı'nın gazabını üzerinize çeken şeyin ne olduğunu. Dilerim Allah'tan, açsın gözlerinizi de, görün bu gizli günahı. *(Hale çıkar.)*

FRANCIS *(Hale'in hali aklını karıştırmıştır)* : Nedir bu günah? Ben hiç duymadım böyle bir şey.

PROCTOR *(Hale'in sözleri onu da sarsmıştır)* : Beni yalnız bırakın, Francis, yalnız bırakın beni!

GILES *(telaşla)* : John, ne dersin? Sonu kötüye varacak bu işin!

PROCTOR : Haydi evine git, Giles. Yarın konuşuruz.

GILES : Düşün ama bunu üstünde. Erkenden gelelim mi yarın?

PROCTOR : Peki, peki, gidin şimdi.

GILES : Haydi öyleyse, Allah rahatlık versin.

(Giles Corey ile Francis çıkarlar. Bir an sonra.)

MARY WARREN *(korkulu bir sesle)* : Her şey ortaya çıkınca bırakırlar, Bay Proctor, bırakırlar herhalde.

PROCTOR : Benimle mahkemeye geleceksin Mary. Bildiklerini söyleyeceksin mahkemede.

MARY WARREN : Ben Abigail'i adam öldürmekle suçlandıramam.

PROCTOR *(üstüne yürüyerek)* : Mahkemede söyleyeceğiz bebek nasıl geldi buraya, kim batırdı iğneyi karnına.

MARY WARREN : Öldürür beni bunu söylersem. *(Proctor yine üstüne yürür.)* Abby sizi de söyler ama, söyler işlediğiniz günahı!

PROCTOR *(duraklayarak)*: Söyledi demek sana?

MARY WARREN : Ben kendim biliyorum. Söyler, yakar sizi, inanın bana, yakar.

PROCTOR *(biraz duraksar, sonra derin bir kinle)* : Peki, öyle olsun! Onun foyası da çıkar meydana! *(Mary geriler.)* İkimiz birden düşeriz kazdığımız çukura! Sen söyle mahkemede ne biliyorsan.

MARY WARREN *(büyük bir korku içinde)* : Söyleyemem, yakarlar beni de…

(Proctor atılıp Mary'yi yakalar. Mary hep : "Söyleyemem! Söyleyemem! Diye bağırmaktadır.)

PROCTOR : Karım benim yüzümden ölemez! Bağırsaklarını sökerim senin, bu suçsuz kadını kurtarmak için!

MARY WARREN *(kurtulmaya çalışarak)* : Söyleyemem! Söyleyemem!

PROCTOR *(onu boğmak ister gibi boğazına atılır)* : Ne olacaksa olacak! Cennetle cehennem bizim sırtımızda dövüşüyor şimdi, her şey boş artık, her şey boş. Razı ol yazgına! *(Mary'yi yere fırlatır, kız hâlâ: "Söyleyemem! Söyleyemem!" diye hıçkırmaktadır. Proctor kendi kendisiyle konuşur gibi, gözleri boşlukta, odanın içinde dolaşır.)* Razı ol! Yazgı buymuş. Fazla bir şey de değişmedi aslında. Ne isek yine oyuz, ama şimdi soyunduk, çıplağız. *(Büyük bir işkenceye gider gibi yürür, kapıdan göğe doğru bakar.)* Evet, çıplak! Ve rüzgar başlayacak esmeye, Allah'ın buz gibi rüzgarı!

(Mary "Söyleyemem, söyleyemem!" diye hıçkırmaya devam ederken perde iner.)

3. PERDE

(Salem kilisesinin rahip odası. Bu oda şimdi mahkemenin giriş yeri olarak kullanılmaktadır. Perde kalkarken oda boştur. Arka duvarın yukarısındaki iki pencereden içeriye güneş sızmaktadır. Odadaki her şeyde ağır, kasvetli bir hava vardır. Duvarlar gelişigüzel sıralanmış kaba kütüklerle yapılmıştır. Sağdaki iki kapıdan, mahkemenin kurulduğu asıl kilise bölümüne girilir. Soldaki bir başka kapıdan dışarı çıkılır.

Biri sağda, biri solda iki kaba sıra vardır. Ortada uzunca bir masa, çevresinde bir sürü iskemle. Kilise tarafındaki duvardan, savcının sesi işitilir. Yargıç Hathorne bir şey sorar. Bir kadın sesi karşılık verir: Martha Corey'in sesi.)

HATHORNE'UN SESİ : Elimizde birçok kanıt var, Martha Corey! Onun bunun falına bakıyormuşsun sık sık. İnkar mı ediyorsun bunu?

MARTHA COREY'İN SESİ : Benim cadı işleriyle bir ilgim yok. Cadının ne olduğunu bilmem.

HATHORNE'UN SESİ : Öyleyse cadı olmadığını nereden biliyorsun?

MARTHA COREY'İN SESİ : Cadı olsaydım bilirdim ne olduğunu.

HATHORNE'UN SESİ : Peki, çocuklara yaptıkların ne oluyor?

MARTHA COREY'İN SESİ : Benim bir şey yaptığım yok çocuklara. İğrenç bir iftira bu.

GILES'İN SESİ *(kükrer gibi bağırarak)* : Mahkemeye gösterecek kanıtlar var elimde.

(Köy halkının heyecanlı sesleri yükselir.)

DANFORTH'UN SESİ : Otur oturduğun yerde!

GILES'İN SESİ : Thomas Putnam'ın zoru topraklarımızı elimizden almak.

DANFORTH'UN SESİ : Muhtar, al götür bu adamı buradan!

GILES'İN SESİ : Size yalan söylüyorlar, yalan!

(Kalabalık homurdanır.)

HATHORNE'UN SESİ : Bay başkan, bu adamı tutuklatın!

GILES'İN SESİ : Kanıt getiriyorum, diyorum size. Niçin dinlemek istemiyorsunuz beni?

(Kapı açılır ve Herrick, Giles'i kollarından tutmuş, rahip odasına iter.)

GILES : Bırak beni! Allah'ın belası herif! Bırak beni!

HERRICK : Giles! Giles!

GILES : Bırak yakamı diyorum sana, Herrick! Kanıt var elimde diyorum, kanıt var!

HERRICK : İçeri giremezsin, Giles! Mahkeme oluyor.

(Hale mahkemeden gelir.)

HALE : Lütfen sakin olun biraz!

GILES : Gidin, Bay Hale, gidin söyleyin de, konuştursunlar beni.

HALE : Sabredin biraz bayım, sabredin!

GILES : Ne sabrı yahu, karımı asacaklar.

(Yargıç Hathorne girer. Altmış yaşlarında, sert, insafsız bir adam. Salem yargıcı.)

HATHORNE : Ne cüretle böyle avaz avaz bağırıyorsun mahkemede? Aklını mı kaçırdın, Corey? Deli misin sen?

GILES : Daha Boston yargıçlığına yükselmedin Hathorne, bana deli diyemezsin!

(Vali vekili Danforth girer. Arkasından Ezekiel Cheever ve Parris, Danforth görününce herkes susar. Danforth altmışında, ağırbaşlı bir adamdır. Biraz alaycı, yapmacıklı halleri vardır. Ama bu, işinde dürüst olmasına engel değildir. Giles'e doğru öfke ile yürür.)

DANFORTH *(Giles'e dik dik bakarak)* : Kimdir bu adam?

PARRIS : Giles Corey, bayım. İlçenin en kavgacı…

GILES *(Parris'e)* : Bana soruyor kim olduğumu; çocuk değilim, yanıt verebilirim. *(Heybetli Danforth'a saygı ile bakar ve biraz gevşeyerek gülümser.)* Adım Corey, sayın bayım. Giles Corey. Yüz dönüm toprağım var, bir de koruluğum. Yargıladığınız da karımdır. *(Başı ile mahkemeyi gösterir.)*

DANFORTH : Böyle gürültü patırtı ile onu savunabileceğini mi sanıyorsun. Şimdi çekil git buradan. Yaşlı olmasaydın hapishaneyi boylamıştın.

GILES *(kendini savunmaya yeltenir)* : Karım için türlü yalanlar söylüyorlar, ben nasıl…

DANFORTH : Bu mahkemenin neye inanıp neye inanmayacağını sen mi öğreteceksin bize?

GILES : Aman bayım, ben mahkemeye saygısızlık…

DANFORTH : Saygısızlık da söz mü, işimizi baltalıyorsun düpedüz. Bu bölgenin en yüksek mahkemesi önünde olduğunun farkında değil misin?

GILES *(ağlamaya başlayarak)* : Haşmetli efendim, ben karım kitap okuyor dedim sadece. Bu sözüm üzerine gelip karımı aldılar evden…üstelik…

DANFORTH *(şaşkın)* : Kitap mı? Ne kitabı?

GILES *(acı acı hıçkırarak)* : Bu benim üçüncü karım, efendi hazretleri. Hiçbir karım bunun kadar kitaba düşkün değildi. Acaba niye okuyor bu kadar diye merak ettim, anlıyor musunuz? Cadılıkla ilgisi var demedim ki ben. *(İyice boşanıp ağlar.)* Karıma kötülük ettim, kötülük ettim kadıncağıza. *(Utancından yüzünü kapar. Danforth saygı ile susar.)*

HALE : Sayın başkan, karısını kurtaracak sağlam kanıtı olduğunu söylüyor. Bence adalet gereği…

DANFORTH : Kanıtı varsa, usulü gereğince ifadesi alınsın. Usulün ne olduğunu siz bilirsiniz herhalde, Bay Hale. *(Herrick'e)* Boşaltın bu odayı.

HERRICK : Haydi gel, Giles. *(Giles Corey'yi nezaketle iterek odadan dışarı çıkarır.)*

FRANCIS : Ne yapacağımızı şaşırdık bayım, üç gündür gelip gidiyoruz buraya, ağız açtırmıyorlar bize.

DANFORTH : Kim bu adam?

FRANCIS : Francis Nurse, efendimiz.

HALE : Bu sabah hüküm giyen Rebecca'nın kocası.

DANFORTH : Öyle mi? Sizin de bu patırtıya karışmış olmanıza şaştım. Sizin hakkınızda bana iyi şeyler söylemişlerdi, Bay Nurse.

HATHORNE : Bence ikisinin de tutuklanması gerek, bayım.

DANFORTH *(Francis'e)* : Savunmanızı yazılı olarak verin. Sırası gelince ben…

FRANCIS : Gözlerinizin önüne serecek kanıtlarımız var, başkan hazretleri. Allah'ın gücüne gider kaparsanız gözlerinizi. Bu kızlar, bayım, bu kızlar, hep yalan söylüyor bu kızlar.

DANFORTH : Ne demek istiyorsun?

FRANCIS : İspat edebiliriz size, bayım, kandırıyorlar sizi.

(Danforth irkilir, ama Francis'e dikkatle bakar.)

HATHORNE : Hakaret sayılır bu, bayım, hakaret!

DANFORTH : Siz karışmayın, yargıç Hathorne! Benim kim olduğumu biliyor musunuz, Bay Nurse?

FRANCIS : Elbette biliyorum, bayım, bu mevkilere yükseldiğinize göre, çok akıllı bir yargıç olmalısınız.

DANFORTH : Şu anda senin bölgende dört yüz kadar insanın benim imzamla hapiste olduğunu biliyor musun?

FRANCIS : Ben size…

DANFORTH : Ve yetmiş iki kişinin de yine benim imzamla idam hükmü giydiğini?

FRANCIS : Sayın bayım, sizin kadar yüksek bir yargıcın aldanacağı aklımdan geçmezdi elbet, ama aldanıyorsunuz.

(Soldan Giles Corey girer. Herkes ona dönerken Giles Mary Warren ile Proctor'ı baş işaretiyle içeri çağırır. Mary'nin gözleri yerden kalkmaz. Proctor onu, her an bayılacakmış gibi, dirseklerinden tutar.)

PARRIS *(şaşırarak)* : Mary Warren! *(Önüne duracak kadar sokulur.)* Senin ne işin var burada?

PROCTOR *(nazik ama kesin bir hareketle kızı Parris'ten koruyarak)* : Vali vekiline söyleyecekleri var!

DANFORTH *(silkinip Herrick'e dönerek)* : Mary Warren için hasta yatıyor demediniz mi bana?

HERRICK : Hastaydı efendimiz.Geçen hafta mahkemeye çağırmak için gittim, hastayım dedi bana.

GILES : Bütün hafta vicdanıyla savaştı, sayın başkan. Sonunda size doğruyu söylemeye geldi.

DANFORTH *(Proctor'a bakarak)* : Bu da kim?

PROCTOR : John Proctor, bayım. Elizabeth Proctor karımdır.

PARRIS : Bu adamdan sakınınız efendimiz, içi kötüdür bu adamın…

HALE *(heyecanla)* : Kızı dinlemelisiniz bence. Bu kız…

DANFORTH *(Mary Warren ile pek ilgilenmiş görünür, Hale'e elini kaldırarak)* : Karışmayın! Nedir söylemek istediğin Mary Warren?

(Proctor ona bakar, ama kız konuşmaz.)

PROCTOR : Cadı madı görmemiş, bayım!

DANFORTH *(büyük bir telaş ve şaşkınlıkla Mary'ye)* : Cadı madı görmemiş mi?

GILES : Hiçbir zaman!

PROCTOR *(elini cebine sokarak)* : İmzaladığı kâğıt bende…

DANFORTH *(atılarak)* : Hayır, hayır, usule aykırılık istemem. *(Bir an düşünür, sonra Proctor'a)* Bay Proctor, köye yaydınız mı bu haberi?

PROCTOR : Yaymadık.

PARRIS : Mahkemeye zorluk çıkarmak istiyorlar, efendimiz! Bu adam…

DANFORTH : Rica ederim, Bay Parris, karışmayın siz! Bay Proctor, bütün bu mahkemede adaletin dayandığı bir gerçek var: Çocukları Allah'ın söylettiğine hepimiz inanmış bulunuyoruz, bunu biliyorsunuz, değil mi?

PROCTOR : Evet, biliyorum.

DANFORTH *(düşünür, Proctor'a uzunca bakar, sonra Mary Warren'a dönerek)* : Peki, Mary Warren, cadılar üstüme cinlerini salıyor diye barbar bağıran sen değil miydin?

MARY WARREN : Yalan söyledim.

DANFORTH : Ne dedin? İşitmiyorum.

PROCTOR : Yalan söyledim, diyor.

DANFORTH : Ne? Ya öbür kızlar? Susana Walcott ve öbürleri? Onlar da mı yalan söyledi?

MARY WARREN : Onlar da öyle.

DANFORTH *(gözlerini açarak)* : Ya, öyle demek? *(Duraklama. Danforth şaşırmış durumdadır, dönüp Proctor'ın yüzüne dikkatle bakar.)*

PARRIS *(ter dökerek)* : Yüce efendimiz, bu kadar iğrenç bir yalanın uluorta söylenmesine izin veremezsiniz.

DANFORTH : Veremem elbet, bunu bana ne yüzle gelip söylediğine şaşıyorum. Bana bakın, Bay Proctor, sizi dinleyip dinlemeyeceğime karar vermezden önce şunu söylemek görevimdir size: Burada biz büyük bir ateş yakmış bulunuyoruz, öyle bir ateş ki hiçbir yalan tutunamaz, erir önünde. Bu ateş…

PROCTOR : Biliyorum, bayım.

DANFORTH : Sözümü kesmeyin. Sizi anlamıyor değilim; bir koca, sevdiği karısını kurtarmak için en olmayacak çarelere başvurabilir. Getirdiğiniz kanıtın doğruluğuna güveniyor musunuz? Vicdanınız rahat mı?

PROCTOR : Elbette. Siz de göreceksiniz doğru olduğunu.

DANFORTH : Bunu mahkemede herkesin önünde söylemeyi düşünüyorsunuz, öyle mi?

PROCTOR : Söyleyeceğim tabii, izin verirseniz.

DANFORTH *(gözlerini kısarak)* : Peki, bayım, bunu yapmakla güttüğünüz amaç nedir?

PROCTOR : Ne olacak: Karımı kurtarmak.

DANFORTH : İçinizde, düşüncenizin derinlerinde saklanan bir niyet yok mu? Bu mahkemenin saygınlığını kırmak niyeti?

PROCTOR *(küçük bir duraklamadan sonra)* : Neden olsun? Hayır, bayım!

CHEEVER *(öksürüp boğazını temizleyerek)* : Burada, efendimiz…

DANFORTH : Evet, Bay Cheever?

CHEEVER : Konuşmak zorundayım efendim. *(Proctor'a tatlılıkla)* İnkar edemezsin, John. *(Danforth'a)* Karısını almaya gittiğimiz zaman, mahkemeye küfretti, celp kâğıdını da yırttı.

PARRIS : Aldın payını şimdi!

DANFORTH : Yaptı mı bunu, Bay Hale?

HALE *(içini çekerek)* : Evet, yaptı.

PROCTOR : Öfkemden bayım. Ne yaptığımı bilmiyordum.

DANFORTH *(Proctor'ı süzerek)* : Bay Proctor!

PROCTOR : Evet, bayım?

DANFORTH *(gözlerinin içine bakarak)* : Siz hiç şeytanı gördünüz mü?

PROCTOR : Hayır, görmedim.

DANFORTH : İncil'in her dediğine inanan bir Hıristiyansınız, değil mi?

PROCTOR : Öyleyim.

PARRIS : Öyle olsa kiliseye ayda yalnız bir kez gelmez.

DANFORTH *(merakla durur)* : Kiliseye gitmekten hoşlanmıyor musunuz?

PROCTOR : Doğrusu, ben Bay Parris'ten hoşlanmıyorum. Gizleyecek değilim bunu. Ama Allah'ımı severim.

CHEEVER : Pazarları çift sürer.

DANFORTH : Pazarları çift sürer demek!

CHEEVER : Bende yalan yok, John. Bu mahkemenin adamıyım, saklayamam.

PROCTOR : Evet, bir iki Pazar çift sürdüm. Üç çocuğum var, geçen yıla kadar da toprağım az veriyordu.

GILES : Pazarları çift süren başka Hıristiyanlar da bulursunuz ararsanız.

HALE : Efendimiz, bunlarla bir adam hakkında hüküm verilemez sanıyorum.

DANFORTH : Hüküm verdiğim yok. *(Duraklama. Proctor'ı süzer, o da bakışına dayanmaya çalışır.)* Sana açıkça söyleyeyim, Proctor: Bu mahkemede mucizeler oldu, gözlerimle gördüm. Önümde cinler çarptı birçoklarını. İğneler mi sokulmadı, hançerler mi

saplanmadı…Şu ana kadar çocukların beni aldattıkları kuşkusunu uyandıracak hiçbir şeye rastlamadım. Anlıyor musunuz ne demek istediğimi?

PROCTOR : Peki ama, sayın başkan, bu kadınların, bunca yıldır üzerlerine toz konmadan, kimseye bir kötülük etmeden yaşamış kimseler olması da düşündürmedi mi sizi?

PARRIS : Siz İncil okur musunuz, Bay Proctor?

PROCTOR : Okurum elbet.

PARRIS : Sanmam. Okusaydınız Kaabil'in Hâbil'i öldürmeden önce bir kötülük etmemiş olduğunu bilirdiniz.

PROCTOR : Evet, bunu söyleyen Tanrı ama; *(Danforth'a)* Size kim söylüyor Rebecca Nurse'ün yedi çocuğu büyü ile öldürdüğünü? Çocuklar, değil mi? İşte o çocuklardan biri de yalan söyledim diye yemin ediyor.

(Danforth düşünür, sonra bir işaretle Hathorne'u yanına çağırır. Hathorne eğilir, Danforth kulağına bir şeyler söyler. Hathorne başını sallar.)

HATHORNE : Evet, evet, ta kendisi!

DANFORTH : Bay Proctor, karınız bu sabah bana bir haber yolladı, gebe olduğunu ileri sürdü.

PROCTOR : Karım gebe mi?

DANFORTH : Hiçbir belirti yok, muayene ettirdik.

PROCTOR : Karım gebe olduğunu söylüyorsa gebedir. Ömründe yalan söylemez, Bay Danforth.

DANFORTH : Söylemez mi?

PROCTOR : Hiçbir zaman.

DANFORTH : Bu gebelik o kadar zamanında geldi ki, inanılması biraz güç. Ama haydi bir daha bekleyelim. Gerçekten gebe ise bir ay sonra kendini gösterir; o zaman da asılması bir yıl sonraya kalır, doğurduktan sonraya. Fena mı? Ne dersin buna? *(John Proctor şaşırarak susar.)* Haydi konuşsana! Tek amacım karımı ölümden kurtarmaktır demiştin. İyi ya işte; bir yıl da olsa, kurtulur ölümden! Bir yıl az zaman değil. Kaldı mı bir diyeceğin? *(Proctor ne diyeceğini bilemeyerek Francis ve Giles'e bakar.)* Vazgeçebilirsin artık ileri sürdüğün iddiadan.

PROCTOR : Vazgeçemem, vazgeçemem gibi geliyor.

DANFORTH *(sesi biraz sertleşerek)* : Demek amacın yalnız karını kurtarmak değildi?

PARRIS : Asıl amacı mahkemeye zorluk çıkarmak, yüce başkan.

PROCTOR : Dostlarıma kıyamam. Onların karıları da…

DANFORTH *(birden iyice sertleşerek)* : Ben sizi yargılayacak değilim, bayım. Bir diyeceğiniz varsa resmen söyleyin mahkememize.

PROCTOR : Mahkemeyi kızdırmak niyetinde değilim; ben yalnız…

DANFORTH *(kısa keserek)* : Muhtar, mahkemeye gir, yargıç Stoughton'la yargıç Swell'e bir saat ara vermelerini söyle. İsterlerse meyhaneye gidebilirler. Bu arada bütün tanıklar tutuklular buradan bir yere kımıldamasın.

HERRICK : Peki efendim. *(Büyük bir saygı gösterişiyle)* İzin verirseniz, ben de düşüncemi söyleyeyim; bu adamı çoktan beri tanırım: Kötü adam değildir, bayım!

DANFORTH *(kendi kendine düşünüp sinirlenir)* : Bunda kuşkum yok Bay Muhtar! *(Herrick başını sallar, sonra çıkar.)* Haydi, şimdi verin bakalım ifadenizi, Bay Proctor. Ama, rica ederim, açık konuşun, apaçık ve dürüst.

PROCTOR *(cebinden birçok kâğıtlar çıkararak)* : Avukatım olmadığı için kendim…

DANFORTH : Alnı açık olan avukat istemez. Dilediğiniz gibi söyleyin.

PROCTOR *(Danforth'a bir kâğıt uzatarak)* : Önce şunu okur musunuz, bayım? Bu kâğıdı imzalayanlar Rebecca, Martha Corey ve karım için temiz diyorlar. *(Danforth kâğıda bakar)*

PARRIS *(Danforth'u kızıştırmak isteyerek)* : Temiz diyorlarmış! *(Danforth kâğıdı okumaya devam eder.)*

PROCTOR : Bunların hepsi kiliseye bağlı, çift çubuk sahibi kimselerdir. *(Parmağıyla yazının bir yerini göstermek isteyerek)* Şuraya bakarsanız, bayım, her üçünü yıllardır tanıdıklarını, şeytanla en küçük bir alışverişlerini görmediklerini söylüyorlar.

(Parris sinirden yerinde duramaz. Danforth'un arkasından başını uzatıp okumaya çalışır.)

DANFORTH *(kâğıda ekli uzun bir listeye göz atarak)* : Kaç kişi imzalayanlar?

PROCTOR : Doksan bir, sayın başkan.

PARRIS *(terleyerek)* : Mahkemeye vermeli bu adamları. *(Danforth ne demek istediğini sorar gibi bakar.)* Sorguya çekmek için.

FRANCIS *(öfkesini tutamayarak)* : Bay Danforth, ben bu adamlara söz verdim, bu imza başınıza dert açmayacak diye.

PARRIS : Mahkemeye bir saldırı sayılır bu, açıkça.

HALE *(Parris'e kendini tutmaya çalışarak)* : Birini savunmak, mahkemeye saldırmak mıdır? Kimse çıkıp…

PARRIS : Yüreği temiz her Hıristiyan, Salem'de böyle bir mahkemenin kurulduğuna şükreder. Bu adamlarsa mahkemeden yakınıyorlar. *(Danforth'a dönerek)* Bence hepsini teker teker görüp sizden ne yakınmaları olduğunu öğrenmelisiniz.

HATHORNE : Sorguya çekilseler iyi olur, sayın başkan.

DANFORTH : Mahkemeye saldırı niyetleri olmayabilir ama, evet, kendilerini görmek…

FRANCIS : Bunların hepsi tertemiz insanlar, ne yapıyorsunuz?

DANFORTH : Öyleyse ne korkuları olur buraya gelmekten? *(Kâğıdı Cheever'a uzatır.)* Bunların hepsi için çağrı hazırlayın: Sorguya çekilmek üzere tevkif edin. *(Proctor'a)* Evet, bayım, başka ne söyleyeceğiniz var bize? *(Francis hâlâ ayakta, dehşet içindedir.)* Oturabilirsiniz Bay Nurse.

FRANCIS : Adamların başını derde soktum, derde soktum…

DANFORTH : Hayır, yaşlı dostum, vicdanı temiz olan hiç kimsenin başını derde sokamazsınız. Şunu anlamalısınız ki her yurttaş ya bu mahkemeyle beraberdir, ya ona karşıdır; ikisinin ortası olamaz bunun. Bulanık, dumanlı günler geçti artık: Şeytanın iyi ile kötüyü birbirine katıp karıştırdığı alacakaranlık dünyada yaşamıyoruz. Allah'a şükür, güneş doğdu dünyamıza: Işıktan korkusu olmayanlar ışığa şükredecekler. Umarım, siz de onlardan biri olursunuz. *(Mary Warren birden hıçkırmaya başlar.)* Pişmanlık, galiba.

PROCTOR : Hayır, değil, bayım, değil. *(Mary'nin üzerine eğilir, elini tutar, alçak sesle)* Unutma, melek ne demişti çocuğa? Anımsıyor musun?

MARY WARREN *(yarı işitilir bir sesle)* : Anımsıyorum.

PROCTOR : Doğru bildiğini yap, bundan bir kötülük gelmez sana, diyordu, değil mi?

MARY WARREN : Evet, evet.

DANFORTH : Haydi Proctor, seni bekliyoruz.

(Muhtar Herrick girer, kapının yanında durur.)

GILES : John, ver, benim ifademi ver.

PROCTOR : Peki. *(Danforth'a bir kâğıt uzatır.)* İşte Bay Corey'in ifadesi.

DANFORTH : Ya! *(Kâğıda bakar. Hathorne da yaklaşıp okur.)*

HATHORNE *(kuşkulanarak)* : Hangi avukat yazdı bunu?

GILES : Benim ömrümde avukat tutmadığımı bilirsin, Hathorne.

DANFORTH *(okuyup bitirerek)* : Çok güzel yazılmış, kutlarım. Bay Parris, bakın içeri; Bay Putnam mahkemedeyse buraya gelsin. *(Hathorne ifadeyi alıp pencereye doğru yürür. Parris mahkeme salonuna girer.)* Hukuk işlerinde pek deneyiminiz yok galiba, Bay Corey?

GILES *(pek hoşlanarak)* : Tam tersi, benden deneyimlisi yoktur. Otuz üç kez mahkemeye çıktım. Hepsinde de davacı bendim.

DANFORTH : Bir hayli dava kaybetmişsinizdir öyleyse.

GILES : Hiçbirini kaybetmedim. Hakkımın ne olduğunu bilirim, alırım da. Biliyor musunuz, sizin babanız benim bir davama baktı, otuz beş yıl kadar oluyor.

DANFORTH : Yok canım!

GILES : Hiç sözünü etmedi mi size?

DANFORTH : Hayır, anımsamıyorum.

GILES : Tuhaf şey! Dokuz altın zarar ziyan verdirmişti bana. Yaman bir yargıçtı babanız. Bakın nasıl oldu: Bir kısrağım vardı o tarihte, herif geldi bir gün kısrağı istedi benden…*(Parris Putnam'la girer. Putnam'ı görünce Giles'in keyfi kaçar.)* Her neyse, geldi bizimki.

DANFORTH : Bay Putnam, Bay Corey size bir suç yüklüyor. Dediğine göre, kızınızı mahsus bağırtmış, George Jacobs'u büyücü diye hapse attırmışsınız.

PUTNAM : Yalan!

DANFORTH *(Giles'e dönerek)* : Bay Putnam ifadenizin yalan olduğunu söylüyor. Ne dersiniz?

GILES *(öfkeden kuduracak)* : Ne mi derim? Suratına tükürürüm!

DANFORTH : Savınızı neyle ispat ediyorsunuz?

GILES : İşte ispatı burada! *(Kâğıdı gösterir.)* Jacobs asılırsa çiftliği satılığa çıkacak. Yasa öyle! Bu koca çiftliği satın alacak para kimde var? Putnam'da. Komşularını öldürüp topraklarını alıyor bu adam!

DANFORTH : İspatı nerede, ispatı?

GILES *(kâğıdı göstererek)* : İspatı burada! Namuslu bir adamdan öğrendim, Putnam'ın ağzından işitmiş kendisi! Kızı Jacobs'u görüp bar bar bağırdığı zaman ne demiş, biliyor musunuz? Kızım bana bir çiftlik kazandırdı demiş.

HATHORNE : Bunu size söyleyenin adı?

GILES *(terleyerek)* : Ne adı?

HATHORNE : Size bu haberi getiren adam kim?

GILES *(duraksar)* : Kim mi? Ama sonra…Hayır, adını veremem size.

HATHORNE : Neden?

GILES *(duraksar, sonra boşanır)* : Biliyorsunuz neden! Hemen hapse atarsınız, adını verirsem.

HATHORNE : Bu mahkemeye hakarettir, Bay Danforth.

DANFORTH *(duymazlıktan gelerek)* : Bu adamın adını söyleyeceksiniz, ister istemez.

GILES : Dünyada vermem adını! Karımın adını verdim, ne oldu? Bir kez cehennemlik oldum, yeter!

DANFORTH : Öyle ise ben de sizi tutuklatmak zorundayım, mahkemeye hakaret suçundan.

GILES : Mahkeme dışı bir soruşturmada mahkemeye hakaret suçu olmaz. Bununla tutuklatamazsınız beni.

DANFORTH : Hele bak, avukatça konuşuyor! İster misin celse açılmıştır diyeyim de, başlayalım? Yoksa sorulara karşılık verecek misin, doğru dürüst?

GILES *(gevşeyerek)* : Adını veremem, bayım, veremem.

DANFORTH : Kaçık mı nedir bu ihtiyar! Bay Cheever, oturup zabıt tutmaya başlayın! Celse açılmıştır. Size soruyorum Bay Corey…

PROCTOR *(araya girerek)* : Efendim söylenti olarak duymuş ve düşünmüş ki…

PARRIS : Şeytan bu söylentilerde işte! *(Danforth'a)* Halkı kiliseye karşı kışkırtan da hep bu söylentiler değil mi?

HATHORNE : Bunlara bir son vermeli artık, sayın başkan.

DANFORTH *(Giles'e)* : Bakın bana arkadaşınız doğru söylüyorsa gelsin, dürüst bir insan olarak açıkça söylesin. Adını saklamak istiyorsa, bunun nedenini öğrenmek isterim. Şimdi size Devlet ve Kilise adına soruyorum: Bay Putnam'ın bir katil olduğunu size söyleyen kimdir?

HALE : Efendimiz…

DANFORTH : Evet, Bay Hale?

HALE : Bilmezlikten gelemeyiz artık. Mahkeme müthiş bir korku yarattı bu memlekette.

DANFORTH : Demek müthiş bir korku var bu memlekette. Siz korkar mısınız bu mahkemede sorguya çekilmekten?

HALE : Ben yalnız Allah'tan korkarım, bayım; halk mahkemeden korkuyor dedim, dediğim de doğrudur.

DANFORTH *(öfkeli)* : Halkın korkusunu başıma kakmayın şimdi. Halk bu mahkemeden korkuyorsa, halk İsa'yı alaşağı etmek istiyor, demektir.

HALE : Ama her suçlu denen adamın İsa'nın düşmanı olması gerekmez.

DANFORTH : İçinde bir bozukluk olmayan insan, bu mahkemeden korkmaz, Bay Hale, korkmaz! *(Giles'e)* Mahkemeye hakaret suçundan tutuklusunuz. Şimdi oturup aklınızı başınıza toplayın, yoksa bütün sorulara yanıt verinceye kadar hapiste yatarsınız.

(Giles Corey, Putnam'a saldırmak ister. Proctor atılıp onu tutar.)

PROCTOR : Olmaz, Giles!

GILES *(Proctor'ın omzu üstünden Putnam'a)* : Gırtlağını sıkacağım senin, Putnam, geberteceğim seni, görürsün!

PROCTOR *(Giles'i zorla bir iskemleye oturtarak)* : Rahat dur, Giles, rahat dur!Savımızı ispat etmeliyiz! İspat edeceğiz! *(Danforth'a dönmek ister.)*

GILES : Bırak, konuşma artık, John! *(Danforth'u göstererek)* Bu adam oynuyor seninle! Niyeti hepimizi asmak!

(Mary Warren hıçkırmaya başlar.)

DANFORTH : Burası yasaların evi, ahbap! Küstahlık istemem burada!

PROCTOR : Kusura bakmayın, bayım, yaşlılığına verin. Rahat dursana Giles! Her şeyi dökeceğiz ortaya. *(Mary'nin çenesini kaldırır.)* Ağlamayı bırak, Mary. Meleğin çocuğa söylediğini anımsa. Sıkı dur şimdi; sıra sende. *(Mary susar. Proctor bir kâğıt çıkarıp Danforth'a döner.)* İşte Mary Warren'in ifadesi. Bir şeyi…size bir şeyi anımsatmak isterim, bay başkan: İki hafta önce bu çocuk, öteki çocukların bugünkü durumundaydı. *(Bütün korkusunu, öfkesini, telaşını gizleyerek soğukkanlılıkla konuşmaktadır.)* Bağırıp çağırdığını, çığlıklar kopardığını gördünüz. Üstüne cinler saldırdı diye yemin etti, duydunuz. Hatta şeytanın, şu anda hapiste yatan bir kadın kılığına girip, ruhunu çelmek istediğini bile söylemiş size. Şeytana karşı koyunca…

DANFORTH : Biliyoruz bütün bunları.

PROCTOR : Evet biliyorsunuz, bayım; ama aynı kız şimdi yemin ediyor ki ne şeytan görmüş, ne cin, ne cadı, ne ruh. Üstelik arkadaşlarının bu işi yalandan yaptıklarını da söylüyor.

(Proctor, kâğıdı Danforth'a uzatır. Hale, büyük bir heyecan içinde, Danforth'a yaklaşır.)

HALE : Bir dakika, başkanım! Bu , artık, sorunun özüne dokunuyor.

DANFORTH *(birden sarsılmışa benzer)* : Dokunuyor tabii.

HALE : Proctor'ın dürüst bir insan olduğunu ileri süremem; pek az tanıyorum kendisini. Ama, doğrusu, sayın başkan, bu kadar ağır bir savı yürütmek bir çiftçinin harcı değildir. Allah rızası için, keselim burada. Bırakın Proctor'ı, evine gitsin; gelecek sefer bir avukatla gelsin.

DANFORTH *(sabrederek)* : Bakın bana, Bay Hale…

HALE : Bayım, ben yetmiş iki ölüm kâğıdı imzaladım. Allah adına çalışan bir adamım. Ben bir insanın yaşamını kolay kolay elinden alamam. Deliller ev titiz vicdanlarda bile bir kuşkuya yer vermeyecek kadar sağlam olmalı.

DANFORTH : Benim adalete bağlılığımdan kuşkunuz yok ya, Bay Hale?

HALE : Bu sabah Rebecca Nurse'ün ölüm kâğıdına imza atmaya attım ama, sizden saklamayacağım: Elim çarpılmış gibi titriyor hâlâ. Rica ederim, avukatların gelmesini sağlayın bu davaya.

DANFORTH : Bay Hale, affedersiniz ama, böyle bir şaşkınlığa düşmek sizin gibi derin bilgili bir adama yaraşmıyor. Güvenin bana. Ben otuz iki yıldır mahkemelerdeyim. Bu adamları savunma işini bana verseler ne yapacağımı bilmezdim. Şimdi iyi dinleyin beni…*(Proctor ve ötekilere)* Sizler de dinleyin. Adi bir cinayet davasında suçlu nasıl savunulur? Suçsuz olduğunu ispat için tanıklara başvurulur. Ama cadılık, özü, bünyesi gereği, görülmeyen, tanığı olmayan bir cinayettir. Öyle değil mi? Böyle olunca, görülmeyen bir şeyi kim gördüğünü ileri sürebilir? Tanık, olsa olsa, ya kendisidir, ya kurbanıdır. Başkası olamaz. Cadı, kendi kendine cadı der mi? Demez, değil mi? Onun için, kurbanların dediğine bakacağız: Onlar da gördüklerini söylüyorlar. Söylemiyorlar mı, çocuklar? Cadılara gelince, onların da itiraf etmesi için elimizden geleni yapıyoruz. Avukatın yapacağı ne kalıyor başka? Hiçbir şey kalmıyor. Anlatabildim mi, ne demek istediğimi?

HALE : Evet ama, bu çocuk, kızların yalan söylediklerini ileri sürüyor, ya gerçekten yalan söylüyorlarsa…

DANFORTH : Benim de şu anda üzerinde durduğum, bu, bayım.Daha ne isteyebilirsiniz benden? Dürüstlüğümden kuşkulanıyorsanız, o başka.

HALE *(söyleyecek sözü kalmayarak)* : Kuşkulanmak ne haddime, bayım.

DANFORTH : Öyleyse sizin de içiniz rahat olsun. Verin kızın ifadesini, Bay Proctor.

(Proctor kâğıdı uzatır. Hathorne kalkar, Danforth'un yanına gider, onunla birlikte okumaya başlar. Parris öbür yanına geçer, Danforth, John Proctor'a bakar, sonra okumayı sürdürür. Az sonra Hale de kalkar, o da yargıca sokulur, okur. Proctor, Giles'e bir göz atar. Francis, ellerini birbirine kenetlemiş, sessizce dua eder. Cheever, ciddi, soğukkanlı bir tavırla bekler. Mary Warren hıçkırığını tutamaz. John Proctor, ona kuvvet vermek için, başını tutar. Danforth başını kaldırır, mendilini çıkarır, burnunu siler. Düşüne düşüne pencereye doğru gider, ötekiler yerlerinde kalır.)

PARRIS *(öfkesini ve korkusunu zor saklayarak)* : Bir şey sormak isterim…

DANFORTH *(ilk kez olarak gerçekten parlar. Parris'e kızdığı açıkça belli olur)* : Bay Parris, susar mısınız lütfen! *(Duraklama. Pencereden dışarı bakar. Artık ne yapacağını kararlaştırmıştır.)* Bay Cheever, salona gidip çocukları buraya getirin! *(Cheever çıkar. Danforth, Mary'ye)* Mary Warren, ne oldu da ifadeni değiştirdin? Bay Proctor seni sözünden dönmeye mi zorladı yoksa?

MARY WARREN : Hayır, efendim.

DANFORTH : Hiç korkutmadı mı seni?

MARY WARREN *(daha yumuşak)* : Hayır, efendim.

DANFORTH *(yumuşadığını fark ederek)* : Korkutmadı mı, söyle!

MARY WARREN : Hayır, efendim.

DANFORTH : Bu ifadene göre, geçen hafta mahkemede yüzsüzce yalan söylemiş oluyorsun. Söylediklerinle adam asılacağını bile bile. *(Mary Warren yanıt vermez.)* Yanıt versene!

MARY WARREN : Doğrusunu söylüyorum. Artık Allah'tan yanayım.

DANFORTH : Demek, şimdi Allah'tan yanasın?

MARY WARREN : Evet, bayım.

DANFORTH *(kendini tutarak)* : Bak sana söyleyeyim: Ya şimdi yalan söylüyorsun, ya geçen gün yalan söyledin mahkemede. Her iki halde de suç işledin ve nasıl olsa hapse gireceksin. Yalan söyledim deyip işin içinden çıkamazsın, Mary. Farkında mısın bunun?

MARY WARREN : Yalan söyleyemem artık, bitti. Allah'tan yanayım şimdi. Allah'la birlikteyim.

(Korkudan hıçkırarak ağlamaya başlar. Sağdaki kapı açılır, Susana Walcott, Mercy Lewis, Betty Parris ve sonunda Abigail girer. Cheever, Danforth'a yaklaşır.)

CHEEVER : Ruth Putnam mahkemede yoktu. Öteki kızlar da yok.

DANFORTH : Bunlar yeter. Oturun çocuklar. *(Sessizce otururlar.)* Arkadaşınız Mary Warren'ın yeni ifadesi var. Yemin ederek diyor ki, ne ruh, ne de cadı görmüş, ne de şeytanla ilgili hiçbir şey. Sizlerden hiçbirinin de böyle bir şey görmediğini ileri sürüyor. *(Kısa bir duraklama.)* Bakın çocuklar, bu mahkeme yasa ile iş görür. Yasaysa İncil'e dayanır. İncil'i de Allah yazmıştır. Allah'ın yazdığı İncil'de cadı işlerini yasak eder. Bu suçu işleyenleri ölümle cezalandırır. *(Kısa bir duraklama.)* Bunu böylece bilin. Şunu da söyleyeyim ki, bu ifade, bizi oyalamak için verilmiş olabilir. Belki de şeytan Mary Warren'ı kandırmış, kutsal davamızı baltalamaya göndermiştir buraya. Öyleyse, asılmayı hak eder. Ama, dedikleri doğru ise, ikiyüzlülüğü bırakıp yalan söylediğinizi açıkça itiraf etmek, hakkınızda hayırlı olur. *(Duraklama.)* Abigail Williams, ayağa kalkın! *(Abigail ağır ağır ayağa kalkar.)* Mary Warren'ın savında doğru bir yan var mı?

ABIGAIL : Yok, efendim.

DANFORTH *(düşünür, önce Mary'ye sonra Abigail'e bakar)* : Hanginizin doğru söylediğini ispat edinceye kadar kurtulamazsınız elimizden. İçinizde yalan söylediğini kendiliğinden itiraf edecek var mı, yoksa sorguya mı çektireyim sizi?

ABIGAIL : Benim değişecek hiçbir sözüm yok, efenim. Yalan söylüyor o kız.

DANFORTH *(Mary'ye)* : Savında ısrar ediyor musun hâlâ?

MARY WARREN *(zayıfça)* : Ediyorum, efendim.

DANFORTH *(Abigail'e dönerek)* : Bayan Proctor'ın evinde karnına iğne batmış bir bebek bulundu. Mary Warren diyor ki, mahkemede bu bebeği yaparken onun yanında oturuyormuşsunuz, bebeği yaptığını ve karnına iğneyi sokup bıraktığını görmüşsün. Buna bir diyeceğin var mı?

ABIGAIL *(gücün gitmiş görünerek)* : Yalan söylüyor, efendim.

DANFORTH : Sen, Proctor'ın yanında çalışırken, hiç bebek gördün mü o evde?

ABIGAIL : Bayan Proctor'ın evinde bebek bulunurdu her zaman.

PROCTOR : Sayın başkan, karım hiç bebek bulundurmamıştır evde. Mary Warren da bebeği kendi yaptığını söylüyor zaten.

CHEEVER : Sayın başkan!

DANFORTH : Bay Cheever?

CHEEVER : Evde Bayan Proctor'la görüştüğümüz zaman, hiç bebeği olmadığını söyledi. Ama genç kızken bebeklerim vardı, dedi.

PROCTOR : Karım on beş yıldır genç kız değil artık, sayın başkan.

HATHORNE : Ama bir bebek on beş yıl saklanabilir, değil mi ya?

PROCTOR : Saklanırsa saklanır. Ama, Mary Warren benim evimde hiç bebek görmediğine yemin ediyor. Başka gören de yok.

PARRIS : Kimse görmediğine göre , bebekleri bir yere saklamış olamaz mı?

PROCTOR *(kızgın)* : Kimse görmediğine göre, evimde beş ayaklı bir ejderha da saklı olabilir.

PARRIS : Sayın başkan, siz de zaten kimsenin görmediği şeyleri bulup çıkarmaya geldiniz.

PROCTOR : Bay Danforth, bu kızın sözünden dönmekte ne çıkar olabilir? Sorguya çekilmekten başka ne kazanabilir bundan?

DANFORTH : Abigail Williams'a bile bile insan öldürmek suçu yüklediğini farkında mısın?

PROCTOR : Farkındayım, bayım. Öldürmek istediğine inanıyorum.

DANFORTH *(Abigail'i göstererek, hayretle)* : Karınızı öldürmek isteyen bu çocuk mu?

PROCTOR : Çocuk değil o. Şimdi dinleyin beni. Bu yıl, bu kilisede, herkesin önünde, dua sırasında gülmek suçuyla iki kez dışarı atıldı.

DANFORTH *(Abigail'e dönerek, hayretle)* : Bu da ne demek? Dua sırasında gülmek mi? Herkesin…

PARRIS : Bay başkan, o zaman Tituba'nın etkisi altındaydı. Şimdi ciddileşti.

GILES : Evet…O kadar ciddileşti ki, adam astırıyor artık.

DANFORTH : Sen sus orada!

HATHORNE : Bunun sorunumuzla bir ilişiği yok. Proctor, bu çocuğa insan öldürmeyi kurma suçu yüklüyor.

DANFORTH : Doğru. *(Bir an Abigail'i süzer, sonra)* Devam edin, Bay Proctor!

PROCTOR : Mary! Haydi şimdi ormanda nasıl hora teptiğinizi anlat.

PARRIS *(atılarak)* : Sayın başkan, Salem'e geldim geleli bu adamın işi gücü benim adımı lekelemek. Bu adam beni…

DANFORTH : Bir dakika, bayım. *(Mary'ye sert ve şaşkın)* Nedir bu hora tepme hikayesi?

MARY WARREN : Ben…*(Kendisine dik dik bakan Abigail'e bir göz atar, sonra Proctor'a döner.)* Bay Proctor…

PROCTOR *(hemen söze karışarak)* : Abigail, kızları ormana götürmüş, sayın başkan. Çırılçıplak dans etmişler.

PARRIS : Sayın başkan, bu adama…

PROCTOR *(atılarak)* : Bay Parris onları gece yarısı kendisi yakalamış. İşte Abigail böylesine "çocuk"tur.

DANFORTH *(hayretten donakalır, sonra, Parris'e döner)* : Bay Parris?

PARRIS : Hiçbiri çıplak değildi, sayın başkan. Bu adam…

DANFORTH : Ama, ormanda dans ettiklerini gördünüz. *(Gözlerini Parris'ten ayırmayarak başıyla Abigail'i işaret eder.)* Abigail'i de?

HALE : Sayın başkan, Beverly'den geldiğim gün, Bay Parris bunu anlattı bana.

DANFORTH : Bunu inkar mı ediyorsunuz Bay Parris?

PARRIS : İnkar etmiyorum, bayım. Ama hiçbirini çıplak görmedim, diyorum.

DANFORTH : Ama hora teptiğini gördünüz Abigail'in.

PARRIS *(istemeye istemeye)* : Evet, Bay Danforth.

(Danforth, Abigail'e yan gözle bakar)

HATHORNE : Sayın başkan, müsaade eder misiniz? *(Mary Warren'i işaret eder.)*

DANFORTH *(kaygılı)* : Peki, buyurun.

HATHORNE : Mary, demek hiç cadı madı görmedin, ne şeytan, ne de şeytanın elçileri seni korkutmadılar, hiçbir kötülük etmediler sana?

MARY WARREN *(zor işitilir bir sesle)* : Hayır, bayım.

HATHORNE *(yalanını yakaladığına sevinir)* : Öyle iken, bu mahkemenin önünde herkes cadı diye suçlandırılırken, tuttun, bayılır gibi yaptın. Cadılar üstüme cinlerini saldılar, beni boğuyorlar dedin.

MARY WARREN : Yalan söyledim.

DANFORTH : Anlamadım, ne dedin?

MARY WARREN : Yalan söyledim, efendim.

PARRIS : Ama, buz gibi olduğun da yalan mı? Seni kendi elerimle tuttum kaç kez. Elin ayağın buz gibiydi. Bay Danforth, siz de…

DANFORTH : Ben de gördüm birkaç kez.

PROCTOR : Yalancıktan bayılmış, sayın başkan. Hepsi yaman oyuncu bunların?

HATHORNE : Peki, şimdi de bayılabilir mi yalancıktan?

PROCTOR : Şimdi mi?

PARRIS : Öyle ya, niçin bayılmasın. Şimdi cinler saldırmıyor işte üzerine. Burada şimdi kimsenin cadılıkla suçlandırıldığı yok. Şimdi söyle de bayılsın bakalım. Cinleri görsün de bayılsın yine, buz gibi olsun. *(Mary Warren'a döner.)* Haydi, bayılsana!

MARY WARREN : Bayılayım mı?

PARRIS : Evet ya, bayıl! Mahkemede hep yalancıktan bayıldığını ispat et bize.

MARY WARREN *(Proctor'a bakarak)* : Olmaz, bayılamam şimdi.

PROCTOR *(telaşını gizleyerek)* : Bayılamaz mısın yalancıktan?

MARY WARREN : Şimdi…*(Bayılmasını gerektiren bir şey arar gibi dört bir yanına bakınarak)* Şimdi bayılmak gelmiyor ki içimden.

DANFORTH : Neden? Ne eksiklik var şimdi?

MARY WARREN : Bilmem…Anlatamam ki!

DANFORTH : O zaman mahkemede kötü ruhlar vardı, şimdi yok. Bundan olamaz mı?

MARY WARREN : Ben ruh falan görmedim hiç.

PARRIS : Öyleyse gene de ruh görmeden kendi isteğinle bayılabileceğini ispat et bize!

MARY WARREN *(boşluğa bakıp, kendini bayıltacak bir heyecan arar,sonra başını sallar.)* : Hayır, yapamayacağım.

PARRIS : Ha şöyle, itiraf et: Demek mahkemede cinlerdi üzerine saldırıp seni bayıltan…

MARY WARREN : Hayır, bayım, hayır! O zaman…

PARRIS : Sayın başkanım, mahkemeyi baltalamak için bir oyun bu.

MARY WARREN : Oyun değil! *(Ayağa kalkar.)* O zaman kolayca bayılıyordum, çünkü ruhları gördüğümü sanıyordum.

DANFORTH : Gördüğünü mü sanıyordun?

MARY WARREN : Evet, ama görmüyordum gerçekten.

HATHORNE : Onları görmeden nasıl gördüğünü sanırsın?

MARY WARREN : Nasıl oldu bilmem ama, öyle sandım işte. Öteki kızların çığlıklarını duydum. Siz de efendim öyle inanıyordunuz ki onlara…Başlangıçta bir oyundu bu yalnızca ama sonra herkes "ruhlar, ruhlar!" diye bağırmaya başladı…İnanın bana, Bay Danforth. Görüyormuşum gibi oldum, ama görmedim.

(Danforth, Mary'yi süzer.)

PARRIS *(Danforth'un Mary'ye inanır gibi bakmasından gocunur ama, gülümseyerek)* : Bu kadar çocukça bir yalana inanmazsınız herhalde, efendimiz.

DANFORTH *(kaygı ile Abigail'e dönerek)* : Abigail, şimdi içini iyice yokla! Ve söyle bana! Ama dikkat et, kızım Allah için her can değerlidir; nedensiz cana kıyanlardan alacağı öç korkunçtur. Gördüğün ruhlar sadece birer düş müydü yoksa? Bir takım kuruntular olabilir bunlar. İnsanın içinden bazen böyle…

ABIGAIL : Aman efendim, nasıl olur, bu nasıl soru?

DANFORTH : Kızım, iyice düşün taşın, sonra konuş.

ABIGAIL : Yaralandım, Bay Danforth, yaralandım, kanlarımın aktığını gördüm, günler günü öldürülmek korkuları içinde yaşadım. Neden? Şeytana uyanları gösterip görevimi yapıyorum da ondan. Armağanım bu mu olacaktı? Kuşku altında kalmak, sorgulara çekilmek, bir suçlu gibi de…

DANFORTH *(yumuşayarak)* : Kızım, senden kuşkulandığım yok.

ABIGAIL *(açıktan açığa meydan okuyarak)* : Siz de dikkat edin, Bay Danforth! Şeytanın sizin aklınızı da çeleceğinden korkmuyor musunuz? Ondan çok daha güçlü mü sanıyorsunuz kendinizi? Koruyun kendinizi! Koruyun, çünkü…*(Birden meydan okuma tavrı değişir, yüzünü çevirir, boşluğa bakar: İçini müthiş bir korku sarmış gibidir.)*

DANFORTH *(ürkerek)* : Ne var, kızım?

ABIGAIL *(hep gözleri yukarıda, üşümüş gibi kollarını kavuşturur.)* : Biliyordum, biliyordum geleceğinizi…rüzgar, buz gibi bir rüzgar girdi içime! *(Gözlerini Mary Warren!a indirir.)*

MARY WARREN *(korkup yalvarırı gibi)* : Abby! Abby!

MERCY LEWIS *(titreyerek)*: Ben de…donuyorum ben de!

PROCTOR : Yalan!

HATHORNE *(Abigail'in kolunu tutarak)* : Buz gibi…Siz de tutun bakın başkanım!

MERCY LEWIS *(dişlerini birbirine vurarak)* : Mary, sen mi yolluyorsun üstüme bu kara gölgeyi?

MARY WARREN : Allah'ım sen kurtar beni!

SUSANNA WALCOTT : Donuyorum, donuyorum!

ABIGAIL *(titremeler içinde)* : Bu rüzgar bu korkunç rüzgar!

MARY WARREN : Abby, yeter, yeter artık!

DANFORTH *(Abigail'in etkisine iyice kapılarak)* : Mary Warren, sen mi yolluyorsun gölgeyi? Senin ruhun mu bu? Söyle!

(Mary, acı bir çığlık atarak, koşmaya başlar. Proctor yakalar.)

MARY WARREN : Bırakın gideyim, bırakın beni! Dayanamıyorum, dayanamıyorum…

ABIGAIL *(başını yukarı kaldırıp bağırarak)* : Allah'ım! Acı bana Allah'ım! Uzaklaştır benden bu kara gölgeyi!

(Proctor birdenbire Abigail'in üzerine atılır, saçlarından yakalayıp çeker. Abigail acıdan bağırır. Danforth, şaşırmış: "Ne yapıyorsun?" diye, Parris de : "Çek pis ellerini kızdan!" diye bağrışırlar. Proctor'ın gürleyen sesi hepsini bastırır.)

PROCTOR : Sen Allah'ın adını nasıl ağzına alırsın! Ne suratla! Kaltak! Orospu!

(Herrick, Proctor'ı kızdan uzaklaştırır.)

HERRICK : John!

DANFORTH : Ne söylüyorsun, be adam! Ne söylüyorsun!

PROCTOR *(soluk soluğa, bitkin)* : Orospu, evet, orospu bu kız!

DANFORTH *(afallayarak)* : Ne söylediğini…

ABIGAIL : Bay Danforth, yalan söylüyor!

PROCTOR : Suratına bakın! Bir çığlık da benim için atar şimdi! Cadı der bana da! Ama…

DANFORTH : Geçme söylediğin sözü! İspat etmek zorundasın söylediğini!

PROCTOR *(ürpererek, canı ağzına gelmiş gibi)* : Yattım, bayım, ben yattım bu kızla!

DANFORTH : Ne dedin? Günaha mı girdin?

FRANCIS *(kulaklarına inanamayarak)* : John, sen söyleyemezsin böyle bir şey…

PROCTOR : Ah, Francis, benim içimdeki kötülükten biraz sende de olsaydı da halimden anlasaydın! *(Danforth'a)* İnsan, durup dururken, adını kirletmez. Bundan kuşkunuz olmaz herhalde.

DANFORTH *(hâlâ şaşkın)* : Ne za…ne zaman, nerede oldu bu iş?

PROCTOR *(utançtan sesi kısılır gibidir)* : Tam yerinde…hayvanlarımın yattığı ahırda, sekiz ay kadar önce. O günden sonra da olan oldu bana. Bu kız, benim evimde hizmetçiydi, bayım. *(Ağlamamak için çenesini sıkar.)* İnsan bazen Allah'ı uykuda sanır, uyumaz oysa, Allah her şeyi, her şeyi görür. Biliyorum artık bunu. Yalvarırım, bayım, yalvarırım, bu kızı olduğu gibi görün artık. Karım, sevgili, iyi yürekli karım, olan bitenden sonra bu kızı kapı dışarı etti, sokağa attı. İşte içerlediği bu yalnızca, yediremediği bu kendine! Onun için de, kalkmış şimdi… *(Devam edemeyecek kadar perişandır.)* Sayın başkan, beni bağışlayın, bağışlayın bu halimi! *(Kendi kendine kızar, yüzünü Danforth'dan çevirir. Sonra içinde kalanı birden boşaltır gibi.)* Niyeti karımın mezarı üstünde benimle hora tepmek! Hani olmayacak şey de değil bu, düşkünlüğüm yok değildi bu kıza. Allah yardımcım olsun! Düşkünlüğümü belli ettim ona, umuda kapıldı bundan. Ama kahpece öç almak, onun bütün istediği bu. Görün, böyle

olduğunu. Kendimi teslim ediyorum size, ne isterseniz yapın. Ama, görün her şeyi olduğu gibi. Görmezlik edemezsiniz artık.

DANFORTH *(rengi uçmuş bir halde Abigail'e döner)* : Bu adamın söylediklerinde hiçbir doğru yan var mı?

ABIGAIL : Beni böyle sorular karşısında bırakırsanız, çıkar giderim, bir daha da gelmem!

(Danforth kararsız görünür.)

PROCTOR : Kendi onuruma teneke çaldım uluorta! Kendimi kepaze ettim önünüzde! Bana inanmazlık edemezsiniz artık, Bay Danforth. Karım suçsuzdur, tek kusuru bir kahpenin kahpeliğini fark etmiş olmaktır.

ABIGAIL *(Danforth'a doğru yürüyerek)* : Ne biçim bakıyorsunuz bana? *(Danforth konuşmaz.)* Ben böyle kuşkuyla baktırmam kendime! *(Döner, kapıya doğru yürür.)*

DANFORTH : Buradan çıkmak yok Abigail! *(Herrick önüne durur; Abigail, gözleri ateş saçarak, geri döner.)* Bay Parris, gidin içeri, Bayan Proctor'ı getirin buraya!

PARRIS *(itiraz eder gibi)* : Ama, efendimiz, bütün bunlar…

DANFORTH *(kısa keserek)* : Getirin, diyorum size! Burada konuşulanlardan tek kelime söylemeyin kendisine. Gelirken de kapıya vurup öyle gelin. *(Parris gider.)* Şimdi bataklığın dibine kadar ineceğiz. *(Proctor'a)* Karınız dürüst bir kadındır diyorsunuz.

PROCTOR : Ömründe tek yalan söylememiştir. Kimi insan türkü söyleyemez, kimi insan ağlayamaz, benim karım da yalan söyleyemez. Neler çekmedim bayım, bunu anlayıncaya kadar!

DANFORTH : Bu kızı evinden attığı zaman ne yaptığını vurdu mu yüzüne?

PROCTOR : Evet, bayım.

DANFORTH : Demek biliyordu işlediğin günahı?

PROCTOR : Evet bayım, biliyordu.

DANFORTH : Peki. *(Abigail'e)* Bak, kızım, Bayan Proctor seni böyle bir günah için attığını söylerse, Allah yardımcın olsun! *(Kapıya vurulur.Danforth kapıya doğru bağırır)* Durun bir dakika! *(Abigail'e)* Sen arkanı dön. Dön çabuk! *(Proctor'a)* Sen de öyle. *(İkisi arkalarını döner: Abigail yavaş yavaş dönerken bunun ne kadar gücüne gittiği belli eder.)* Hiçbiriniz yüzünüzü göstermeyeceksiniz Bayan Proctor'a. Buradakilerin hiçbiri de tek kelime söylemeyecek, evet ya da hayır anlamına gelebilecek hiçbir işaret yapmayacak. *(Kapıya dönüp seslenir.)* Girin! *(Kapı açılır. Elizabeth, Parris'le girer.*

Paris uzaklaşır. Elizabeth tek başına ortada durur. Proctor'a bakar.) Bay Cheever, konuşulacakları kelime kaçırmadan tutanağa geçirin. Hazır mısınız?

CHEEVER : Hazırım, efendim.

DANFORTH : Yaklaşın, bayan! *(Elizabeth yaklaşır, gözü hep Proctor'ın sırtındadır.)* Bana bakın yalnız, kocanıza değil. Benim gözlerime yalnız.

ELIZABETH *(zayıf bir sesle)* : Peki efendim.

DANFORTH : Öğrendiğimize göre, siz bir tarihte hizmetçiniz Abigail Williams'ı evinizden kovmuşsunuz.

ELIZABETH : Doğru.

DANFORTH : Kovmanızın nedeni neydi? *8Bir an duraklama. Elizabeth, Proctor'a doğru bir göz atar.)* Yalnız benim gözlerime bakacaksınız, kocanıza değil. Vereceğiniz karşılığın ne olduğunu biliyorsunuz, yardıma gereksinmeniz yok. Abigail Williams'ı niçin işten çıkardınız?

ELIZABETH *(ne söyleyeceğini bilmez, bir tuzak karşısında hisseder kendini; vakit kazanmak için dudaklarını ıslatır)* : Memnun kalmadım kendisinden…kocam da…

DANFORTH : Neden memnun kalmadınız?

ELIZABETH : Kız biraz…*(Bir an Proctor'a bakar.)*

DANFORTH : Bayan, bana bakın! *(Elizabeth ona bakar.)* Temiz mi değildi? Tembel miydi? Bir rahatsızlık mı verdi size?

ELIZABETH : Ne diyeyim size…Ben hastaydım o zamanlar. Hasta iken…Kocam iyi adamdır, dürüst adamdır. Başkaları gibi içip sarhoş olmaz, meyhanelerde vaktini kaybetmez, hep işinde gücündedir. Ama, ben hastalanınca…Son çocuğumdan sonra bir hayli hasta yattım, bir ara kocam benden uzaklaşıyor gibi geldi bana. Bu kız da…*(Abigail'e döner.)*

DANFORTH : Bana bakın!

ELIZABETH : Peki efendim. Abigail Williams…

DANFORTH : Evet, Abigail Williams?

ELIZABETH : Kocam ona tutuldu sandım. Bir gece, sinirden olacak, aklım karıştı, kızı sokağa attım.

DANFORTH : Kocanız gerçekten uzaklaşmış mıydı sizden?

ELIZABETH *(ecel terleri dökerek)* : Kocam, benim kocam, iyi bir insandır, bayım.

DANFORTH : Kocanız yüz çevirdi mi sizden?

ELIZABETH : Kocam…*(Başını Proctor'dan yana eğmek ister.)*

DANFORTH *(Elizabeth'in üzerine eğilip eliyle yüzünü kendine çevirir)* : Bana bakın! Kocanız John Proctor bu kızla günaha girdi mi? *(Elizabeth bir türlü yanıt veremez.)* Sorduğuma cevap verin! Kocanız günaha girdi mi?

ELIZABETH *(zayıf sesle)* : Hayır, bayım.

DANFORTH : Muhtar, bayanı götür!

PROCTOR : Elizabeth, söyle doğruyu!

DANFORTH : Söyleyeceğini söyledi. Götürün!

PROCTOR *(bağırarak)* : Elizabeth, ben söyledim doğrusunu!

ELIZABETH : Aman yarabbi! *(Kapı arkasından kapanır.)*

PROCTOR : Kurtarmak, onurumu kurtarmak istedi yalnızca.

HALE : Sayın başkan, bu durumda yalan söylenir tabii. Yalvarırım size, durdurun artık bu işi, bir başkasını daha mahkum etmeden. Ben vicdanımı susturamam artık. Kişisel garez var bunun içinde. Ta başından beri bu adamın doğru olabileceği geçiyordu içimden. Allah'ıma yemin ederim, inanıyorum artık bu adama. Karısını geri çağırın rica ederim, çağırın da, hüküm vermezden önce…

DANFORTH : Kadın hiçbir günahtan söz etmedi, yalan söyledi bu adam.

HALE : Ben inanıyorum söylediklerine! *(Abigail'i göstererek)* Bu kızda da sahte bir yan görmüştüm baştan beri! Bu kız…

(Abigail garip, korkunç bir çığlıktan sonra tavana doğru bağırır.)

ABIGAIL : Gelemezsin! Git buradan, diyorum sana!

DANFORTH : Ne var? Ne oluyor? *(Abigail, tavanı göstererek, korkudan yüzü gözü gerilmiş, yavaş yavaş ayağa kalkar. Kızlar da tavana bakıp onunla birlikte kalkarlar, sonra Hathorne, Hale, Putnam, Cheever, Herrick ve Danforth da onlara uyarlar.)* Ne var orada? *(Gözlerini tavandan indirir, korku içindedir, gerçekten gergin bir sesle.)* Abigail! Abigail! *(Abigail kıpırdamaz; öteki kızlarla birlikte ağzı açık, tavana bakıp fısıldar gibi sesler çıkarır.)* Kızlar, ne oluyor size?

MERCY LEWIS *(parmağıyla göstererek)* : Orada! Direğin üstünde! İşte!

DANFORTH *(yukarı bakıp)* : Hani, nerede?

ABIGAIL : Niçin?...*(Yutkunur.)* Niçin geliyorsun, sarı kuş?

PROCTOR : Ne kuşu? Kuş falan gördüğü yok kimsenin!

ABIGAIL *(yüzü tavanda)* : Yüzümü değil mi? Yüzümü yırtacaksın!

PROCTOR : Bay Hale…

DANFORTH : Susun!

ABIGAIL *(tavandaki kuşu yumuşatmak ister gibi, tatlılıkla konuşarak)* : Ama yüzümü Allah yarattı benim…Yüzümü yırtamazsın Mary! Kıskançlık büyük günahtır, Mary!

MARY WARREN *(ayağa fırlar, korku içindedir, yalvarır)* : Abby!

ABIGAIL *(hiç bozmadan, kuşla konuşur)* : Ah Mary! Niçin değiştiriyorsun böyle kendini? Günah, korkunç bir günah bu senin yaptığın! Cadılara bırak bu marifeti! Biliyorum ne istediğini, ama yapamam, susamam! Allah söyletiyor beni! Allah'ın işi benim gördüğüm iş!

MARY WARREN : Abby, ben buradayım, Abby!

PROCTOR *(atılarak)* : Aldatıyorlar, Bay Danforth, aldatıyorlar sizi!

ABIGAIL *(kuş birden üstüne atılacakmış gibi korkudan gerileyerek)* : Yapma Mary, yalvarırım sana! İnme, inme aşağı!

SUSANNA WALCOTT : Pençelerine bakın! Açıyor, pençelerini açıyor!

PROCTOR : Yalan! Yalan!

ABIGAIL *(gözleri yukarıda, biraz daha gerileyerek)* : Mary, ne olursun! Yapma bunu bana!

MARY WARREN *(Danforth'a)* : Benim ona bir şey yaptığım yok!

DANFORTH *(Mary'ye)* : Nedir gördüğü şey, söylesene!

MARY WARREN : Bir şey gördüğü yok!

ABIGAIL *(şimdi artık büyülenmiş gibi, tam karşısındaki boşluğa gözlerini dikerek, Mary Warren'ın her söylediğini aynı sesle tekrarlar)* : Bir şey gördüğü yok!

MARY WARREN *(yalvararak)* : Abby, yapma bunu!

ABIGAIL ve ÖTEKİ KIZLAR : Abby, yapma bunu!

MARY WARREN *(kızlara)* : Ben buradayım, burada!

KIZLAR : Ben buradayım, burada!

DANFORTH *(dehşet içinde)* : Mary Warren! Çek ruhunu kızların üstünden!

MARY WARREN : Bay Danforth!

DANFORTH : Şeytanla anlaştın değil mi, anlaştın?

MARY WARREN : Haşa! Haşa!

DANFORTH *(kendini kaybetmeye başlayarak)* : Hepsinin ağzına senin dilin girmiş sanki. Neden? Neden çıkmaz oldu kendi sesleri?

PROCTOR : Bana bir kırbaç verin de bakalım çıkmıyor mu kendi sesleri?

MARY WARREN : Oynuyorlar sizinle, oynuyorlar!

KIZLAR : Oynuyorlar sizinle, oynuyorlar!

MARY WARREN *(öfkeyle kızlara dönüp ayağını yere vurur)* : Abby, yeter!

KIZLAR : Abby, yeter!

MARY WARREN *(yumruklarını kaldırıp bağırarak)* : Yeter!

KIZLAR : *(yumruklarını kaldırarak)* : Yeter!

(Mary Warren ne yapacağını bilemez; Abigail'in ve kızların inadı onu da yenmeye başlamıştır. Ağzının içinde bir şeyler mırıldanır, ellerini çaresizlikle havaya kaldırır. Kızlar taklidini yaparlar.)

DANFORTH : Geçenlerde cinler senin üstüne saldırıyordu. Şimdiyse sen başkalarına saldırıyorsun. Bu gücü nereden aldın, söyle bakalım, nereden aldın bu gücü?

MARY WARREN *(Abigail'e gözlerini dikerek)* : Benim böyle bir gücüm yok.

KIZLAR : Benim böyle bir gücüm yok.

PROCTOR : Sizinle alay ediyorlar, bayım!

DANFORTH : Son iki hafta içinde ne oldu da değiştin, söylesene! Şeytanı gördün değil mi, şeytanı?

HALE *(Abigail'i ve kızları göstererek)* : Bunlara inanamaz, inanamazsınız artık.

MARY WARREN : Ben…

PROCTOR *(kızın gevşediğini fark ederek)* : Mary, Allah yalancıları cehennemde yakar!

DANFORTH *(Mary'nin üstüne yürüyerek)* : Gördün, değil mi, gördün şeytanı? İblisle pazarlık ettin, değil mi, söyle!

PROCTOR : Yalancılar cehennemde yanacak, Mary!

(Mary gözleri Abigail'de, bir şeyler mırıldanır. Abigail hâlâ yukarıdaki kuşa bakmaktadır.)

DANFORTH : İşitmiyorum, ne söylüyorsun? *(Mary yine anlaşılmaz bir şeyler mırıldanır)* Ya itiraf edersin, ya asılırsın! *(Mary'yi tutup, yüzünü kendine çevirir.)* Benim kim olduğumu biliyor musun? Asılacaksın diyorum sana, itiraf et!

PROCTOR : Mary, meleği unutma! Doğru yoldan ayrılma, sonra…

ABIGAIL *(tavanı göstererek)* : Kanatlar! Açıyor kanatlarını! Mary, acı bana! Yapma Mary, yapma!

HALE : Ben bir şey görmüyorum, Bay Danforth!

DANFORTH *(Mary ile burun buruna gelir)* : İtiraf edecek misin bu gücü nereden aldığını? Söyle, çabuk!

ABIGAIL : iniyor, inecek aşağı! Yürüyor direğin üstüne!

DANFORTH : Söyle, çabuk söyle!

MARY WARREN *(gözleri boşlukta, korkuyla)* : Söyleyemem!

KIZLAR : Söyleyemem!

PARRIS : At şeytanı içinden! Bak yüzüne korkmadan! Kov, yürü üstüne! Biz seninle beraberiz, Mary, kurtaracağız seni: Sen karşı koy yalnız, karşı koy, yılma!

ABIGAIL *(yukarı bakarak)* : Bakın, bakın! Geliyor işte, geliyor!

(Abigail ile öteki kızlar gözlerini koruyarak duvara doğru koşarlar. Sonra kurtulamayacaklarını anlamışlar gibi, korkunç bir çığlık koparırlar. Mary, onlardan yana olmaktan başka çare bulamayarak, ağzını açar ve haykırır onlarla birlikte. Abigail ve öteki kızlar yavaş yavaş uzaklaşır, Mary'yi yalnız bırakırlar. Mary, gözlerini sanki kuşa dikerek tek başına delirmiş gibi bağırır. Herkes ürke ürke ona bakar. Proctor yanına gelir.)

PROCTOR : Mary, haydi söyle artık başkana bunların...*(Mary onun kendine yaklaştığını görür görmez geriye fırlar ve haykırır.)*

MARY WARREN : Dokunma, dokunma bana! *(Bu söz üzerine kızlar kapının önünde dururlar.)*

PROCTOR *(şaşırarak)* : Mary!

MARY WARREN *(Proctor'ı göstererek)* : Sen şeytanın adamısın!

(Proctor olduğu yerde donakalır.)

PARRIS : Allah'a şükürler olsun!

KIZLAR : Allah'a şükürler olsun!

PROCTOR : Ne demek bu, Mary? Nasıl…

MARY WARREN : Seninle asılmayacağım ben! Ben Allah'ımı severim! Ben severim Allah'ımı!

DANFORTH *(Mary'ye)* : O mu zorladı seni şeytanla anlaşmaya?

MARY WARREN *(kendinden geçmiş bir halde, Proctor'ı göstererek)* : Her gece geliyor bu adam bana, her gün geliyor, yazıl diyor bana!

DANFORTH : Yazıl ne demek!

PARRIS : Şeytanın defterine mi? Bir defterle mi geliyor sana?

MARY WARREN *(garip bir hal içinde, korka korka, Proctor'ı gösterir)* : İmzamı, imzamı istiyor hep! "Karım asılırsa,öldürürüm seni!" diyor bana. Seninle mahkemeye gideceğiz diyor durmadan!

(Danforth, hayret ve korkuyla başını Proctor'dan yana çevirir.)

PROCTOR *(çaresizlik içinde Hale'i aranarak)* : Bay Hale! Bay Hale!

MARY WARREN *(hıçkırmaya başlayarak)* : Her gece uyandırıyor beni! Gözleri parıl parıl…Parmakları pençe gibi gırtlağımda…İmzalıyorum ben de, imzalıyorum hemen!

HALE : Sayın başkan, bu çocuk bilmiyor ne söylediğini!

PROCTOR *(Danforth gözlerini üstüne dikerken)* : Mary! Mary!

MARY WARREN *(Proctor'a doğru bağırır)* : Hayır, ben Allah'tan yanayım! Gitmem artık senin yolundan! Allah'ımı seviyorum ben! Şükürler olsun Allah'ıma! *(Hıçkırır. Abigail'e doğru atılır.)* Abby! Abby! Bir şey yapma artık bana! *(Herkes Abigail'e bakar. Abigail sonsuz bir sevecenlikle eğilir, hıçkıran Mary'yi kendine çeker, sonra dönüp Danforth'a bakar.)*

DANFORTH *(Proctor'a)* : Belli et kendini! Söyle, kimsin sen! *(Proctor'ın öfkeden dili tutulur.)* İsa'nın düşmanıyla birlik oldun, değil mi? Gördün ne kadar gücün kuvvetin olduğunu! İnkar edemezsin artık! Gizleme kendini, konuş!

HALE : Sayın başkan!...

DANFORTH : Sizin hiçbir sözünüze güvenemem, Bay Hale! *(Proctor'a)* Karar ver! Şeytana kapıldığını itiraf edecek misin? Yoksa kalacak mısın karanlıklarda? Ne diyorsun, söyle!

PROCTOR *(deliye dönüş, soluk soluğa)* : Ne mi diyorum? Allah ölmüş, diyorum. Allah ölmüş!

PARRIS : İşittin! İşittin ne söylediğini!

PROCTOR *(bir deli gibi gürler, sonra)* : Yanıyor,alev alev yanıyor dünya! Şeytanın ayak seslerini duyuyorum, geliyor. İşte. Elli çeşit suratıyla görüyorum onu! Benim suratım onun suratı! Seninki Danforth, seninki de onun suratı! İnsanları cehaletten kurtaracak olanların gevşemesi yüzünden, benim gibilerin gevşemesi yüzünden, sizin gibilerin, yalana bile gerçek diyen sizin gibi kara vicdanlı insanlar yüzünden, Allah lanet ediyor soyumuza! Yanacağız, hep birlikte yanacağız Allah'ın ateşinde!

DANFORTH : Muhtar! At bu adamı içeri, Corey'yle birlikte.

HALE *(kapıdan çıkarak)* : Ben bu mahkemeden yana değilim!

PROCTOR : Allah'ı devirip bir orospuyu koyuyorsunuz yerine!

HALE : Yasaya aykırılık var! Ben yokum bu mahkemede! *(Kapıyı üstüne vurup çıkar.)*

DANFORTH *(azgın bir öfkeyle bağırır arkasından)* : Bay Hale! Bay Hale!

DÖRDÜNCÜ PERDE

(Salem Hapishanesi'nde harap bir dehliz.

Karşıda demir parmaklıklı bir pencere. Pencerenin yanı başında ağır bir kapı. Duvarların önünde iki sıra.

Dehliz karanlıktır; ama pencerenin parmaklıkları arasından ay ışığı girer. Kimseler yok gibidir. Birden, karşı duvarın arkasından, ayak sesleri duyulur, anahtar sesi işitilir, kapı açılır. Muhtar Herrick bir fenerle girer.

Herrick neredeyse sarhoştur, ağır adımlarla yürür. Sıralardan birine gider ve üstünde yatanı sarsar.)

HERRICK : Sarah, uyan! Sarah Good! *(Öteki sıraya gider.)*

SARAH GOOD *(yırtık pırtık giysisiyle doğrulur)* : Kral geliyor, kral! Tituba! Buraya geliyor!Kral buraya geliyor!

HERRICK : Öteki bodruma gidin. Burası için yeni bir kiracı var. *(Fenerini duvara asar. Tituba kalkar.)*

TITUBA : Hiç de krala benzemiyor. Muhtar gibi geliyor bana.

HERRICK *(cebinden bir şişe çıkararak)* : Haydi, çekin arabayı burada! *(İçer. Sarah Good, yüzüne doğru sokulur.)*

SARAH GOOD : Ha! Sen misin muhtar! Ben de şeytan geliyor sandım üstümüze! Madem ayrılıyoruz artık, şişenden vermez misin biraz?

HERRICK *(şişeyi uzatır)* : Ayrılıyoruz demek? Yolculuk ne yana Sarah?

TITUBA *(Sarah içerken)* : Barbados'a, benim memlekete gidiyoruz! Şeytan neredeyse gelir şimdi, kanatlar manatlarla.

HERRICK : Aman ne iyi! Güle güle gidin!

SARAH GOOD : İkimiz bir çift mavi kuş olmuş uçuyoruz, düşün, güney denizlerine doğru! Ya, işte böyle muhtar! Bizim işler düzeliverdi birdenbire! *(Şişeyi kaldırıp tekrar içmek ister.)*

HERRICK *(şişeyi elinden alarak)* : Sen su şişeyi versene bana, yoksa uçamazsın kolay kolay! Haydi, yürüyün bakalım!

TITUBA : Senin için de konuşurum şeytanla, bizimle gelmek istersen.

HERRICK : İstemez olur muyum, Tituba! Tam cehenneme uçulacak bir sabah.

TITUBA : Ooo! Barbados cehennem olur mu hiç? Şeytan ne keyfeden bilsen Barbados'ta! Ne danslar, ne türküler ! Sizler burada rahat vermiyorsunuz ki zavallıya! Buralar fazla soğuk onun için. Ruhu donuyor bizim Koca Oğlan'ın bu sizin ülkenizde. Barbados'da bilsen ne tatlıdır o…*(Dışarıdan bir öküz böğürmesi işitilir. Tituba pencereye doğru sıçrayıp bağırır.)* Evet, buradayım, Sultanım! Sarah, geldi, kral geldi!

SARAH GOOD : Buradayım Haşmetli, geliyorum! *(Sarah çarçabuk pılısını pırtısını toplarken,Hopkins, bir bekçi ile girer.)*

HOPKINS : Vali vekili geliyor.

HERRICK *(Tituba'yı iterek)* : Haydi be, yürü, yürü, çabuk!

TITUBA *(karşı koyarak)* : Dur canım! Benim için geliyor! Ülkeme gönderecek beni!

HERRICK *(Tituba'yı kapıya doğru iterek)* : Senin Koca Oğlan değil o, sütü bozuk bir koca inek sadece! Haydi yürü, yürü!

TITUBA : Al beni şeytan! Götür beni!

SARAH GOOD *(bağıra bağıra çıkan Tituba'nın ardından yürüyerek)* : Söyle, ben de geliyorum! Söyle, Sarah Good da geliyor de!

(Dışarıdan Tituba'nın sesi gelir: "Şeytan, al götür, ülkeme beni!" Hopkins'in sesi: "Yürü!..." Herrick döner, ıvırı zıvırı toparlayıp bir köşeye sürmeye koyulur. Ayak sesleri, duyarak döner: Danforth ve yargıç Hathorne girerler. Acı soğuğa karşı kalın gocuklar giymişler, şapkaları da başlarındadır. Arkalarından Cheever gelir: Omzunda posta çantası, kolunun altında yazı takımını koyduğu yassı bir tahta kutu vardır.)

HERRICK : Günaydın, bayım!

DANFORTH : Bay Parris nerede?

HERRICK : Gidip çağırayım. *(Kapıya doğru yürür.)*

DANFORTH : Muhtar! *(Herrick durur.)* Rahip Hale ne zaman geldi buraya?

HERRICK : Gece yarısına doğru.

DANFORTH *(kuşkuyla)* : Ne arıyor burada? Anlayabildin mi?

HERRICK : Asılacakların yanına gidiyor. Dua ediyor onlarla. Şimdi Nurse kadının yanında. Bay Parris de onunla beraber.

DANFORTH : Ya, o da demek! Rahip Hale'in buraya gelmesi yasak değil miydi? Niçin bıraktın içeri?

HERRICK : Ne yapayım efendim, Bay Parris bıraktırdı. Bir şey diyemezdim.

DANFORTH : Sen sarhoş musun muhtar?

HERRICK : Hayır efendim. Gece çok soğuk, ateş de yok burada…

DANFORTH *(öfkesini tutarak)* : Git, Bay Parris'i çağır.

HERRICK : Peki efendim.

DANFORTH : Öff! Ne pis kokuyor burası!

HERRICK : Şimdi çıkardım buradakileri, siz geliyorsunuz diye.

DANFORTH : Çok içmek yok, muhtar! Karışmam sonra!

HERRICK : Peki efendim. *(Biraz durup, başka emir bekler, fakat Danforth, canı sıkılmış, ona sırtını çevirir, Herrick çıkar. Duraklama. Danforth düşünür.)*

HATHORNE : Hale'in ağzını arasanız efendim. Son günlerde Andover'a gidip vaaz vermiş olabilir. Hiç şaşmam gitmişse.

DANFORTH : Onu sonra düşünürüz. Şimdilik Andover'ı bırak. Parris onunla birlikte dua ediyormuş. Garip değil mi? *(Avuçlarına hohlar, pencereye doğru yürür, dışarı bakar.)*

HATHORNE : Başkanım, Bay Parris'i tutuklularla o kadar uzun boylu bırakmak doğru bir şey değil gibi geliyor bana. *(Danforth merakla ona döner.)* Bu günlerde bu adamın bakışları bir tuhaf.

DANFORTH : Bir tuhaf mı?

HATHORNE : Dün, evinden çıkarken rastladım, merhaba dedim kendisine. Başladı ağlamaya, bir şey söylemeden yürüdü gitti. Köyde onun kendini salıvermiş halde görünmesi iyi bir şey değil.

DANFORTH : Belki bir derdi vardır.

CHEEVER *(soğuğa karşı ayaklarını yere vurarak)* : İnekler yüzünden olacak, bayım.

DANFORTH : İnekler mi?

CHEEVER : İnekler başı boş sokaklara döküldü, sahipleri hapiste. Kim bakacak bu ineklere, bu yüzden köyün başı dertte. İnekler yüzünden çatıştılar. Ağlaması bundan. Bu adamın çatışıp ağlamadığı zaman yok ki zaten. *(Koridordan, birinin geldiğini duyarak, Hathorne ve Danforth ile birlikte döner. Parris girerken Danforth başını kaldırır. Bitkin, ürkek, kalın gocuğu içinde ter dökmektedir.)*

PARRIS *(girer girmez Danforth'a)* : Günaydın efendim. Geldiğinize teşekkür ederim. Sizi bu kadar erken uyandırdığım için özür dilerim. Günaydın Bay Hathorne.

DANFORTH : Rahip Hale'in buraya girmesini yasak etmiştim.

PARRIS : Bir dakika, başkanım. *(Geriye dönüp, bir koşu kapıyı kapar, gelir.)*

HATHORNE : Onu tutuklularla yalnız mı bırakıyorsunuz?

DANFORTH : Ne işi var burada?

PARRIS *(dua eder gibi ellerini kaldırarak)* : Başkanım, dinleyin beni! Allah gönderdi onu. İçeride Rebecca'yı imana getirmeye çalışıyor.

DANFORTH *(şaşırarak)* : İtiraf mı ettirmek mi istiyor?

PARRIS *(oturarak)* : Dinleyin! Rebecca buraya geleli üç ay oldu, benimle bir tek sözcük konuşmadı. Oysa Hale ile oturmuş, konuşuyor. Kız kardeşi, Martha Corey, iki üç kadın daha var yanında. Hale yola getiriyor onları, suçlarını itiraf ettirecek, hayatlarını kurtaracak.

DANFORTH : Öyleyse gerçekten Allah göndermiş onu. Peki, yumuşadılar mı bari? Yola geldiler mi?

PARRIS : Daha gelmediler. Ama, sizi çağırayım da, dedim, birlikte düşünelim, acaba daha doğru olmaz mı bunları…*(Söylemeyi göze alamaz)* Sormak istedim ki size, acaba bırakmaz mıydınız…

DANFORTH : Bay Parris, açık konuşun! Nedir derdiniz?

PARRIS : Yeni bir şeyler oldu, efendim, mahkemenin…mahkemenin bunları hesaba katması gerek. Yeğenim, bayım, yeğenim…Yeğenim kaçtı sanıyorum.

DANFORTH : Kaçtı mı?

PARRIS : Size bunu daha önce haber vermek istedim, ama…

DANFORTH : Aması ne? Ne zaman kaçtı?

PARRIS : Üç gece oldu. Bakın ne oldu bayım, bir gece Mercy Lewis'de kalacağım, dedi bana. Ertesi gün dönmeyince, Bay Lewis'e adam gönderdim, sordum…Oysa Mercy'de babasına o gece bizde kalacağını söylemiş.

DANFORTH : İkisi birden mi kaçmış?

PARRIS *(korku içinde)* : Evet, ikisi birden!

DANFORTH *(telaşla)* : Adam göndermeli peşlerine. Nerede olabilir bunlar?

PARRIS : Başkanım, korkarım, bir gemiye bindi bunlar. *(Danforth donakalır.)* Kızım anlatıyor. Geçen hafta hep gemi sözü ediyorlarmış. Sonra, bu gece,ne göreyim, dolabım zorlanıp açılmış. *(Gözyaşlarını tutmak için ellerini gözlerine götürür.)*

HATHORNE : Paranızı mı çalmış?

PARRIS : Otuz bir arlınım gitti. Beş param kalmadı. *(Yüzünü elleriyle kapar ve hıçkırmaya başlar.)*

DANFORTH : Paris, ne beyinsiz adammışsın sen! *(Fena halde canı sıkılarak odanın içinde düşünceli düşünceli, bir aşağı bir yukarı yürür.)*

PARRIS : Bana çatmanızın bir yararı yok, bayım. Salem'den kaçtıklarına göre, bir şeyden korkuyordu bunlar. Yoksa kaçmazlardı. *(İnandırmaya çalışır.)* Durun bunun

üzerinde, başkanım. Abigail, köyde olan biteni çok yakından bilir. Andover haberleri buraya yayılınca…

DANFORTH : Andover işi yolunda. Cuma günü mahkeme orada kurulacak. Soruşturmalara yeniden başlanacak.

PARRIS : Bundan eminim, bayım, ama, buradaki söylentilere göre, halk ayaklanmış Andover'da. Hem de…

DANFORTH : Andover'da ayaklanma falan yok.

PARRIS : Ben burada duyduklarımı söylüyorum size, Andover mahkemeyi kovmuş diyorlar, kimseye de cadı lafı ettirmiyorlarmış. Burada birtakım insanlar toplanıp bu haberlerle besleniyorlar. İnanın bana, bayım. Bir ayaklanma olacak burada, bundan korkuyorum.

HATHORNE : Ayaklanma mı? Ne münasebet! Kim asılsa, bakıyorum, köy halkı memnun.

PARRIS : Hathorne, şimdiye kadar asılanlar başka, bugün asılacak başka, Rebecca Nurse, Bridget kadına benzemez: O Bishop ile evlenmeden, üç yıl nikahsız yatmıştı onunla. John Proctor da, ayyaşlığı yüzden ailesini perişan eden Issac Ward değildir. *(Danforth'a)* Bunların köyde büyük bir saygınlığı var. Keşke olmasaydı, ama var. Rebecca, darağacına gelip bir dua etti mi, korkarım, halk çileden çıkıp üstünüze yürüyecek.

HATHORNE : Başkanım, bu kadın cadılıktan hüküm giydi. Mahkemenin kararı…

DANFORTH *(derin derin düşünerek, Hathorne'a elini uzatır)* : Durun rica ederim! *(Parris'e)* Peki, senin önerin nedir?

PARRIS : Bence bu idamları geriye bırakmalı.

DANFORTH : Rahip Hale'in buraya dönmesi, işi değiştirdi. Ona güvenebiliriz bence. Bunlardan birine itiraf ettirebilirse, halk öteki idamları hoş görebilir. O zaman hepsinin şeytana uyduklarına kuşku kalmaz. Bunlar itiraf etmeden suçsuzuz diye bağırarak asılırsa, kuşkular artacak. Birçok dürüst insan onlara ağlayacak. Bu gözyaşları altüst eder gördüğümüz büyük işi.

DANFORTH *(biraz düşündükten sonra Cheever'a gider)* : Listeyi ver bana!

(Cheever, posta çantasını açıp arar.)

PARRIS : Unutmamalısınız ki, bayım, John Proctor'ın aforoz kâğıdını okumak üzere halkı çağırdığım zaman, otuz kişi bile yoktu dinlemeye gelen. Bu açıkça belli ediyor kızgın olduklarını. Üstelik de…

DANFORTH *(listeyi inceleyerek)* : Geri bırakmak olmaz.

PARRIS : Aman efendim…

DANFORTH : Siz şunu söyleyin bana: Bu adamlardan hangisi yola gelebilir sizce? Ben kendim gidip gün doğuncaya kadar uğraşacağım itiraf ettirmeye. *(Listeyi Parris'e uzatır.)*

PARRIS *(listeye yalnızca bir göz atar)* : Vakit yok, gün doğmasına da çok az kaldı.

DANFORTH : Elimden geleni yapacağım. Hangileri için umut var, dersin?

PARRIS *(Listeye bakmaz bile. Titrek bir sesle)* : Sayın başkan…Hançer…bir hançer…*(Ürperir.)*

DANFORTH : Hançer ne demek?

PARRIS : Bu gece evden çıkarken kapımı açınca ayaklarımın dibine şırak diye bir hançer saplandı. *(Herkes susar. Danforth düşünür.Parris haykırır.)* Bu türlülerini asamazsınız. Yaşamım tehlikede. Gece dışarı çıkmayı göze alamıyorum.

(Rahip Hale girer. Hepsi sessizce ona bakarlar. Yürürken üzgün, bitkindir. Yüzünde her zamankinden daha açık bir ifade vardır.)

DANFORTH : Kutlarım, rahip Hale, sizi hayırlı işinize dönmüş görmekle memnunum.

HALE *(Danforth'a doğru ilerleyerek)* : Bunları bağışlamanızdan başka çare yok. Nuh diyor, peygamber demiyorlar.

(Herrick girer, bekler.)

DANFORTH *(dikine gitmeden)* : Durumu kavrayamıyorsunuz, Bay Hale. Aynı suçla on iki kişiyi astıktan sonra bunları bağışlayamam. Doğru olmaz.

PARRIS *(bozularak)* : Rebecca itiraf etmiyor mu?

HALE : Gün neredeyse doğacak. Bana zaman vermelisiniz, sayın başkanım.

DANFORTH : Siz beni dinleyin şimdi. Boşuna umuda kapılmayın! Ne bağışlama, ne de geri koyma için hiçbir dilek kabul edemeyeceğim. İtiraf etmeyenler asılacak. On ikisi asıldı. Bugün asılacak yedi kişinin de adlarını yaydık. Bütün köy asılmalarını görmeye gelecek. Bunu geriye atma benim bocaladığıma belirti sayılır. Bağış da, geciktirme de şimdiye kadar asılanların suçlu olmadıkları kuşkusunu uyandırır. Ben, Allah'ın yasası adına konuştuğum sürece, sesimi kısamam, gevşeyemem. Halkın öç almasından korkuyorsanız şunu bilin: Yasaya karşı koyan on bin kişi de olsa asarım, denizler

dolusu gözyaşı da aksa yasaların verdiği kararı yumuşatamaz. Şimdi toparlayın kendinizi erkekçe ve bana yardım edin! Allah'ın size verdiği görev de budur. Hepsiyle konuştunuz mu, Bay Hale?

HALE : Proctor'dan başka hepsiyle konuştum. Onu kuleye çıkarmışlar.

DANFORTH *(Herrick'e)* : Proctor ne durumda şimdi?

HERRICK : Bir koca kartal gibi tünemiş, oturuyor. Arada bir, ağzına bir lokma koymasa, insan yaşadığının farkına varmayacak.

DANFORTH *(bir an düşündükten sonra)* : Ya karısı? Karısının karnı burnunda olacak herhalde.

HERRICK : Evet, öyle.

DANFORTH : Ne dersiniz, Bay Parris? Siz bu adamı daha iyi tanırsınız. Karısını görse yumuşar mı acaba?

PARRIS : Olabilir. Üç aydır yüzünü görmedi. Karısını bir çağırsak.

DANFORTH *(Herrick'e)* : Hâlâ dik kafalı mı? Sana dayak attı mı yine?

HERRICK : Atamaz ki. Zincirle duvara bağlı.

DANFORTH *(bir an düşünür)* : Bayan Proctor'ı çağırın bana! Sonra da kocasını getirirsiniz.

HERRICK : Peki efendim.

(Herrick çıkar. Bir an sessizlik.)

HALE : Sayın başkan, idamı bir hafta geciktirir, onları itiraf ettirmeye çalıştığınızı halka bildirirseniz, bocalıyor demezler sizin için, insaflı adam derler.

DANFORTH : Ben Allah'ın güneşi durdur dediği Musa peygamber değilim. Onun için, Allah'ın verdiği cezanın vaktini değiştiremem. Cezalarını vaktinde görmek haklarıdır.

HALE *(daha sert)* : Allah sizden isyan çıkarmanızı istiyor sanıyorsanız aldanıyorsunuz, Bay Danforth.

DANFORTH *(atılarak)* : İsyan lafı duydunuz mu köyde?

HALE : Yetim çocuklar ev ev dolaşıyorlar. Sahipsiz hayvanlar yollarda bağrışıyor, çürümüş ekinlerin kokusu sarmış ortalığı, herkesin yaşamı bir orospunun çığlığına kalmış, siz hâlâ isyan lafı var mı, yok mu diye soruyorsunuz. Nasıl oldu da hâlâ bütün vilayeti yakmadılar diye sorsanız daha iyi edersiniz.

DANFORTH : Bay Hale, siz bu ay Andover'da vaaz ettiniz mi?

HALE : Allah'a şükür, Andover'da bana gereksinmeleri yok.

DANFORTH : Siz benimle alay ediyorsunuz, bayım. Ne diye döndünüz buraya?

HALE : Niçin mi? Gayet basit. Şeytanın elçisi olarak geldim. Hıristiyanları fitliyorum, birbirlerine iftira etsinler diye. *(Ciddileşir.)* Elim yüzüm kan içinde. Görmüyor musunuz, kana boyandı elim yüzüm!

PARRIS : Hişt! *(Ayak sesleri duymuştur. Herkes kapıya bakar. Herrick, Elizabeth ile birlikte girer. Elizabeth'in bileklerinde ağır zincirler vardır. Herrick zincirleri çıkarır. Elizabeth'in üstü başı kir içindedir. Benzi uçmuş, bitkin bir haldedir. Herrick çıkar.)*

DANFORTH *(pek nazik)* : Bayan Proctor! *(Elizabeth kımıldamaz.)* İyisiniz inşallah!

ELIZABETH : Altı ayım daha var kurtulmaya.

DANFORTH : Merak etmeyin, canınıza kıyacak değiliz. Biz…*(Nasıl başlayacağını bilemez, alışık değildir bu türlü konuşmalara.)* Bay Hale, bayanla siz konuşur musunuz?

HALE : Bayan Proctor, kocanız bu sabah asılacak.

(Duraklama.)

ELIZABETH *(soğukkanlılıkla)* : Duydum.

HALE : Biliyorsunuz değil mi, benim mahkeme ile bir ilişiğim yok. *(Elizabeth pek inanmaz görünür.)* Kendiliğimden geldim, Bayan Proctor. Kocanızı kurtarmak istiyorum. Çünkü asılacak olursa, ben kanına girmiş olacağım. Anlıyorsunuz değil mi, ne demek istediğimi?

ELIZABETH : Benden istediğiniz nedir?

HALE : Bayan Proctor, üç aydır İsa'mız gibi çöllerde dolaşıyorum. Bir Hıristiyan olarak ne yapmam gerektiğini arıyorum. Çünkü insanlara yalan söyleten bir rahibin günahı iki kat büyüktür.

HATHORNE : Yalan yok ortada, yalandan söz edemezsin!

HALE : Var, yalan var ortada! Hepsi suçsuz bunların!

DANFORTH : Böyle sözlere izin veremem artık!

HALE *(Elizabeth'e)* : Ne yapacağınızda aldanmayın benim aldandığım gibi. Bu köye güveyi gibi geldimse, sevgilisine gelen bir güveyi gibi geldim, ellerim din, iman armağanlarıyla dolu olarak. Allah'ın yasalarını başımda bir çelenk gibi getirdim. Apaçık bir yürekle geldim, ama her elimi dokunduğum şey öldü. Derin bir inançla baktığım her yerden kanlar aktı. Dinleyin beni, Bayan Proctor! Bir inanç ortalığı kana boyuyorsa, o inanca sarılıp kalmayın. İnsanı canından eden bir yasa yanlış bir yasadır. Yaşam, kadınım, yaşam. Tanrının en değerli lütfudur bize. Hiçbir ilke ne kadar yüksek, ne kadar parlak olursa olsun, kimseye can almak hakkını vermez. Yalvarırım

size, ne yapıp edin, kocanızı itiraf ettirin. Bırakın, yalan söylesin. Allah'ın yargısından korkmayın, çünkü Allah'ın yalancılara vereceği ceza, gurur yüzünden canlarına kıyanlara vereceği ceza, gurur yüzünden canlarına kıyanlara vereceği cezadan daha az olabilir. Siz onu yola getirebilirsiniz. Başka kimseyi dinleyeceğini sanmıyorum.

ELIZABETH *(dingin)* : Bu düşünce şeytanın düşüncesi olabilir.

HALE *(umutsuzluğun son haddine vararak)* : Kadın, Allah'ın yasaları önünde biz kim oluyoruz! Birer hayvandan başka neyiz? Onun dilediğini bilmek ne haddimize!

ELIZABETH : Ben sizinle tartışamam, bayım. O kadar bilgim yok.

DANFORTH *(ona doğru giderek)* : Bayan Proctor, sizi buraya tartışmaya çağırmadık. Bir kadın olarak kocanıza sevgi yok mu içinizde? Gün doğarken asılacak. Kocanız asılacak. Anlıyor musunuz, kocanız! *(Elizabeth yalnızca yüzüne bakar.)* Ne diyorsun, konuşacak mısın onunla? Yüreğin taştan mı senin? İnan bana, kadın, yaşamının bozukluğuna elimde başka kanıt olmasaydı, yalnız şu kupkuru gözlerin ruhunu şeytana sattığını ispat etmeye yeter de artardı bile! Bir hayvanın bile gözü yaşarır böyle bir yıkım karşısında! Şeytan kuruttu mu bütün gözyaşlarını? Bir damla acıma bırakmadı mı içinde? *(Elizabeth susar.)* Götürün bunu! Kocasıyla konuşsa da boşuna!

ELIZABETH *(tatlılıkla)* : Bırakın konuşayım onunla, sayın başkan!

PARRIS *(umuda kapılarak)* : Onu kandırmaya çalışacak mısın? *(Elizabeth duraklar.)*

DANFORTH : Onu itiraf ettirmeye çalışacak mısın, çalışmayacak mısın?

ELIZABETH : Hiçbir söz veremem. Bırakın konuşayım onunla.

(Bir gürültü. Taş üstünde sürüklenen ayak sesleri. Herkes dönüp bakar. Bir duraklama. John Proctor, Herrick ile girer. Bilekleri zincirlidir. Bir başka adam olmuştur. Saçı sakalı birbirine karışmış, üstü kirli. Gözleri üstlerine bir örümcek ağı gerilmiş gibi bulanık. Kapının eşiğinde durur, gözleri Elizabeth'e ilişir. İkisi arasında doğan heyecan, bir an herkesi susturur. Hale, yüreği sızladığını açıkça belli ederek, Danforth'a yaklaşır ve dingin konuşur.)

HALE : Sayın başkan, ne olur, yalnız bırak onları!

DANFORTH *(Hale'i sabırsızlıkla yana iterek)* : Bay Proctor, söylediler size, değil mi? *(Proctor susar, Elizabeth'e bakar.)* Gök ışımaya başlıyor. Karınla konuş, Allah yardımcın olsun, belki ayırır seni şeytandan. *(Proctor susar, gözleri hep Elizabeth'dedir.)*

HALE *(tatlılıkla)* : Sayın başkan, ne olur…

(Danforth, Hale'e sürtünüp geçer, dışarı çıkar. Hale arkasından gider. Cheever kalkar, çıkar. Arkasından Hathorne ve Herrick.)

PARRIS *(uzaktan)* : Bir bardak elma şarabı isterseniz, Bay Proctor, eminim ki…*(Proctor ona soğuk bakıp yüzünü çevirir. Paris, ellerini Proctor'a doğru uzatarak)* Allah yardımcınız olsun. *(Parris çıkar.)*

(Baş başa kalınca Proctor, Elizabeth'e doğru yürür, durur. İkisi de hızla dönen bir dünya üstünde zor ayakta duruyor gibidir. Hava sonsuz bir acı ile dolar. Proctor elini pek gerçek olmayan bir varlığa uzatır gibi uzatır, Elizabeth'e dokunur dokunmaz boğazından yarı gülümsemeye, yarı şaşkınlığa benzer garip, yumuşak bir ses çıkar. Elizabeth'in elini okşar, sonra avucuna alır. Bir an sonra, bitkin bir halde oturur. Elizabeth de karşısına oturur.)

PROCTOR : Çocuk?

ELIZABETH : Büyüyor.

PROCTOR : Ötekilerden haber var mı?

ELIZABETH : İyiler. Rebecca'nın oğlu bakıyor onlara.

PROCTOR : Sen görmedin mi?

ELIZABETH : Görmedim. *(Bir fenalık geçirir gibi olur, kendini tutar.)*

PROCTOR : Sen bir meleksin, Elizabeth!

ELIZABETH : İşkence ettiler mi sana?

PROCTOR : Ettiler. *(Duraklama. Elizabeth, içinde kabaran bir gözyaşı seline kendini kaptırmamaya çalışır gibidir.)* Şimdi de canımı alacaklar neredeyse.

ELIZABETH : Biliyorum. *(Duraklama.)*

PROCTOR : Kimse…itiraf etmedi ya?

ELIZABETH : Çokları etti.

PROCTOR : Kimler?

ELIZABETH : Yüzden fazla, diyorlar. Ballard kadın örneğin, İsaiah Goodkind de…Çok…çok…

PROCTOR : Rebecca?

ELIZABETH : Rebecca etmedi. Onun bir ayağı cennette zaten. Kimse kötülük edemez artık ona.

PROCTOR : Ya Giles?

ELIZABETH : Duymadın mı?

PROCTOR : Nereden duyayım kapadıkları yerde?

ELIZABETH : Giles öldü.

PROCTOR *(inanamaz gibi bakar)* : Ne zaman astılar?

ELIZABETH *(soğukkanlılıkla)* : Asılmadı. Ne evet dedi, ne hayır sorduklarına. Suçum yok dese asacaklardı muhakkak, malı mülkü de gidecekti elinden. Onun için sustu ve yasa karşısında Hıristiyan olarak öldü. Böyle ölünce çiftlik oğullarına kalabilecek. Yasa öyle. Evet ya da hayır demedikçe, kimse büyücülükle mahkum edilemiyor.

PROCTOR : Peki ama, nasıl öldü?

ELIZABETH *(yavaşça)* : Ezdiler, John.

PROCTOR : Ezdiler mi?

ELIZABETH : Koca taşlar koymuşlar göğsünün üstüne, evet ya da hayır desin diye taş üstüne taş koymuşlar. *(Elizabeth Giles'i hatırlayarak gülümser.)* Anlattıklarına göre yalnız şu sözler çıkmış ağzından: " Bir taş daha!" Öyle demiş ve ölmüş.

PROCTOR *(şaşkın, perişan)* : Bir taş daha!

ELIZABETH : Evet ya. Yılmaz bir insandı Giles Corey!

(Duraklama.)

PROCTOR *(Büyük bir irade gücüyle; ama Elizabeth'e pek bakamayarak)* : Benim aklımdan itiraf etmek geçti, Elizabeth. *(Elizabeth hiçbir şey belli etmez.)* Ne dersin, itiraf etsem mi dersin?

ELIZABETH : Ben bir şey diyemem, John. *(Duraklama.)*

PROCTOR *(basit bir şey sorar gibi)* : Sen ne yapmamı isterdin?

ELIZABETH : Sen ne yaparsan benim istediğim de odur. *(Bir an duraklama.)* Yaşamanı isterim elbet, John. Ona kuşku yok.

PROCTOR *(durur, sonra umutsuzca)* : Giles'in karısı? İtiraf etti mi?

ELIZABETH : Eder mi hiç!

PROCTOR : Bu bir aldatmaca, Elizabeth!

ELIZABETH : Nedir aldatmaca olan?

PROCTOR : Darağacına bir evliya gibi gidemem, bu, dünyayı kandırmak olur. Evliya değilim ben. *(Elizabeth susar.)* Ben dürüst olamadım, Elizabeth. İyi bir insan değilim ben. Gerçi, itiraf edersem, yalan söylemiş olacağım ama, hiç günaha girmemiş de değilim.

ELIZABETH : Ama itiraf etmedin ya şimdiye kadar. İyi insan olduğunu gösterir bu senin.

PROCTOR : Susuyorsam hıncımdan susuyorum. Köpeklere yalan söylemek ağırına gidiyor insanın. *(Duraklama. İlk defa olarak Elizabeth'e sıkılmadan bakar.)* Beni bağışlamanı isterdim Elizabeth.

ELIZABETH : Bağışlayacak ben değilim ki, John. Ben…

PROCTOR : Bunda biraz olsun dürüstlük görmeni isterim. Ömürlerinde hiç yalan söylememiş olanlar, ruhlarını tertemiz tutmak için ölsünler. Ama ben yalan söylemiş olurum ölmekle. Bu boş gururla ne Allah'ı kandırabilirim, ne de çocuklarımı beladan kurtarabilirim. *(Duraklama.)* Ne diyorsun?

ELIZABETH *(boğazına yumruk gibi tıkanan hıçkırıkları tutarak)* : John, sen kendi kendini bağışlamazsan benim seni bağışlamam neye yarar? *(Proctor derin bir azap içinde biraz döner.)* Benim ruhum değil kurtarılacak olan, John, seninki. *(Gerçekten bir yeri ağrıyormuş gibi ayağa kalkar, bir yanıt bulmaya can atıyormuş gibi ayakları üstünde yavaş yavaş doğrulur; Elizabeth düşündüğünü söylemekte zorluk çeker. Zaten ağladı ağlayacak durumdadır.)* Yalnız şundan emin olabilirsin, John. Çünkü ben biliyorum artık bunu. Yapacağın şey ne olursa olsun, iyi bir insanın yapacağı şey olacaktır. *(Proctor kuşkuyla Elizabeth'in gözlerini arar.)* Bu üç ayda içimi yokladım, John. *(Duraklama.)* Benim de günahlarım var. Ben soğuk bir kadın olmasaydım başkasıyla günaha girmezdin sen.

PROCTOR *(azap içinde)* : Yeter, yeter!

ELIZABETH *(içini dökerek)* : Benim ne olduğumu bil, daha iyi.

PROCTOR : Bırak bunları! Ben biliyorum seni.

ELIZABETH : Benim günahlarımı sen yükleniyorsun, John.

PROCTOR : Hayır, kendi günahımı yükleniyorum, kendi günahımı.

ELIZABETH : Ne tatsız, ne zavallı bir yaradılışta olduğumu görüyorum. Gerçek bir sevgi beslemeye hakkım yoktu. Seni kucaklarken inanmıyordum seni sevdiğime. Bir türlü beceremedim sana sevdiğimi söylemeyi. Kasvetli bir evde yaşattım seni. *(Hathorne'un girmesi üzerine ürperir.)*

HATHORNE : Ne diyorsun Proctor? Gün doğacak neredeyse.

(Proctor zor soluk alarak, boşluğa bakar, sonra Elizabeth'e döner. Elizabeth, yalvarır gibi gelir ona doğru, titrek bir sesle.)

ELIZABETH : İçinden geleni yap! Kimsenin ne diyeceğine bakma! Yeryüzünde Proctor'ı yargılayacak tek insan, Proctor'ın kendisidir. Hakkını helal et, John, hakkını helal et!...Be dünyada bu kadar iyilik olacağını bilmezdim. *(Ellerini yüzüne götürüp ağlar.)*

PROCTOR *(Hathorne'a döner; başka bir dünyadan konuşur gibi boğuk bir sesle)* : Yaşamak istiyorum.

HATHORNE *(donakalarak)* : İtiraf edecek misiniz?

PROCTOR : Yaşayacağım.

HATHORNE *(dua eder gibi)* : Allah'a şükürler olsun! Allah'ın bir mucizesi bu! *(Kapıya atılır. Dışarıdan haykırdığı işitilir.)* İtiraf edecek! Proctor itiraf edecek!

PROCTOR *(kapıya koşup bağırarak)* : Ne diye bağırıyorsun itiraf edeceğimi? *(Derin üzüntü içinde Elizabeth'e döner.)* Kötü bir şey yapıyorum, değil mi, kötü bir şey, kötü!

ELIZABETH *(korku içinde, ağlayarak)* : Ben bir şey söyleyemem, John, bir şey söyleyemem.

PROCTOR : Kim söyleyecek öyleyse? *(Birden ellerini kavuşturarak)* Ulu Tanrım! Neyim ben? John Proctor nedir, sen söyle bana! *(Kovalanan bir hayvan gibi öteye beriye yürür, içine azgın bir öfke dolar. Boşuna uğraştığını anlar.)* Bence böyle yapmak doğru. Dürüst bir şey yapıyorum, evliya değilim ben. *(Elizabeth buna itiraz etmiş gibi öfkeyle bağırır ona.)* Rebecca'yı bırak, bir evliya gibi ölsün! Benim ölmem sahtekarlık olur.

(Yandan sesler gelir. Herkes heyecanla birbirine bir şeyler söylemektedir.)

ELIZABETH : Ben senin yargıcın değilim, olamam. *(Onu kurtarmak ister gibi)* Bildiğin gibi yap! Bildiğin gibi yap!

PROCTOR : Sen söyleyebilir miydin böyle bir yalanı? Karşılık ver; söyleyebilir miydin onlara? *(Elizabeth yanıt vermez.)* Söyleyemezdin, kızgın demirlerle dağlasalar seni, söyleyemezdin! Kötü bir şey bu, biliyorum, kötü. Ama olsun, yapıyorum işte.

(Hathorne, Danforth, Parris, Cheever, Hale girerler.Bu girişte iş adamlarının telaşlı çabukluğu vardır: Buzlar çözülmüş gibidir.)

DANFORTH *(büyük bir rahatlık ve minnettarlık içinde)* : Allah'a şükür, Proctor, Allah'a şükür! Bu yaptığın cennete götürecek seni.

(Cheever kağıt kalemle sıraya koşar, Proctor ona bakar.)

DANFORTH : Haydi artık, söyle, yazalım. Hazır mısın, Cheever?

PROCTOR *(bu işgüzarlıktan tiksinerek)* : Yazmak da ne oluyor?

DANFORTH : Ne mi oluyor? Bütün köyün bilmesi, okuması gerek. Kilisenin duvarına asılacak bu kağıt. *(Parris'e, telaşla)* Muhtar nerede?

PARRIS *(kapıya koşar, bağırır.)* Herrick, çabuk ol!

DANFORTH : Haydi, bayım, şimdi, söyle bakalım. Ağır ağır konuş ve kısa kes ki, Bay Cheever yazabilsin. *(Kendi söylediklerini de Cheever'a yazdırmaya başlar.)* Bay Proctor, ömrünüz boyunca şeytanı gördüğünüz oldu mu? *(Proctor çenesini sıkar.)* Haydi, gök aydınlanıyor, halk darağacının altında bekliyor. Bu haberi götüreceğim onlara. Şeytanı gördünüz mü?

PROCTOR : Gördüm.

PARRIS : Şükür Allah'a!

DANFORTH : Gördüğünüz zaman ne istedi sizden? *(Proctor susar. Danforth yardım eder.)* Dünyada gördüğü iş için yardım istedi mi sizden?

PROCTOR : İstedi.

DANFORTH : Sen de emrine girdin, öyle mi? *(Rebecca Nurse, Herrick'in yardımıyla içeri girince, o yana döner.)* Gelin, bayan!

REBECCA *(Proctor'ı görünce yüzü gülerek)* Ah, John, ne iyi! Sapasağlamsın maşallah! *(Proctor yüzünü duvara çevirir.)*

DANFORTH : Metin ol, Proctor, metin ol! Bu kadın da örnek alsın senden, o da belki döner hak yoluna. Bakın, dinleyin, Bayan Nurse! Haydi, devam, Proctor. Şeytanın hizmetine girmeye razı oldunuz mu?

REBECCA *(şaşırarak)* : Ne oluyor John? Sen de mi?

PROCTOR *(yüzünü Rebecca'dan kaçırarak, dişleri arasından)* : Oldum.

DANFORTH : Görüyorsun ya, kadınım, artık olan biteni saklamanın yararı yok. Sen de itiraf etmez misin onunla birlikte.

REBECCA : Vah John'ın, vah! Allah yardımcın olsun!

DANFORTH : Sen de itiraf edecek misin diyorum sana, Goody Nurse?

REBECCA : Ne itirafı? Yalan bütün bunlar. Hepsi yalan. Nasıl günaha sokarım kendimi, sokamam, sokamam!

DANFORTH : Bay Proctor, şeytan seni görmeye geldiği zaman Rebecca Nurse de yanında mıydı? *(Proctor susar.)* Haydi, be adam, cesaret biraz. Bu kadını hiç şeytanla gördün mü?

PROCTOR *(neredeyse duyulmaz bir sesle)* : Görmedim.

DANFORTH *(gocunarak John'a bakar, sıraya gider, asılacakların listesini alır)* Bunun kız kardeşi Mary Easty'ti şeytanla gördün mü?

PROCTOR : Hayır, görmedim.

DANFORTH *(gözlerini Proctor'a doğru kısarak)* : Martha Corey'yi de şeytanla görmedin mi?

PROCTOR : Görmedim.

DANFORTH *(işin ne olduğunu anlayarak, listeyi yavaşça sıraya bırakır)* : Hiç kimseyi görmedin mi şeytanla?

PROCTOR : Görmedim.

DANFORTH : Proctor, sen beni yanlış anlamışsın. Benim bir yalan karşılığı size can bağışlamaya niyetim yok. Şeytanla birilerini görmemiş olamazsın. *(Proctor susar.)* Bay Proctor, bir sürü insan bu kadını şeytanla gördüklerini itiraf etti.

PROCTOR : Öyleyse sorun yok, benim söylememe ne gerek var?

DANFORTH : Ne gerek mi var söylemene? İçinden şeytan sevgisini gerçekten temizlemişsen, bunu seve seve söylemen gerekir.

PROCTOR : Birer evliya gibi ölecek onlar. Adlarına leke sürmek istemem.

DANFORTH *(kuşku ile)* : Bay Proctor, sen de inanmıyor musun evliya gibi öleceklerine?

PROCTOR *(kaçamaklı)* : Şeytanla işbirliği ettiğine hiç inandığım yok bu kadının.

DANFORTH : Siz bana baksanıza, bayım! Görevinizin ne olduğunu anlamıyorsunuz. Onun inanıp inanmamış olması önemli değil. Bu kadın, çocukları büyüleyip öldürmekle suçlu, siz de cinleri Mary Warren'ın üstüne salmakla. Burada yalnız sizin ruhunuzun durumu görüşülüyor. Ya ruhunuzu temizlediğinizi ispat edersiniz, ya da bir Hıristiyan ülkesinde yaşayamazsınız. Şimdi söyle misiniz bana, şeytanla kimler birlik oldu sizinle? *(Proctor susar.)* Bildiğinize göre, Rebecca Nurse hiç…

PROCTOR : Ben yalnız kendi günahlarımı söylüyorum. Başkaları için hiçbir şey söyleyemem. *(Bağırarak)* Dilim varmaz buna!

HALE *(Danforth'a çabukça)* : Sayın başkan, kendi itiraf ediyor, yeter! İmzalasın, bırakın, imzalasın!

PARRIS *(heyecanla)* : Bu imza çok işe yarayacak, bayım. Adı çok ağır basar onun. Bütün köy sarsılır Proctor itiraf etti diye. Rica ederim, bırakın, imzalasın. Güneş doğdu, başkanım.

DANFORTH *(düşünür, sonra istemeye istemeye)* : Haydi peki, gel! İmzala ifadeni! *(Cheever'a)* Ver imzalasın! *(Cheever, bir elinde itiraf kağıdı, bir elinde kalem, Proctor'a gider. Proctor kağıda bakmaz.)* Haydi, Proctor imzala!

PROCTOR *(ifadesine bir göz attıktan sonra)* : Hepiniz duydunuz işte, yeter.

DANFORTH : İmzalamayacak mısın?

PROCTOR : Hepiniz tanıksınız işte, daha ne istiyorsunuz?

DANFORTH : Sen benimle alay mı ediyorsun? Ya imzalarsın, ya bu itiraf sayılmaz. Anladın mı? *(Proctor can çekişir gibi soluk alarak kağıdı sıraya koyar ve imzalar.)*

PARRIS : Allah'ım, sana çok şükür!

(Proctor imzasını atar atmaz, Danforth kağıda uzanır. Fakat Proctor hızla geri çeker. İçine hem büyük bir korku, hem dayanılmaz bir öfke dolar.)

DANFORTH *(şaşkın fakat ince bir davranışla elini uzatır)* : Verir misiniz lütfen?

PROCTOR : Hayır!

DANFORTH *(dediğini Proctor anlamamış gibi)* : Bay Proctor, kağıdı verir misiniz, diyorum.

PROCTOR :Hayır, hayır! İmzaladım, gördünüz. Yeter. Bu kağıda gerek yok artık.

PARRIS : Proctor, köyün görmesi gerek bu…

PROCTOR : Allah kahretsin köyü! Ben Allah önünde itiraf ettim. O gördü adımı, yeter.

DANFORTH : Yok, bayım, öyle değil. Bize…

PROCTOR : Benim ruhumu kurtarmak istiyordunuz, değil mi? Öyle demediniz mi? İşte oldu! İtiraf ettim! Ne istiyorsunuz başka?

DANFORTH : İtiraf etmesine ettiniz, ama…

PROCTOR : İtiraf ettim mi, etmedim mi? Ettim. Günah çıkarmak için kalabalık mı gerek? Allah'ın gereksinmesi yok benim adımın kilise duvarına asılmasına! Allah bilir benim adımı! Allah bilir benim ne günah işlediğimi! Yeter bu kadar!

DANFORTH : Bay Proctor…

PROCTOR : Ben, kullandırmam kendimi size! Sarah Good, Tituba değilim ben! John Proctor'ım ben! İşinize elverdiği gibi kullanamazsınız beni! Canımı kurtarmak için kendinize alet edemezsiniz beni!

DANFORTH : Benim böyle bir şey…

PROCTOR : Üç çocuğum var benim. Dostlarımı satarsam nasıl öğretirim onlara adam olmasını?

DANFORTH : Dostlarınızı sattığınız yok…

PROCTOR : Kandırmayın beni! Bu kağıt kilise duvarına asılınca, dostlarıma ne yapmış oluyorum ben? Ağızlarını açmadan asılacakları gün, lekelemiş olmuyor muyum onları?

DANFORTH : Bay Proctor, benim istediğim sadece yasalara uygun…

PROCTOR : Yüksek mahkemenin başısınız siz! Bir sözünüz yeter! İtiraf ettiğimi söyleyin. Proctor diz çöktü, bir kadın gibi ağladı deyin? Ne isterseniz deyin, ama benim adımı…

DANFORTH : Peki, aynı şey değil mi canım? Ha ben söylemişim, ha sen imza etmişsin…

PROCTOR : Yoo! Aynı şey değil! Başkalarının söylediği şey nerede, benim imzaladığım şey nerede! Aynı şey olur mu hiç!

DANFORTH : Ne demek? Serbest bırakılınca bu itirafını inkar mı edeceksin yani?

PROCTOR : Hiçbir şeyi inkar edeceğim yok!

DANFORTH : Öyleyse anlatın bana, Bay Proctor, neden istemiyorsunuz…

PROCTOR : Bu ad, benim adım da onun için! Yaşamda bir başka adım daha olamaz da onun için! Yalan, yalan söylüyorum, yalana imza atıyorum da onun için! Asılanların ayaklarının tozuna değemem de onun için! Adım olmadan nasıl yaşayabilirim? Ben size ruhumu verdim, siz de adımı bırakın bana!

DANFORTH *(Proctor'ın elindeki kağıda parmağını uzatarak)* : Bu kağıt bir yalan mı? Yalansa kabul etmiyorum onu! Buna ne dersin? Benim yalanla işim yok, bayım! *(Proctor kımıldamaz.)* İtirafını doğru dürüst verirsin elime, yoksa ipten kurtaramam seni! *(Proctor susar.)* Ya o, ya bu, Proctor, seç!

(Proctor soluk soluğa, gözleri boşlukta, kağıdı yırtar ve avucunda buruşturur. Öfkesinden ağlar, ama dimdik durur.)

DANFORTH : Muhtar!

PARRIS *(yırtılan kağıt kendi yaşamıymış gibi, umutsuzca)* : Proctor! Proctor!

HALE : Behey adam! Asacaklar seni! Nasıl yaparsın bunu?

PROCTOR *(gözleri yaş dolu)* : Yaparım ya! Sizlere nasip olan tek mucize de bunu bana yaptırmış olmak! Siz de yaptınız yapacağınız büyüyü: Çünkü bir iyilik kıvılcımı parlar gibi oldu John Proctor'ın içinde! Bir bayrak olacak kadar büyük bir iyilik değil, ama böyle köpeklere atılmayacak kadar beyaz ve temiz bir iyilik! *(Elizabeth kendinden*

geçmiş bir halde Proctor'ın üzerine atılır, elini alıp yüzüne götürerek ağlamaya başlar.) Ağlama önlerinde! Gözyaşı hoşlarına gider onların! Ger göğsünü karşılarında! Taştan bir yürek göster onlara! Vur suratlarına yüreğini! *(Elizabeth'i kucağına alıp yerden kaldırır ve coşkunca öper.)*

REBECCA : Hiçbir şeyden korkma! Bir başka mahkeme bekliyor hepimizi!

DANFORTH : Götürün, asın bunları meydanda! Kim ağlarsa bunlara, dinsiz, imansız demektir! *(Yolundakilere çarparak çıkar gider. Herrick, Rebecca'yı götürmek ister, Rebecca düşecek gibi olurken Proctor tutar: Rebecca ona soğukkanlılıkla bir göz atar.)*

REBECCA : Karnım aç da ondan!

HERRICK : Yürü, Proctor!

(Herrick ikisiyle yürür. Hathorne ile Cheever, arkalarından çıkarlar. Elizabeth, kapıya bakakalır.)

PARRIS *(korku içinde, Elizabeth'e)* : Git konuş! İş işten geçmeden git konuş!

(Dışarıdan bir davul gürültüsü gelir. Parris ürperir. Elizabeth pencereye koşar.)

PARRIS : Koş git yanına! *(Yazgısını geri çekmek ister gibi kapıya doğru atılır.)* Proctor! Proctor!

(Yeniden davul sesleri gelir.)

HALE : Kadınım, git yalvar ona! *(Kapıya atılmak isterken durur, Elizabeth döner.)* Kocan gururuna kurban gidiyor! Boş bir gurura kurban gidiyor! *(Elizabeth gözlerini kaçırır ondan, pencereye döner. Hale diz çöküp yalvarır ona.)* Git, yardım et ona! Ne olacak, ölecek de ne olacak? Toprak mı beğenecek yaptığını? Kurtlar mı çıkaracak doğruyu ortaya? Git, ne olur, git söyle de, korkmasın küçük düşmekten!

ELIZABETH *(bayılmamak için kendini tutar, pencerenin demirlerine sarılıp bağırır)* : Bütün iyiliğin üstünde şimdi! Hiç alır mıyım bunu üstünden, Allah esirgesin!

(Gittikçe yükselen son davul sesleri. Hale ağlaya ağlaya dua eder. Doğan güneş içeri sızıp yüzüne vurur.)

(Perde gerisinde söylentiler.)

Bu fırtınalı günlerden az sonra, Parris işinden atılmış, yola çıkıp yürümüş gitmiş, bir daha da çıkamamış ortaya.

Söylentiye göre, Abigail sonradan fahişe olarak Boston'a dönmüş.

Son asılandan yirmi yıl sonra hükümet, sağ kalan mahkumlara ve ölenlerin ailelerine tazminat vermiş. Bununla birlikte tabii, birçokları kendilerini açıkça suçlu sanıyormuş hâlâ, halk arasındaki ayrılıklar da ortadan kalkmamış bir türlü; çünkü tazminat alanların bir bölüğü gadre uğramış olanlar değil, jurnalciler olmuş.

Elizabeth Proctor, kocasının ölümünden dört yıl sonra evlenmiş.

1712 yılı Mart ayında, kilisede büyük bir toplantı yapan din adamları, aforozları kaldırmışlar ama, bunu hükümetin emriyle yapmışlar. Bununla birlikte jüri, bir yazısında, bütün kurbanların ruhlarından af dilemiş.

Asılanlara ait çiftliklerden bazıları ıssız, harap kalmış, aradan yüzyıldan fazla bir zaman geçinceye kadar kimse onları hâlâ satın almaya ya da içlerinde oturmaya yanaşmamış.

Ne olursa olsun, şu kadarın söylenebilir ki, o gün bu gündür, Massachusetts'de din adamlarının gücü kırılmış.

--- SON ---